

TAMPEREEN YLIOPISTO

Salla Syvänen

IDEAALIT UHRIT VAHVOJEN ORGANISAATIOIDEN KÄSISSÄ

Seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan tulkintakehykset Ylen Verkkouutisissa.

Journalistiikan pro gradu –tutkielma
Tammikuu 2018

TAMPEREEN YLIOPISTO

Viestintätieteiden tiedekunta

SYVÄNEN, SALLA: Ideaalit uhrin vahvojen organisaatioiden käsissä. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan kehukset Ylen Verkkouutisissa.

Pro-gradu -tutkielma, 76 s.

Journalistiikka

Tammikuu 2018

Tutkielmassa analysoidaan uutisartikkeleita, jotka käsittelevät seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa. Aineisto käsittää 17 Ylen Verkkouutisten uutisartikkelia kahden vuoden ajalta.

Tutkielman teoreettinen viitekehys perustuu ajatukseen journalismin tavasta heijastella yleisesti jaettuja tulkintoja yhteiskunnallisista ongelmista ja kielen tavasta tuottaa näitä tulkintoja. Tutkielman keskeinen käsite on kehysten käsite ja tutkimusmenetelmänä on hyödynnetty kehysanalyysin menetelmiä.

Tutkielman analyysin mukaan Ylen Verkkouutiset keskittyy kuvaamaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa pääosin hallinnan ja rikollisuuden kehysten kautta. Ilmiö näyttäytyy tapahtumavetoisena viranomaistoimintana, ja ilmiötä pyritään hallitsemaan raporttien, pidätysten, tuomioiden ja lainsäädännön avulla. Ilmiön taustasyiksi tunnistetaan eri ihmisryhmien haavoittuvainen asema ja ongelmaksi todetaan ilmiön vaikea tunnistettavuus, mutta tarjotut ratkaisuehdotukset eivät kohtaa taustasyiden kanssa.

Ihmiskaupan uhrien kuvauksissa toistuu ideaalin uhrin käsite, jossa uhri on viaton, tietämätön, heikko ja passiivinen olento, joka on täysin muiden armoilla. Ihmiskauppiaista puhutaan hyvin vähän ja ihmiskauppaa kuvataan bisnespuheen kautta.

Tutkielman mukaan Ylen uutisoinnissa korostuu myös ilmiötä kuvaavien termien hajanaisuus ja ilmiön vaikeasti hahmotettava luonne.

Sisällysluettelo

Johdanto	5
1 Taustaa	8
1.1 Seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa.....	8
1.2 Ongelmana termi sex trafficking.....	10
1.3 Prostituutio ja prostituution kaksi myyttiä	11
2 Aiempi tutkimus.....	13
2.1 Miten aiemman tutkimuksen mukaan media kehystää seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan?.....	14
2.2 Miten aiemman tutkimuksen mukaan media kuvaa seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvään ihmiskauppaan välittömästi liittyvät ihmiset: uhrin, auttajat, ihmiskauppaajat ja seksin ostajat?	18
2.3 Yhteenveto aiemmasta tutkimuksesta	22
2.4 Aiemman tutkimuksen kritiikkiä	23
2.4 Ideaali uhri	24
3 Teoreettinen viitekehys	28
3.1 Teoreettiset lähtökohdat	28
3.2 Kehyksen käsitteen problematiikkaa	29
3.3 Kehyksen käsitteen tausta	30
3.4 Kehyksen käsite ja kehysanalyysi mediatutkimuksessa	32
3.5 Kehyksen käsite tässä tutkimuksessa.....	37
5 Aineisto ja menetelmät.....	39
5.1 Ylen Verkkouutiset	39
5.2 Uutisen erityisluonne	39
5.3 Aineiston haku ja rajaus	40
5.4 Tutkimusaineiston esittely	41
5.5 Tutkimuskysymykset ja menetelmät.....	42
5.6 Menetelmän kritiikki.....	44

6 Analyysi	45
6.1 Seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan kehykset Ylen Verkkouutisissa ...	45
6.2 Seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvään ihmiskauppaan liittyvät ihmiset Ylen Verkkouutisissa	52
6.3 Muut analyysissa esiinnousseet asiat	63
7 Johtopäätökset	65
7.1 Yhteenveto	65
7.2 Kritiikkiä	66
7.3 Pohdintaa.....	67
7.4 Lopuksi.....	70
Lähteet.....	71

Johdanto

”Kirjoittaminen on ajatusten kääntämistä kieleksi.”

Näin kuvaili kirjailija Juha Hurme kirjoittamisen prosessia. Hurmeen toteamuksen tarkoituksena oli tiivistää puhutun ja kirjoitetun kielen tulkinnallisuus ja samalla hälventää kirjoittamiseen liittyvää mystiikkaa. Kirjoittaminen, kuten kaikki viestintä ylipäätään, on aina eräänlaista kääntämistä. Se on tulkintaa ja neuvottelua näiden eri tulkintojen välillä.

Hurmeen vierailu Viita-akatemian kirjoittajakoulun ensimmäisen vuosikurssin tapaamiseen ei olisi voinut osua kannaltani sopivampaan kohtaan. Graduprosessini ollessa loppumetreillä kaipasin jonkinlaista tiivistystä ja konkreettista toteamusta, joka paketoisi yhteen kaiken sen, mitä tutkimusaiheestani ja valitsemastani keskeisestä käsitteestä, kehyksestä, ajattelen. Hurme tarjosi minulle myös toisen tärkeän tiivistyksen. Hänen mielestään *”kirjailijan tehtävä on purkaa stereotyyppisiä tarinoita”*.

Tämän gradun tarkoituksena on luoda silmäys siihen, millä tavalla olemme tottuneet tarkastelemaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa ja minkälaisia tulkintakehyksiä ilmiöön uutisoinnin kautta tarjotaan. Uskon, että tietoiseksi tuleminen näistä seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan stereotyyppisistä tarinoista on tärkeää, jotta voidaan avata uusia tulokulmia ilmiön tarkasteluun, tuoda julki toisenlaisia tarinoita ja löytää kenties niiden avulla uusia ongelman ratkaisukeinoja. Tämä ei tarkoita, että stereotyyppiset tarinat olisivat jotenkin kaikki valhetta ja totuus paljastuisi uusien näkökulmien myötä. Ennemminkin kaikki tarinat ovat yhtä totta, ne ovat vain eri näkökulmista tarjottuja tarinoita ja totuus, ja tätä kautta toimiva ratkaisukeino, löytyy mahdollisesti niiden keskeltä. Ainakin näiden tarinoiden avulla voidaan tavoittaa jotain yhteiskunnasta, ihmisyydestä, inhimillisistä valinnoista ja niiden taustalla olevista tekijöistä.

Päätyminen tutkimusaiheeni, seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan äärelle oli monitahoinen prosessi. Alun perin olin kiinnostunut prostituutiosta ja prostituoitujen stigmatisoidusta asemasta yhteiskunnassa. Prostituutio ja seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa linkitetään usein yhteen, vaikka kyseessä on pohjimmiltaan kaksi täysin eri ilmiötä; toisen liittyy vapaa toimintamahdollisuus, toisen ytimessä on hyväksikäyttö. Perehtyessäni prostituution ohella ihmiskauppakeskusteluun ymmärsin pian, kuinka vaikeasti ihmiskauppa ilmiönä on tavoitettavissa ja tutkittavissa. Ilmiön kokonaislaajuudesta osataan esittää ainoastaan arvioita, sillä viranomaisten tietoon tulee vain murto-osa tapauksista.

Ilmiö kuitenkin herättää paljon keskustelua ja siihen yritetään puuttua kansallisen ja kansainvälisen päätöksenteon keinoin. Ilmiö nousee vähän väliä pinnalle eri syistä, kuten ratsioiden yhteydessä,

lainsäädäntöä pohdittaessa tai maahanmuuttokysymysten ohella. Media toimii julkisessa keskustelussa sekä tiedonvälittäjänä että keskustelun ylläpitäjänä. Omalla uutisoinnillaan media vaikuttaa siihen, minkälainen kuva käsiteltävästä ilmiöstä, sen taustoista, ylläpitävistä tekijöistä ja ratkaisukeinoista muodostuu. Uskonkin, että median uutisointia tarkastelemalla voi tehdä huomioita siitä, minkälaiseksi ilmiöksi seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa mielletään. Ja koska kyse on vakavasti ihmisoikeuksia loukkaava ilmiö, ei ole yhdentekevää, minkälainen kuva ilmiöstä julkisessa keskustelussa rakentuu.

Ongelmallista onkin, että usein seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhreja käsitellään ikään kuin irrallaan ympäröivästä todellisuudesta, jolloin ihmiskauppajien, seksiä ostavien asiakkaiden ja yhteiskunnallisten olosuhteiden vaikutus prosessiin jää näkymättömäksi. Asenteet ja mielikuvat vaikuttavat näiden ihmisten asemaan yhteiskunnassa suoraan poliittisten päätösten kautta; miten seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa ilmiönä käsitellään ja miten siihen liittyviä ongelmia ratkaistaan. Anna Kontulan mukaan toimenpiteet ihmiskaupan kitkemiseksi eivät ole ajan tasalla. Pahimmillaan nämä vanhentuneet toimenpiteet voivatkin heikentää ihmiskaupan uhrien asemaa. Kontula toivoo, että keskusteltaisiin enemmän niistä tekijöistä, jotka asettavat ihmiset haavoittuvasen asemaan, kuten köyhydestä, perheväkivallasta tai alhaisesta koulutustasosta. Nämä tekijät altistavat ihmisiä olosuhteisiin, joissa he eivät osaa varoa tai edes tunnistaa ihmiskauppaa. Ihmiset eivät pääsääntöisesti ole houkuteltavissa tai huijattavissa ihmiskauppiaan matkaan, elleivät he oletta määränpään tarjoavan jotain oleellisesti parempaa. (Thesslund & Tuomaala 2009, 21.)

Aiemman tutkimuksen mukaan media tarjoaa seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvään ihmiskauppaan yleisimmin rikollisuuden ja politiikan ja sääntelyn kehyksiä, joiden kautta ilmiö näyttäytyy hetkellisenä ja joka on vahvemman viranomaistoiminnan avulla kitkettävissä. Ihmiskauppiat ovat vahvoja miehiä, kun taas uhrit heikkoja, viattomia naisia. Ilmiön taustasyihin ei mediassa paneuduta eikä seksin ostajista puhuta.

Haluan tässä pro gradu-tutkielmassani tarkastella, miten seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa kehystetään Ylen Verkkouutisissa. Valtiorahoitteinen, julkisen palvelun tehtävää toimittava Yle mielletään luotettavaksi tiedonvälittäjäksi, joka ei retostele otsikoilla klikkien toivossa (Yle 2017, 4). Ylen toimittamat uutiset ja jutut ovat myös maksutta kaikkien saatavilla ja miltei kaikista radioon tai televisioon tuotetuista uutisista tehdään verkkoon oma versio. Haluan selvittää, toistaako Ylen Verkkouutiset samoja kehyksiä, joita aikaisemmassa tutkimuksessa on tullut esille vai nouseeko Ylen Verkkouutisissa esiin jotain vaihtoehtoisia ilmiön käsittelytapoja?

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Miten Ylen Verkkouutiset kehystää seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan?
2. Miten Ylen Verkkouutiset kuvaa seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvään ihmiskauppaan välittömästi liittyviä ihmisiä: uhreja, auttajia, ihmiskauppiaita ja seksin ostajia?

Tämän tutkimuksen teoreettisena lähtökohtana on konstruktionistinen ajatus todellisuuden sosiaalisesta luonteesta. Lähestyn journalismia julkiseen keskusteluun merkityksiä tuottavana ja rakentavana tekijänä, mutta samalla myös julkista keskustelua heijastelevana tahona. En siis pyri tarkastelemaan, kuinka totuudenmukaisia Ylen Verkkouutisten tapa käsitellä seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa on, vaan kohdennan katseen ilmiön tulkintaan. Hyödynnän tutkimuksessani kehyksen käsitettä ja kehysanalyysin menetelmiä. Kehyksen käsitteen avulla pyrin tavoittamaan sen, minkälaisia merkityksiä ja tulkintapoja julkinen keskustelu ilmiölle tarjoaa ja miten julkisessa keskustelussa käsitellään ilmiöön kytkeytyviä keskeisiä toimijoita.

Pohdin aineistoa myös ideaalin uhrin käsitteen avulla, sillä aiemman tutkimuksen mukaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhri kuvataan usein ideaalin uhrin määritelmän kautta; viattomana, heikkona, täysin passiivisena toimijana, joka on voimaton suuren tuntemattoman pahan edessä.

1 Taustaa

Tässä luvussa avaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa ilmiönä ja kerron siihen liittyvästä lainsäädännöstä. Tarkastelen myös ilmiöön usein kytkeytyä prostituutiota ja prostituution kahta myyttiä.

1.1 Seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa

YK määrittelee seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan tapahtumaksi, jossa kaupallinen seksiakti on aikaansaatu pakottamalla, petoksella tai väkivalloin, tai jossa henkilö on pakotettu toteuttamaan sellainen akti alle 18 vuoden iässä. Ihmiskauppaan sisältyy petosta, pakottamista ja rajat ylittävää ihmisten hyväksikäyttöä pakottaen uhrin työskentelemään äärimmäisen huonoissa ja usein jopa vaarallisissa olosuhteissa. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskaupan määritelmän ytimessä on hyväksikäyttö, joka aikaansaadaan joko pakottamalla, petoksella tai väkivallan avulla (UNDOC 2014, 15–16.) Tekotavasta riippumatta ihmiskauppaan sisältyy aina vapauden rajoittamista tai vaikutusmahdollisuuksien riistämistä rahallisen hyödyn takia (Thesslund & Tuomaala, 68). Seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan arvioidaan olevan järjestäytyneen rikollisuuden kolmanneksi suurin rahanlähde heti huume- ja asekaupan jälkeen. Tällainen ihmiskauppa on erityisen tuottoisaa, koska ”tuotteesta” on ehtymätön tarjonta; esimerkiksi huumeet käytetään myynnin jälkeen, mutta seksiorjan voi myydä aina uudelleen eteenpäin. (Barnett 2015, 205.)

YK:n kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Palermon yleissopimuksen lisäpöytäkirjan 3:n artiklan mukaan

- a) ”ihmiskauppa” tarkoittaa hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuvaa henkilöiden värväystä, kuljettamista, siirtämistä, kätkemistä, tai vastaanottamista voimankäytöllä uhkaamisen tai voimankäytön tai muun pakottamisen, sieppauksen, petoksen, harhaanjohtamisen, vallan väärinkäytön tai haavoittuvan aseman hyödyntämisen avulla, taikka toista henkilöä vallassaan pitävän henkilön suostumuksen saamiseksi annetun maksun tai edun avulla. Hyväksikäytöksi katsotaan vähintään toisen hyväksikäyttö prostituutiotarkoituksessa tai muut seksuaalisen hyväksikäytön muodot, pakkotyö tai pakollinen palvelu, orjuus tai muu orjuuden kaltainen käytäntö, orjuuden kaltaiset olot tai elinten poistaminen;
- b) ihmiskaupan uhrin suostumuksella tämän artiklan a kohdassa tarkoitettuun hyväksikäyttöön e ole merkitystä, kun sen saamiseksi on käytetty jotakin a kohdassa mainittua keinoa;

*c) lapsen värväys, kuljetus, siirtäminen, kätkeminen tai vastaanottaminen
hyväksikäyttötarkoituksessa katsotaan ”ihmiskaupaksi” myös silloin, kun siihen ei liity mitään
tämän artiklan a kohdassa mainittua keinoa;*

d) ”lapsi” tarkoittaa alle 18-vuotiasta henkilöä

(Finlex 71/2006)

Esimerkiksi EU:n jäsenvaltioiden alueella tunnistettiin 9500 ihmiskaupan uhria vuonna 2010, joista 62 % joutui seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi (Vähemmistövaltuutettu 2014, 10). Ihmiskaupan määrittely ja uhrien tunnistaminen on kuitenkin erittäin haasteellista. Tämän vuoksi myös tarkkojen arvioiden tekeminen ihmiskaupan uhrien määrästä on vaikeaa. Arviot vaihtelevat vuosittain muutaman miljoonan ja jopa 25 miljoonan välillä. Hurjimmissa arvioissa ihmiskaupan uhreja arvellaan olevan maailman väestöstä jopa 0,18% eli peräti 126 miljoonaa.

YK:n huumeiden ja rikollisuuden torjunnasta vastaava toimisto julkaisi vuonna 2012 raportin, jonka mukaan vuosina 2010–2012 tunnistettiin 40 177 ihmiskaupan uhria, joiden joukossa oli 152 eri kansallisuutta. Puolet uhreista oli naisia, lapsia uhreista oli noin 30 % ja loput miehiä (UNDOC 2014, 5). Uhrien lähtöalueina olivat usein Kaakkois- ja Etelä-Aasia, Itä-Eurooppa, Saharan eteläpuolinen Afrikka ja Etelä-Amerikka, ja kohdealueina Lähi-itä, Etelä- ja Keski-Eurooppa sekä Pohjois-Amerikka. Kuitenkin jopa yli kolmasosa ihmiskaupasta tapahtuu kansallisesti.

Seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhreja oli YK:n raportin mukaan noin puolet ja työperäisen ihmiskaupan uhreja 40%, muita ihmiskaupan uhreja oli raportin mukaan 7%. Ihmiskauppajia tuomittiin raportin mukaan 13 310 henkilöä, ja heistä 10-15% oli naisia. (UNDOC 2014, 7–17.)

Tämä YK:n huumeiden ja rikollisuuden torjunnasta vastaavan toimiston UNDOCin raportin aineisto on kerätty eri valtioiden viranomaisraporteista ja saatavilla olevista tiedoista sekä oikeuskäsittelyyn päätyneistä tapauksista. Näin raportin luvut kuvaavat vain niitä tapauksia, jotka ovat tulleet viranomaisten tietoon. Raportin aineisto ei myöskään kata kaikkia valtioita. Raportista voikin siis saada jonkinlaisen käsityksen ilmiöstä, mutta edelleen ilmiön laajuuden käsittämiseksi joudutaan tyytymään karkeisiin arvioihin.

Sen lisäksi, että arviot ihmiskaupan uhrien määrästä vaihtelevat suuresti, myös seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan määrittelyssä on eroavaisuuksia. Yleensä hyödynnetään aiemmin mainittua YK:n määrittelyä, mutta esimerkiksi uhrin osittainen suostumus tai tietoisuus tehtävän työn luonteesta voi aiheuttaa sen, ettei hyväksikäyttöä katsota tapahtuneen, eikä ilmiötä

tällöin välttämättä mielletä ihmiskaupaksi. Lain mukaan uhrin suostumuksella ei kuitenkaan ole merkitystä, jos yksikin Palermon lisäpöytäkirjan 3:n artiklan mukaisista ehdoista täyttyy.

Yleisen yhteisen määritelmän puuttuminen ja uhrimääräarvioiden vaihtelu asettavat median kiinnostavaan asemaan. Onkin mielenkiintoista tarkastella, miten media tätä monimutkaista aihetta käsittelee, jota viranomaistenkin on vaikea hahmottaa.

1.2 Ongelmana termi *sex trafficking*

Tutkimukseni kannalta keskeinen käsite *sex trafficking* on haastava suomennettava. Pohdin käsitteen muotoilua jo kandidaatintutkielmassani, jossa tein artikkelikatsauksen aiempaan tutkimukseen ja sen tuloksiin seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvästä ihmiskaupasta mediassa. Seksiorjakauppa tuntui terminä liian rajulta, seksikauppa taas viittasi ihan toisenlaiseen toimintaan kuin ihmisten kauppaamiseen ja seksi-ihmiskauppa taas tuntui aivan liian kömpelöltä. Meinasin aluksi päätyä käyttämään kandissani termiä seksin ihmiskauppa tai seksiin kytkeytyvä ihmiskauppa, mutta näihinkään en ollut täysin tyytyväinen. Kysyin neuvoa Pro-tukipisteeltä, jonka Iris-työssä tuetaan ihmiskaupparikosten uhreja. Pro-tukipisteen toiminnanjohtaja Jaana Kauppinen vastasi, että koko ihmiskauppa-termin ytimessä on *hyväksikäyttö*. Tästä syystä virallinen termi olisi *seksuaalisen hyväksikäytön tarkoituksiin tapahtuva ihmiskauppa*. Koska tämä termi on auttamattoman kömpelö, Kauppinen vinkkasi jalostamaan termiä muotoon *seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa*. Termi on edelleen kovin kömpelö, mutta tavoittaa ilmiön ytimen paremmin kuin yleisesti käytetty ihmiskauppa tai naiskauppa.

Termin englanninkielinen muoto *sex trafficking* ei sekään tuo ilmi ilmiön keskeisintä tekijää eli hyväksikäyttöä. Termi antaa kuvan tuotteesta, jota kuljetetaan ympäri maailmaa. Samalla se antaa kuvan ongelmasta, joka joko syntyy muualla tai päättyy muualle, ongelmasta, joka tapahtuu muille, muiden toimesta ja muualla. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvässä ihmiskaupassa ei kuitenkaan aina edes ylitetä rajoja, vaan hyväksikäyttöä voi tapahtua uhrin kotimaan rajojen sisällä. Esimerkiksi Suomea on pidetty lähinnä ihmiskaupan kauttakulkumaana, mutta Suomessa arvioidaan olevankin enemmän seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvää ihmiskauppaa kuin mitä on onnistuttu tunnistamaan. Tämä johtuu siitä, että Suomessa seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa käsitellään usein parituksena, eikä uhreja osata ohjata oikeanlaisen avun piiriin. Suomalaisessa oikeudellisessa käytännössä ei myöskään ole onnistuttu luomaan selvää käsitystä siitä, missä ihmiskaupan ja parituksen välinen raja kulkee ja olennaiseksi kysymykseksi on noussut

hyväksikäytön sijaan se, onko ihminen alun perin suostunut prostituutioon tai muuhun seksikauppaan. (Ihmiskaupparaportti 2014, 8–10.)

Osaltaan tämä terminologian vajavaisuus kertoo jotain ilmiön käsittelytavasta yhteiskunnassa; jos asian parissa työskentelevät tahot eivät ole osanneet keksiä sopivia napakkoja termejä ilmiön käsittelemiseksi, miten ilmiöön osattaisiin tarttua oikealla tavalla? Oikeanlaisen, kuvaavan ja napakan terminologian puuttuminen vaikuttaa myös ilmiön ymmärtämiseen ja sen käsittelyyn julkisessa keskustelussa.

1.3 Prostituutio ja prostituution kaksi myyttiä

Vaikka tutkimukseni ei keskity varsinaisesti prostituutiouutisointiin, on prostituutio, sen määrittely ja siihen kytketyt myytit, niin olennaisesti läsnä tutkimuksen aineistossa, että koen aiheen esittelyn perustelluksi.

Vaikka prostituoiduksi ryhdytään usein myös olosuhteiden pakosta, kuten toimeentulon turvaamiseksi työmahdollisuuksien ollessa rajatut, prostituutiosta puhuttaessa keskiöön nousee vapaaehtoisuus. Vapaaehtoisesti prostituoituna työskentelevä voi itse valita asiakkaansa ja tarjoamansa palvelut. Hän ei tilitä tulojaan muille, vaikkakin jotkut prostituoidut saattavat käyttää apunaan parittajaa. Vapaaehtoiseen prostituutioon ei sisälly hyväksikäyttöä, riistoa tai pakottamista.

Esimerkiksi Suomessa työskentelee arviolta noin 8000 prostituoitua vuosittain (Kontula 2008, 39). Osa heistä asuu pysyvästi Suomessa, osa heistä toimii keikkatyöläisenä. Vaikka noin kolmasosa ulkomaaisista prostituoiduista käyttää parittajaa apunaan hankkiessaan asuntoa ja asiakkaita, heidän toimintansa perustuu silti vapaaehtoisuuteen ja itsemääräämisoikeuteen. Arviot prostituoitujen määrästä vaihtelevat suuresti ja suomalaisten määrä on näissä arvioissa vahvasti aliedustettuna, johtuen siitä, että viranomaisvalvonta ei kohdistu suomalaisiin prostituoituihin. (Kontula 2008, 39–40.)

Seksityö voidaan siis jakaa hyvin karkeasti kahteen luokkaan: vapaaehtoiseen ja pakotettuun. Pakotetusta seksityöstä puhutaan tässä tutkimuksessa termillä *seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa* ja vapaaehtoisesta seksityöstä termillä *prostituutio*. Media sekoittaa usein harhaanjohtavasti nämä kaksi termiä keskenään, ja kytkee näin prostituution ja seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan toisiinsa.

Julkisessa keskustelussa toistuvat usein kaksi prostituutiomyyttiä, joista toinen kuvaa seksityöntekijöitä moraalittomina rikollisina ja toinen kuvaa heidät hyväksikäytön uhreina.

Rikollismyytissä prostituoidut ovat uhka yleiselle moraaliselle järjestykselle ja tasa-arvoiselle yhteiskunnalle. Prostituoidut ovat siis pahoja naisia, joita tulee rangaista. *Uhrimyytissä* naiset kuvataan avuttomiksi seksiorjiksi. He ovat köyhiä kouluttamattomia naisia, jotka on petollisesti houkuteltu alalle. Uhrimyytissä naisilta riistetään toimijuus. He odottavat passiivisina, että sivistynyt yhteiskunta pelastaa heidät. Molemmissa myyteissä toistuu ulkopuolisuuden rakentaminen. Myytit toimivat myös vallankäytön välineinä. Seksityöntekijöiden elämä ja heidän tekemänsä valinnat problematisoidaan ja heiltä näin poistetaan valta tehdä päätöksiä omasta elämästään. (Kontula 2008, 55–60.)

Vaikka nämä kaksi myyttiä koskevat lähinnä prostituutiouutisointia, on hyvin mahdollista, että näitä myyttejä rakennetaan myös seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa koskevassa uutisoinnissa. Varsinkin, kun prostituutio ja edellä mainittu ilmiö sekoitetaan usein uutisoinnissa toisiinsa.

2 Aiempi tutkimus

Tässä luvussa keskityn tarkastelemaan, miten median uutisointia seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvästä ihmiskaupasta on tutkittu kehysanalyysin keinoja hyödyntäen. Vaikka tutkimuksessani on esitelty ilmiötä koskevaa tutkimusta ja asiantuntijatietoa myös laajemmin, koin hedelmälliseksi tarkentaa katseeni niihin tutkimuksiin, jotka hyödyntävät samoja käsitteitä kuin itse hyödynnän tässä tutkimuksessani. Näin voin kiinnittää tutkimukseni osaksi eräänlaista jatkumoa ja kykenen vertailemaan tutkimustuloksiani suhteessa aiempaan tutkimukseen. Lopuksi perehdyn lyhyesti ideaalin uhrin käsitteeseen. Tämä käsite nousi aiemmassa tutkimuksessa esiin ja käsite on läsnä myös valitsemissani tutkimusaineistossa.

Tässä luvussa aluksi tarkastellut artikkelit on haettu eri tietokannoista hakusanoilla *frame*, *frame analysis*, *sex trafficking*, *sex*, *human trafficking*. Artikkeleja on myös löytynyt aihetta sivuavien tutkimustekstien lähdeluetteloiden avulla. Katsauksen ulkopuolelle jäivät sellaiset tekstit, jotka eivät täyttäneet vertaisarvioitua tieteellisen tutkimuksen kriteerejä, artikkelit, jotka käsitelivät ainoastaan ihmiskauppaa kokonaisuudessaan, artikkelit, jotka eivät kohdentaneet huomiota seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvään ihmiskauppaan, artikkelit jotka keskittyivät median sijaan johonkin muuhun toimijaan yhteiskunnassa sekä artikkelit, joiden teoreettinen viitekehys ei sisältänyt kehyksen käsitettä. Viimeisimmän, valittuihin käsitteisiin pohjautuvan rajauksen tein puhtaasti kohdentaakseni katseen tarkasti kehysanalyysin keinoin toteutettuun tutkimukseen, sillä laadukasta ja monipuolista aineistoa löytyi tällä rajauksella riittävästi.

Osa aiemmasta tutkimuksesta käsiteli ihmiskauppa yleisesti. Kuitenkin seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa nousi tutkimuksissa keskiöön, joten nämä artikkelit on sisällytetty tähän katsaukseen.

Median uutisointia seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvästä ihmiskaupasta on tutkittu eniten Yhdysvalloissa, jossa aihepiirin uutisointia on tutkittu peräti neljän vuosikymmenen ajalta aina 1980-luvulta lähtien. Näissä tutkimuksissa keskitytään pääasiassa sanomalehdistöön, erityisesti New York Timesin ja Washington Postin uutisointiin aikavälillä 1980–2013 (Gulati 2011; Sanford, Martinez ja Weitzer 2016).

Kansainvälistä tutkimusta aiheesta on tehty Barnettin (2016) tutkimuksessa, jossa tutkittiin kansainvälisesti ilmestyviä englanninkielisiä lehtiä vuosina 2000–2010. Aihepiiriä käsitteleviin tutkimuksiin on valikoitu Yhdysvaltojen lisäksi lehtiä Iso-Britanniasta, Intiasta, Australiasta, Kanadasta, Israelista ja Etelä-Afrikasta. Myös Sobel (2014) on tutkinut aihetta Yhdysvaltojen

ulkopuolella sisällyttäen tutkimukseensa Yhdysvaltojen lisäksi Intian ja Thaimaan englanninkieliset päivälehdet.

Aihetta on tutkittu myös Yhdysvaltojen median ulkopuolella. Sobel (2016) käsitteli tutkimuksessaan entisen Neuvostoliiton ja Baltian maiden medioita ja Pajnik (2010) tutki Slovenian lehdistöä. Pajnikin tutkimus on ainoa tarkastelemani artikkeli, joka käsitteli ei-englanninkielistä mediaa.

Kerron tässä luvussa aiemman tutkimuksen havainnoista kootusti kahdesta näkökulmasta: miten aiemman tutkimuksen mukaan media kehystää seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan ja miten aiemman tutkimuksen mukaan media kehystää ilmiöön välittömästi kytkeytyvät toimijat.

Perehtyessäni aiempaan tutkimukseen, keskityin erityisesti tarkastelemaan, mitkä keskeiset teemat nousevat aikaisemmassa tutkimuksessa esille, mihin muihin ilmiöihin seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa liitetään uutisissa, mitä metaforia mahdollisesti käytetään, miten ilmiö taustoitetaan, kenen ääni nousee kuuluviin ja miten ilmiöön liittyvät henkilöt kuvataan.

2.1 Miten aiemman tutkimuksen mukaan media kehystää seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan?

Aiemmasta tutkimuksesta nousi esiin kolme hallitsevaa kehystä: rikollisuuden kehys, politiikan ja hallinnan kehys ja ihmisoikeuksien kehys. Rikollisuuden kehys oli selvästi muita vahvempi ja nousi esiin kaikissa artikkeleissa, politiikan ja sääntelyn kehys oli seuraavaksi vahvin ja limittyi yhteen rikollisuuden ja ihmisoikeuksien kehyksen kanssa. Muita esiin nousseita kehyksiä olivat aktivismin ja tietoisuuden kehys, nationalismien kehys, uhrikehys, pahojen prostituoitujen kehys ja yleisen terveyden kehys, joista jokainen nousi yksittäisessä tai muutamassa artikkelissa esiin ja yleensä nämä kehykset nivoutuivat yhteen muiden kehysten kanssa.

Rikollisuuden kehys

Tämä kehys on aiemman tutkimuksen mukaan vahvin ja yleisin kehys, jolla seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa kuvataan. Rikollisuuden kehyksessä media keskittyy kuvaamaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan usein yksittäisinä tapahtumina, jossa viranomaiset puuttuivat rikolliseen toimintaan. Media kertoo esimerkiksi pidätyksistä ja ratsioista. Ilmiö esitetään hetkellisenä, eikä sen jatkuvuutta tai laajuutta kerrota.

Ainoastaan Sobel (2014) totesi analyysissään, että hänen aineistonsa lehtiartikkelit keskittyvät esittämään ilmiön jatkuvana yksittäisen tapahtuman sijaan (Sobel 2014, 323).

Rikollisuuden kehyksessä seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan haittavaikutukset kohdistuivat uhriin eli yksilöön, ja heidän kärsimyksiään kuvaillaan, mutta silti hyvin usein uhrin oma ääni jää mediassa kuulumattomiin. Rikollisuuden kehyksessä uutiset ovat sensaatiohakuksia ja puhuvat ilmiöstä esimerkiksi pimeänä bisneksenä, jossa julmat ja häikäilemättömät ihmiskauppiat hyötyvät uhrien hyväuskoisuudesta (Barnett 2016, 210–2011; Sanford ym. 2016, 145) tai julmana modernin orjakaupan muotona ja häikäilemättömänä valtavien kansainvälisten rikollisjärjestöjen bisneksenä (Pajnik 2010, 51).

Aiemman tutkimuksen mukaan rikollisuuden kehys nojaa vahvasti viranomaislähteisiin ja tarjotut näkökulmat heijastelevat vallitsevaa poliittista ilmapiiriä. Pajnik (2010, 50) huomauttaa analyysissään, että Slovenian viestimet olivat tutkimuksen aikaan hallituksen alaisia ja vahvasti hallituksen ja poliittisen eliitin kontrollissa, joten Slovenialaisen median uutisointikin ymmärrettävästi heijastelee hallituksen linjaa. Gulati (2011, 374) toteaa, että median on nähty heijastelevan enemmän yleistä politiikan linjaa kuin vaikuttavan siihen itse omalla uutisoinnillaan.

Rikollisuuden kehys tarjoaa harvoin ratkaisuehdotuksia ihmiskaupan ja seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan kitkemiselle. Jos ratkaisuja tarjotaan, ongelman uskotaan ratkeavan viranomaisvetoisesti; tiukempia lakeja säätämällä ja valvontaa lisäämällä.

Politiikan ja sääntelyn kehys

Politiikan ja sääntelyn kehys nivoutuu yhteen rikollisuuden kehysten kanssa ja nämä kehykset ovat usein päällekkäisiä. Poliitiikan ja sääntelyn kehys on aiemman tutkimuksen mukaan toiseksi vahvin kehys. Kuten rikollisuuden kehyksessä, myös tässä kehyksessä korostuu viranomaisnäkökulma. Uutiset ovat rikollisuuden kehysten tavoin myös hyvin tapahtumavetoisia, eli media keskittyy raportoimaan jostakin tapahtumasta, lakimuutoksesta tai sen ehdotuksesta, poliittisesta keskustelusta tai raportista. Sanford ym. (2016, 146) huomasivat analyysissään, että 63 % tutkimuksen uutisartikkeleista oli kirjoitettu uutislähteenään ja kimmokkeenaan jokin viranomaislähtöinen toiminta. Ihmiskauppa ja seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa esitetään tässäkin kehyksessä hetkellisenä ilmiönä, pois lukien Sobelin (2014, 323) huomioidut hänen analyysissään uutisoinnista Thaimaassa, Intiassa ja Yhdysvalloissa, johon kerätyistä uutisartikkeleista ilmiö kuvattiin jatkuvana.

Politiikan ja sääntelyn kehyksessä ongelman syyksi tarjotaan toimimattomia lakeja ja ratkaisuksi täten luonnollisesti lakien kiristämistä, kansainvälisen yhteistyön parantamista ja rangaistusten koventamista. Politiikan ja sääntelyn kehyksessä usein myös raportoidaan hallituksen ja viranomaisten toimista seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan kitkemiseksi. Pajnik (2010) ja Barnett (2016) huomauttivat analyysissään, että aineistossa saatettiin ylistää viranomaisten ja hallituksen tuloksellisia toimia seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan kitkemiseksi (Barnett 2016, 215; Pajnik 2010, 54). Näin politiikan ja hallinnan kehys sekoittuu osittain myös nationalismin kehysten kanssa.

Ihmisoikeuksien ja auttamisen kehys

Ihmisoikeuksien ja auttamisen kehys on aiemman tutkimuksen mukaan kolmanneksi yleisin kehys, jolla ilmiötä kuvataan. Tässä kehyksessä korostuvat henkilökohtaiset tarinat. Uhrien ääni pääsee ihmisoikeuksien ja auttamisen kehyksessä kuuluviin ja heidän tarinansa kerrotaan joko heidän itsensä kautta tai auttamisjärjestelmän kautta. Ihmisoikeuksien kehys korostaa seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan vaikutuksia uhrille. Tässä kehyksessä kuullaan myös uhrien selviytymistarinoita. Ihmisoikeuksien ja auttamisen kehyksessä lähteinä haastatellaan rikollisuuden ja politiikan ja sääntelyn kehyksiä useammin erilaisia kansalaisjärjestöjen edustajia, uhreja ja heidän auttajiaan.

Barnett (2016, 214) huomasi tutkimuksessaan, että ihmisoikeuksien ja auttamisen kehyksessä puhutaan harvoin niistä sosiopoliittisista ja sosioekonomisista tekijöistä, jotka ovat ilmiön taustalla. Kuitenkin mm. Gulati (2011, 370–374) ja Johnston, Friedman ja Shafer (2014, 428) huomauttavat, että ihmisoikeuskehyksessä taustoitetaan ilmiö muita kehyksiä laajemmin ja otetaan huomioon ihmiskaupan taustalla vaikuttavat alkusyyt kuten köyhyys, taloudellinen epätasa-arvo sekä yhteiskunnallinen epävakaumus ja konfliktit.

Aktivismin ja tietoisuuden kehys

Aktivismin ja tietoisuuden kehys nivoutuu yhteen ihmisoikeuksien ja auttamisen kehysten kanssa. Tässä kehyksessä seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa nähdään jatkuvaluontoisena kansainvälisenä ja kansallisenä ongelmana, jonka ratkaisukeinoina tarjotaan yleisen tietoisuuden lisääntymistä. Aktivismin ja tietoisuuden kehyksessä keskityttiin tuomaan esiin niitä ongelmia, joita seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa tuo yhteiskunnalle.

Nationalismin kehys

Nationalismin kehys nousi esiin Pajnikin (2010, 54–56) aineistossa. Nationalismin kehyksessä valtio ja sen hallitus taistelee suojellakseen kansaansa ja maansa rajoja ulkoiselta uhalta. Valtion toimet esimerkiksi rajojen sulkemiseen oikeutetaan tämän kehyksen avulla. Pajnik (2010, 54) huomasi, että nationalismin kehyksessä seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa esitetään ilmiönä, jota Sloveniassa tuskin on. Slovenia nähdään vain kauttakulkumaana ja näin rajavalvontaa tiukentamalla tai rajat sulkemalla voidaan maata suojella tältä rikollisuuden muodolta. Nationalismin kehys sekoittui myös Pajnikin (2010, 53) aineistossa rikollisuuden kehyksen kanssa, kun ihmiskauppaajia kuvattiin ”tehokkaiksi albanialaismafioksi” tai ”häikäilemättömiksi balkaaneiksi”. Ilmiön myös kuvattiin syntyvän muualla (Balkanilla) ja suuntautuvan muualle (länteen). Nationalismin kehyksessä ilmiötä kuvattiin näin toisten ongelmaksi.

Pahojen prostituoitujen kehys

Pahojen prostituoitujen kehys nousi esiin Barnettin (2016, 213) tutkimuksessa, mutta siihen oli viitteitä myös muissa artikkeleissa. Pahojen prostituoitujen kehyksessä naiset jotka valitsivat seksityöhön ryhtymisen, mutta joutuivat sitten hyväksikäytön uhreiksi, eivät ansainneet apua samalla tavalla kuin viattomiksi kuvatut uhrin. Tässä kehyksessä korostetaan naisten omaa valintaa ja sitä, että he olivat itse päättäneet lähteä kotimaastaan seksityön perässä.

Uhrikehys

Tämä kehys nousi erityisesti esiin Pajnikin (2010, 56–57) aineistossa, mutta siihen oli paljon viitteitä muissakin artikkeleissa. Uhrikehysessä korostetaan uhrin viattomuutta ja voimattomuutta vahvojen ihmiskauppiain edessä. Sukupuoli nousee uhrikehysessä keskiöön ja seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhrien kerrotaan olevan yksioikoisesti naisia. Näiden naisten nähdään olevan ”viattomia ja puhtaita, mutta voimattomia toimimaan omasta puolestaan” (Pajnik 2010, 56). Naisten ainoa mahdollisuus pelastua on tulla pelastetuksi valtion tai kansalaisjärjestön toimesta. Uhrikehysessä naisten kuvataan olevan toisia, usein laittomia siirtolaisia.

Julkisen terveyden kehys

Julkisen terveyden kehyksessä esiin nousee huoli seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan vaikutuksista uhrin terveydelle ja kehys tuo esiin sukupuolitautien leviämisen uhan.

Kehys nivoutuu yhteen ihmisoikeuksien ja auttamisen kehyksen kanssa ja tulee esiin niiden sisällä. Tämä kehys nostettiin esiin vain kolmessa tutkimuksessa (Johnston ym. 2014, 247–249; Johnston, Friedman ja Sobel 2015, 427–430; Sobel 2014, 324), mutta sitä analysoitiin tai esiteltiin hyvin vähän.

2.2 Miten aiemman tutkimuksen mukaan media kuvaa seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvään ihmiskauppaan välittömästi liittyvät ihmiset: uhrit, auttajat, ihmiskauppaajat ja seksin ostajat?

Itse ilmiön kehystämisen lisäksi on tärkeää tarkastella, miten media kuvaa ilmiöön kytkeytyviä toimijoita. Kuten johdannossa kävi ilmi, seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhreja käsitellään usein ikään kuin irrallaan ympäröivästä todellisuudesta. Tällöin ihmiskauppaajien, ostajien ja olosuhteiden sekä muiden toimijoiden osuus tapahtumiin jää pimentoon. (Thesslund & Tuomaala 2009, 21.) Myös ihmiskaupan tunnistamisessa on todettu olevan ongelmia (Ihmiskaupparaportti 2014, 8-10.) Onkin mielestäni tärkeää tarkastella, miten ilmiöön kytkeytyviä eri toimijoita kuvataan mediassa ja minkälaisia merkityksiä näihin kuvauksiin liitetään.

Uhrit

Artikkeleista kävi ilmi, että seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhria kuullaan mediassa harvemmin kuin viranomaisia. Kun uhrit pääsevät ääneen ja kertomaan tarinansa itse, heille antaa äänioikeuden jokin taho kuten kansalaisjärjestö tai viranomainen, jolloin uhrien tarinat kietoutuivat osaksi auttamiskoneiston tarinaa. Uhri saattaa kertoa tarinansa esimerkiksi hyväntekeväisyystapahtuman yhteydessä tai kun esimerkiksi jokin järjestö haluaa lisätä yleisön tietoisuutta ilmiöstä. (Barnett 2016, 2013–215; Johnston ym. 2014, 429.) Johnstonin ym. (2014, 431) mukaan uhrin äänen peittyminen viranomaisten äänen alle kertoo paljon siitä, ketä pidetään vahvana toimijana ja ketä pidetään toiminnan passiivisena kohteena.

Vaikka uhrit itse pääsevät harvoin ääneen, heistä kyllä puhutaan. Jos uhrien ikä mainitaan, on kyseessä useimmiten alaikäinen. Jos sukupuoli mainitaan, on kyseessä nainen. (Sanford ym. 2016, 151; Sobel 2014, 324, Johnston ym. 2015, 249.) Naisten ja alaikäisten korostuminen on ymmärrettävää, sillä arvioiden mukaan suuri osa seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhreista on naisia ja alaikäiset ovat erityisen haavoittuvaisessa asemassa. Korostamalla sukupuolta ja alaikäisyyttä häivytetään kuitenkin samalla sitä todellisuutta, että myös aikuiset

miehet joutuvat seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhreiksi. (Barnett 2016, 211–215.)

Aiemman tutkimuksen mukaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhrin kuvataan useimmiten passiivisena, heikkoina ja voimattomina ja avuttomina muuttamaan tilannettaan tai auttamaan itse itseään. (Barnett 2016, 212–215; Sanford ym. 2016, 151; Pajnik 2010, 54–57). Heikkoutta korostetaan viattomuudella, tietämättömyydellä, haavoittuvuudella ja tätä mielikuvaa vahvistetaan kuvamaalla hyväksikäyttäjiä viekkaina ja brutaaleina, hyvin vahvoina toimijoina (Pajnik 2010, 52; Sobel 2016, 162). Mediassa myös hyödynnetään etnisyyttä ja voimakas länsi ja heikko itä - tai länsimaat ja kehitysmaat -vastakkainasettelua. Uhreja kuvataan esimerkiksi ”onnettomiksi naisiksi idästä” (Pajnik, 2010, 56). Pajnikin (2010, 59) mukaan heikkoutta ja voimattomuutta korostamalla myös vahvistetaan mielikuvaa siitä, että kaikenlainen seksityö on aina pakotettua. Naiset odottavat, että vahvat miesvetoiset hallitukset rientävät apuun, ja nämä heikot naiset tarvitsevat jatkuvaa miesten tarjoamaa suojaa, eikä heidän tulisi käyttää oikeuttaan muuttaa tai liikkua rajojen yli.

Aiemman tutkimuksen mukaan media piirtää myös kuvan oikeanlaisesta uhrista joka ansaitsee pelastua, ja pahasta uhrista joka ei ansaitse apua ja jota ei tarvitse auttaa. Oikeanlainen uhri on joutunut hyväksikäytetyksi heikon asemansa, tietämättömyytensä ja viattomuutensa vuoksi. Hänet on viekkauksella houkuteltu ihmiskauppiiaan matkaan ja hänet on väkivalloin pakotettu seksiorjaksi. Oikeanlainen uhri on kärsinyt fyysisiä ja henkisiä vammoja yrittäessään taistella hyväksikäyttäjiään vastaan. Oikeanlainen uhri myös odottaa voimattomana auttamisjärjestelmän pelastusta. Vääränlainen uhri taas on ehkä osittain tiennyt mihin on joutumassa. Hän on aavistanut, että ehkä kyse ei olekaan viattomasta tarjoilijan työstä. Vääränlainen uhri on myös valinnut matkan kotimaastaan vieraaseen maahan ihmissalakuljettajan matkassa. Pahimmassa tapauksessa vääränlainen uhri on tietoisesti lähtenyt tekemään seksityötä. Vääränlainen uhri ei valintansa ja tietoisensa valintansa takia ansaitse apua. (Barnett 2016, 215; Johnston ym. 2015, 246; Sanford ym. 2016, 151; Pajnik 2010, 56–57; Sobel 2016, 161–163.)

Aiemman tutkimuksen mukaan media myös luo tätä jakoa oikeiden ja väärin uhrien välillä kytkemällä seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan ja prostituution toisiinsa. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhreja ei nähdä uhreina vaan pahoina prostituoituina, joiden kohtalo on heidän oma valintansa. (Barnett 2016, 215–216.) Johnston ym. (2015, 245–246) huomauttavat, että termin *prostituutio* käyttäminen on ongelmallista, koska se

antaa kuvan yksilön omasta tietoisesta valinnasta ja halusta tulla hyväksikäytetyksi. Prostituutioon liittyy myös vahvana stigma vääränlaisesta naisen seksuaalisuudesta. Seksityön vapaaehtoisesti valinnut on jotenkin perverssi ja väärin käyttäytyvä nainen. Aiemman tutkimuksen mukaan media siis näyttää myös toistavan kahta prostituutiomyyttiä seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uutisoinnissa. (Kontula 2008, 5–60.)

Yksilön tietoisuus ja valinta nousevat siis keskiöön uhria määriteltäessä. Eroteltaessa uhreja oikeisiin tai väärin unohdetaan, että vaikka vääränlainen uhri on ollutkin tietoinen työn luonteesta, on seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvässä ihmiskaupassa kyse aina pohjimmiltaan hyväksikäytöstä. Vaikka yksilö onkin saattanut itse valita prostituution, hän ei ole valinnut hyväksikäyttöä tai vapaudenriistoa. Sobelin (2016, 162) mukaan uhrien heikkouden korostaminen ja heidän valintojansa paheksuminen, korostaa yksilön vastuuta tilanteesta ja vahvistaa patriarkaalista myyttiä naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Tässä myytissä naisia syyllistetään siitä, että ovat itse provosoineet kaltoinkohtelijoitaan, he ovat itse ikään kuin kerjänneet huonoa kohtelua, eivätkä ole lähteneet tilanteesta, vaikka heille olisi tarjoutunut siihen mahdollisuus.

Barnett (2016, 212) ja Johnston ym. (2015, 243) huomauttavat myös, että puhuttaessa *uhreista selviytyjien* sijaan vahvistetaan käsitystä seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhrien voimattomuudesta. Hyväksikäytöstä kertominen on itsessään ja voimia ja rohkeutta vaativa teko ja tämän vuoksi termi *selviytyjä* sopii paremmin kuvamaan näitä henkilöitä. Media myös jättää kertomatta, miten naiset olivat löytäneet itsestään voimaa selviytyäkseen hyväksikäytöstä ja vaikeista kokemuksista.

Auttajat

Vaikka auttajat ovat läsnä kaikissa aiemman tutkimuksen tarkastelemissa artikkeleissa seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa vastaan taistelevina kansalaisjärjestöinä, viranomaisina ja hallituksina, heitä kuvailtiin tarkemmin vain muutamassa artikkelissa. Barnett (2016, 214–215) pani tutkimuksessaan merkille, kuinka media luo tarinaa vahvoista länsimaista auttajina. Media kertoo henkilöityjä tarinoita länsimaisista naisista, jotka ovat jonkin tapahtuman kautta tulleet tietoiseksi seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvästä ihmiskaupasta ja ryhtyneet työskentelemään ongelman parissa. Pajnikin (2010, 54–55) aineistosta nousi esiin valtion vahva rooli taistelussa seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa vastaan. Huomionarvoista auttajien kuvaamisessa on, että heidät esitetään aina vahvoina ja kykenevinä

toimijoina, kun taas uhrin esitetään passiivina. Näin tarinoilla auttajista saadaan luotua narratiivista rakennetta, joilla korostettiin valittuja rooleja.

Ihmiskauppiat

Siinä missä seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhreja kuvaillaan voimattomiksi ja tietämättömiksi, ihmiskauppiaita kuvataan viekkaiksi ja vahvoiksi. Sobel (2016, 162) havaitsi analyysissään, että ihmiskauppiaita kuvaillaan lähes poikkeuksetta rationaalisiksi, vahvoiksi ja jopa hurmaaviksi. Esimerkiksi Baltic Times viittasi ihmiskauppiaisiin kuvailemalla heitä ”hienostuneiksi” ja Tajikistan News kertoi ihmiskauppiaille olevan ”paikallista statusta ja arvostusta”. Sobel (2016, 162) havaitsi myös, että seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvästä ihmiskaupasta puhutaan ”bisneksenä”. Tämä bisnes-kehys nousi myös esiin muissa aiemman tutkimuksen artikkeleissa (Barnett 2016, 210–211; Pajnik 2010, 51–52).

Aiemman tutkimuksen mukaan media ei identifioi ihmiskauppiaita pinnallisia viittauksia tarkemmin. Heitä kuvataan yleisimmin miehiksi, jotka houkuttelevat viattomia naisia työtarjojen ja romantiikan avulla, mutta tarkemmat kuvaukset ja henkilökohtaiset tarinat jäävät kertomatta. Vain kahdessa tutkimuksessa ihmiskauppiaiden sukupuoli oli poikkeuksellinen. Pajnik (2010, 56) ja Sobel (2016, 162) havaitsivat tutkimuksissaan, että media kuvaa ihmiskauppiaita useimmiten naisiksi.

Ostajat

Merkittävää huomio aiemman tutkimuksen mukaan on, että ostajista puhutaan jos ei olleenkaan niin äärimmäisen harvoin. Ostajat ovat siis aiempien tutkimusten perusteella mediassa näkymättömissä. Jos ostajaan jotenkin viitataan, hänen kerrotaan olevan mies. Media sulkee siis ostajien ulkopuolelle seksiä ostavat naiset. Tällä vahvistetaan myyttiä seksuaalisesti aktiivisista miehistä ja passiivisista naisista. (Barnett 2016, 211–215; Sobel 2014, 326; Sobel 2016, 162.)

Ostajien näkymättömyys mediassa on kummallista. Onko tarve halvoille ja vapaasti hyväksikäytettävillä ja kaltoin kohdeltavilla seksiorjilla niin itsestään selvä, ettei siitä tarvitse käydä keskustelua? Ostajien näkymättömyys myös kielii siitä, ettei ostajia pidetä millään tavalla vastuullisina seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvään ihmiskauppaan ilmiönä. Tosin Sobelin (2014, 326) aineistossa New York Times vaati muutamassa, joskin vain aivan muutamassa, artikkelissaan kovempia rangaistuksia ostajille.

2.3 Yhteenveto aiemmasta tutkimuksesta

Aiemman tutkimuksen mukaan media esittää seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan useimmiten rikollisuuden tai politiikan ja auttamisen kehyksen kautta. Ilmiö esitetään yksittäisten tapahtumien kautta ja hetkellisenä. Lähteinä media suosii viranomaislähteitä.

Seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan taustasyistä kerrotaan harvoin ja ilmiön vaikutuksia uhrille eli yksilölle korostetaan. Uhrit esitetään passiivisina ja voimattomina, kun taas auttajat esitetään vahvoina ja täynnä toimijuutta. Uhrien naissukupuoli korostuu. Uhrien kesken tehdään myös jako hyviin avun ansaittojoihin ja pahoihin, joita ei tarvitse auttaa. Ihmiskauppaajiin viitataan mediassa hyvin pinnallisesti ja heitä kuvataan vahvoiksi, oveliksi ja viekkaiksi. Ostajista media kertoo hyvin vähän, mutta ostajien sukupuoli määrittyy mieheksi.

Koska seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa on rikollista toimintaa, on ymmärrettävää, että rikollisuuden kehys nousee esiin aineistosta. Ilmiön käsitteleminen rikollisuuden kehyksen kautta voi kuitenkin kiinnittää huomion liiaksi senhetkisiin tapahtumiin ja jättää taustat kertomatta. Media näin ikään kuin olettaa, että ilmiön taustat ovat tuttuja ja itsestään selviä yleisölle.

Huomattavaa aiemman tutkimuksen mukaan on erilaisten lähteiden käyttö. Media viittaa usein viranomaislähteisiin kuten myös poliitikoihin ja kansalaisjärjestöjen edustajiin.

Sosiaalityöntekijöiden, tutkijoiden tai muiden ilmiöön perehtyneiden akateemisten asiantuntijoiden ääni pääsee kuuluviin vain harvoin. (Johnston ym. 2014, 428; Johnston ym. 2015, 248; Gulati 2011, 371.)

Aiemman tutkimuksen mukaan uhrit nousevat seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uutisoinnissa erikoisella tavalla korostuneeseen asemaan. He pääsevät itse harvoin ääneen ja useimmiten heidän tarinansa kerrotaan toisten kautta. Uhreista kuitenkin puhutaan paljon ja media raportoi paljon siitä, mitä seurauksia ja vaikutuksia seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvällä ihmiskaupalla on uhrin elämään. Sobelin (2016, 160–162) mukaan uhrien korostuminen aineistossa voi siirtää vastuuta ilmiöstä uhrien harteille. Kun ilmiön taustatekijät ja siinä mukana olevat toimijat häivytetään kertomalla uhrin tarinaa ja ihmiskaupan vaikutuksia uhrin elämään, voidaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa nähdä vain yksilön ongelmana koko yhteiskuntaan vaikuttavan ongelman sijaan. Erikoista tässä uhrien korostamisessa on se, että samaan aikaan, kun heidän tarinoitaan ja mahdollisesti tekemiään valintojaan tuodaan esille, heidän toimijuuttaan häivytetään. Uhrit ovat samaan aikaan vastuullisia ja passiivisia.

2.4 Aiemman tutkimuksen kritiikkiä

Pajnikin (2010) artikkelia lukuun ottamatta kaikki tarkastelemani tutkimukset on tehty englanninkielisestä mediasta. Suurin osa tutkimuksesta on tehty Yhdysvaltojen mediasta ja kansainvälinen tutkimuskin keskittyy englanninkielisiin lehtiin. Esimerkiksi Sobelin (2014 ja 2016) tutkimukset Intian ja Thaimaan sekä entisen Neuvostoliiton ja Baltian maiden lehdistä olisivat voineet antaa toisenlaisia tuloksia, jos tutkimuksen aineistossa olisi ollut myös ei-englanninkielisiä lehtiä. Englanninkielinen lehdistö voi mahdollisesti heijastella länsimaiden poliittista ilmapiiriä ja kantaa käsiteltävään ilmiöön. Huomionarvoista myös on, että itsekin tarkastelin vain aihetta käsitteleviä englanninkielisiä artikkeleita. Kielimuurista johtuen en tehnyt hakuja muilla kielillä. On myös hyvä pohtia, millä kriteerein jonkin tutkimuksen tulokset tai jokin artikkeli julkaistaan kansainvälisissä julkaisuissa. Ovatko kaikki tutkimukset tasa-arvoisessa asemassa, vai onko englanninkielisellä tiedeyhteisöllä etulyöntiasema?

Pidän ongelmallisena sitä, että niin aiemman tutkimuksen aineistojen uutisartikkeleissa kuin itse tutkimuksissakin niputettiin prostituutio ja seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa yhteen. Tämä osaltaan vahvistaa kahta myyttiä prostituutiosta, vahvistaa prostituoituihin kytkeytynyttä stigmaa ja heikentää osaltaan prostituoitujen asemaa yhteiskunnassa. (Kontula 2008, 56–60.) Prostituution yhdistäminen seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvään ihmiskauppaan kytkee myös seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhrin prostituution kantamaan stigmaan tiiviisti.

Aiemman tutkimuksen hahmottelema käsitys kehyksestä mukailee paljolti Entmanin (1993) määritelmää. Käsitteen hahmottaminen painottuu kuitenkin pitkälti journalistisen valinnan ja vallan puoleen. Kuitenkin artikkelien analyysiosioissa painottuu käsitteen sosiaalis-kulttuurillinen konteksti ja yhteiskunnan tapa lähestyä ilmiötä ja tämän lähestymistavan heijastuminen julkiseen keskusteluun.

Aiempi tutkimus on etsinyt kehyksiä mediasta kahdella tavalla: joko määrällisesti laskemalla avainsanoja tai laadullisen syväluvun keinoin. Suurin osa artikkeleista oli hyödyntänyt määrällistä analyysia tai näiden kahden analyysitavan yhdistelmää. Määrällinen analyysitapa on varmasti hyödyllinen ison aineiston penkomisessa ja jäsentämisessä, mutta siihen piilee mielestäni myös joitain riskejä. Kehyksiä ei mielestäni voi tavoittaa pelkkiä avainsanoja laskemalla, sillä kielen luonne on hyvin kontekstisidonnainen. Sanojen käyttöyhteys määrittää hyvin paljon niiden

mukanaan tuomia merkityksiä ja mielestäni kehysanalyysissä laadullinen syväluke on tärkeässä roolissa. On toki paljon asioita, joita aineistosta voidaan kaivaa ja tallentaa määrällisesti. Esimerkkinä tästä toimii vaikkapa sen kirjaaminen, mikä oli uhrin ikä, sukupuoli jne. Kuitenkin esimerkiksi ilmiön taustasyyt tai ehdotetut ratkaisut voivat olla piilossa tekstin sisällä. Kaikkea kun ei sanota eksplisiittisesti.

2.4 Ideaalinen uhri

Katsaus aiempaan tutkimukseen seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan mediakehyksistä osoitti, että seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhrin kuvataan usein passiivisina, heikkoina ja avuttomina (Barnett 2016, 212–215; Sanford ym. 2016, 151; Pajnik 2010, 54–57). Uhrien heikkoutta korostetaan kuvaamalla heitä tietämättömiksi ja haavoittuvaisiksi ja hyväksikäyttäjiä kuvataan vahvoiksi ja voimakkaiksi (Pajnik 2010, 52; Sobel 2016, 162).

Uhrien kuvaus noudattelee ideaalin uhrin käsitettä ja käsittelen tähän lopuksi hieman tarkemmin tätä käsitettä ja sen mukanaan tuomia ongelmia.

Ideaalin uhrin määritelmä

Ideaalin uhrin käsite on tuttu etenkin kriminologian alueella. Norjalainen Nils Christie (1986) on määritellyt 5 ideaalin uhrin ominaisuutta. Ensinnäkin ideaali uhri on heikko. Esimerkiksi sairaat, hyvin nuoret tai vanhat ihmiset ovat erityisen sopivia ideaaliksi uhriksi. Ideaali uhri on myös kunniallinen toimija, eikä hän ole millään tavalla siinä asemassa, että häntä voitaisiin syyttää tapahtuneesta. Lisäksi ideaalin uhrin heikkoutta korostetaan nostamalla esiin rikoksen tekijän voimakkuus ja pahuus sekä korostamalla rikoksen tekijän tuntemattomuutta uhrille. Ideaali uhri on siis heikko, kunnollinen ja täysin viaton yksilö, joka on kohdannut erittäin vahvan rikollisen, jota vastaan hänen on ollut mahdoton taistella. (ks. Hoyle, Bosworth ja Dempsey 2011, 315.) Ideaalin uhrin tarkoitus on nostattaa empatiaa uhria kohtaan ja samalla saada julkista tukea rikollisen ilmiön vastustamiselle. (Laiho & Nikunen 2012, 119-120; Wilson & O'Brien 2016, 33.)

Esimerkiksi raiskaustapauksissa uhrin voidaan luokitella ja arvottaa niin, että lapset, jotka joutuvat tuntemattomien raiskaamiksi ovat ideaaleja uhreja, kun taas aikuiset prostituoidut jotka joutuvat asiakkaisensa raiskaamaksi eivät täytä ideaalin uhrin tunnusmerkistöä. Samalla tavalla seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvässä ihmiskaupassa on tunnistettavissa uhrien välisiä hierarkioita, kun puhutaan nuorista tytöistä, jotka viedään orpokodista pakkoprosituutioon tai kun puhutaan

aikuisista seksialalla työskentelevistä naisista, jotka houkutellaan paremman tulevaisuuden toivossa olosuhteisiin, jossa heitä hyväksikäytetään. (Hoyle ym. 2011, 315.)

Wilson & O'Brien (2016) tutkivat Yhdysvaltojen vuosittaisia ihmiskaupparaportteja vuosilta 2001–2012, joissa käsitellään Yhdysvaltojen ulkopuolisten maiden toimia ihmiskaupan kitkemiseksi. Wilson & O'Brien tarkastelivat erityisesti sitä tapaa, millä tavalla ihmiskaupan uhreista puhutaan. Wilsonin & O'Brienin (2016, 37) havaintojen mukaan raporttien kuvaukset uhreista vastaavat Christien (1986) ideaalin uhrin määritelmää. Uhrin on kuvattu heikoiksi, naiiveiksi ja avuttomiksi naisiksi tai nuoriksi tytöiksi ja pojiksi. Heidän viattomuuttaan ja passiivisuuttaan korostetaan. (ema. 37–39.) Ideaali rikoksen tekijä eli ihmiskauppaaja täyttää myös edellä mainitut ideaalin uhrin määritelmään kuuluvat kriteerit. Ihmiskauppaajat kuvataan isoksi, pahaksi ja voimakkaaksi, ja he ovat tuntemattomia uhrille. Ihmiskauppaajat kuvataan yleisimmin keski-ikäiseksi vanhemmaksi mieheksi. Samalla tavalla seksin ostajat kuvataan keski-ikäisiksi vahvoiksi ja varakkaiksi miehiksi. (ema. 39–40.)

Birgitta Höijer (2004, 516–517) on tarkastellut uhrhierarkioita ja ideaalin uhrin käsitettä mediatutkimuksen saralla. Hänen mukaansa ideaali uhri on kulttuurinen rakennelma, joka voi muuttua ajan myötä. Ideaalin uhrin käsite on sidoksissa myös väkivallan määritelmään, joka muuttuu kulttuurillisesta ja historiallisesta kontekstista toiseen liikuttaessa. Tutkiessaan yleisön reaktioita median tarjoamiin kuvauksiin sodan uhreista, Höijer (2004, 521–522) havaitsi, kuinka ideaalin uhrin käsite heijastui yleisön reaktioista. Siinä missä erityisesti vanhukset ja lapset herättivät yleisössä suurta myötätuntoa, kuvaukset sodan jaloissa kärsivistä miehistä eivät olleet myötätunnon arvoisia.

Medialla on myös merkittävä rooli siinä, miten ihmiset tulkitsevat niitä kriisejä ja konflikteja, jotka tapahtuvat oman maan rajojen ulkopuolella. Mediakuvastot voivat herättää myötätuntoa kriisin uhreja kohtaan ja median ylläpitämä julkinen keskustelu voi vaikuttaa merkittävästi esimerkiksi rahalahjoituksiin avustusjärjestöille tai poliittisiin toimenpiteisiin julkisen keskustelun ja sen tuottaman paineen kautta. (Höijer 2004, 514–518; Laiho & Nikunen 2012, 119.) Laiho & Nikunen (2012, 119–120) muistuttavatkin uhreja kohtaan koetun myötätunnon ja vallan suhteesta. Heidän mukaansa myötätunnon ja kärsimyksen avulla voidaan perustella toimintaa ja resurssien jakoa. Uhrien kuvauksilla mediassa voi näin olla hyvin konkreettisia poliittisia ja taloudellisia seurauksia.

Ideaalin uhrin ongelmallisuus

YK:n mukaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan määritelmän ytimessä on hyväksikäyttö, joka aikaansaadaan joko pakottamalla, petoksella tai väkivallan avulla (UNDOC 2014, 15–16.)

Palermon sopimuksen artiklan 3 mukaan yksikin kohdassa a) mainittu hyväksikäytön keino riittää, jotta tapahtunut määritellään ihmiskaupaksi. Keskiössä on hyväksikäytön mahdollistava valta-asetelma hyväksikäytettävän ja uhrin välillä. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa ei siis välttämättä sisällä väkivaltaa, uhkailua, pakottamista tai petosta. Ei myöskään ole väliä sillä, onko hyväksikäytetty alun perin antanut suostumuksensa seksityöhön. Ytimessä on hyväksikäyttö valta-aseman kautta ja sen avulla. (Finlex 71/2006; Hoyle ym. 2011, 316–317.) Palermon sopimus siis mahdollistaa sen, että uhri on samaan aikaan sekä hyväksikäytön uhri että aktiivinen toimija (Hoyle ym. 2011, 317). Kuitenkin ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän parissa toimivilla henkilöillä saattaa olla käsitys, että seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhrin määritelmän täyttääkseen uhrin on oltava passiivinen voimaton uhri, eikä aktiivinen toimija millään tavalla. Uhrin toimijuus saattaa siis vähentää uhrin uskottavuutta. (Wilson & O'Brien 2016, 41; Hoyle ym. 2011, 317.)

Ideaalin uhrin käsitteen toistuminen julkisessa keskustelussa voikin pahimmillaan johtaa siihen, että seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhreja ei tunnisteta, eivätkä he näin pääse auttamisjärjestelmän piiriin. Ulkomailta tuotuja uhreja voidaan käsitellä laittomasti maassa oleskelevina ja heidät voidaan auttamisjärjestelmän sijaan laittaa telkien taa tai karkottaa maasta. Koska he eivät täytä ideaalin uhrin määritelmää, heistä voi tulla uhrin sijaan rikollisia viranomaisten silmissä. (Hoyle ym. 2011, 325.)

Ideaalin uhrin määritelmä rajoittaa myös uhrien asemaa sitä kautta, että jos he eivät tunnista itseään ideaalin uhrin määritelmästä, he voivat kokea olevansa jollain tavalla itse syyllisiä tapahtuneeseen. Tämä aiheuttaa häpeää ja vie uhrin kauemmas avun piiristä. Rajattu oikeanlaisen uhrin määritelmä myös saattaa aiheuttaa sen, että naiset valehtelevat omasta toimijuudestaan ja tietoisuudestaan esimerkiksi heille luvattun työn luonteesta. (Hoyle ym. 2011, 323–326.)

Ajatus passiivisesta ja voimattomasta ideaalista uhrista häivyttää myös vahvasti näkyvistä seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan taustatekijät, jotka altistavat ihmiset sellaiseen asemaan, jossa hyväksikäyttö on mahdollista. Valtiot voivat ideaalin uhrin avulla toimia vahvoina valvojina ja auttajina, mutta samaan aikaan sulkea silmänsä niiltä tekijöiltä, jotka mahdollistavat ilmiön olemassaolon; poliittisen, sosiaalisen ja taloudellisen pääoman

epätasapainolta. Taustatekijöiden sijaan katse kääntyy viranomaistoimiin kuten rajavalvontaan ja rikollisuuden kitkemiseen. (Wilson & O'Brien 2016, 42–43; Hoyle ym. 2011, 327.)

3 Teoreettinen viitekehys

Tässä luvussa hahmottelen ensin tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat ja tarkastelen käsitteellisiä valintoja ja niiden problematiikkaa. Esittelen myös tutkimukselle keskeisen kehyksen käsitteen ja tarkastelen sen erityispiirteitä ja teoreettisia hahmotustapoja. Kehyksen käsite pitää sisällään myös metodologisen ulottuvuuden, joten samalla tässä luvussa tarkasteltu teoreettinen viitekehys ja kehyksen käsitteen määrittely toimii osaltaan tutkimuksen metodologisten valintojen tarkasteluna ja niiden perusteluna.

3.1 Teoreettiset lähtökohdat

Lähtökohta tälle tutkimukselle on konstruktionistinen ajatus todellisuuden sosiaalisesti rakentuneesta luonteesta. Tämän ajatuksen mukaan ihmisten välinen sosiaalinen toiminta ja erilaiset kollektiiviset määrittelyprosessit konstituivat yhteiskunnallisen ongelman. Tämä ei tarkoita sitä, että ongelmaa ei ole olemassa määrittelyjen ulkopuolella, vaan sitä, että määrittelyjen avulla osallistutaan todellisuuden luomiseen. Määrittelyt eivät siis vain nimeä, vaan osaltaan rakentavat yhteiskunnallisen ongelman. (Suoranta 1998, 34; Väliaverron 1996, 40.)

Berger & Luckmann (1994, 31–36) kohdentavat todellisuuden sosiaalisen rakentumisen arkielämään ja nimenomaisesti siinä käytetyn kielen piiriin. Heidän mukaansa koettu todellisuus rakentuu arkielämässä ja luonnollistuneissa käsityksissä arkielämässä kohdatuista asioista. Kielen avulla arkielämän ulkopuolelle toisiin todellisuuksiin kuulumattomat asiat voidaan tuoda kokemuksen piiriin. Kieli rakentaa kokemusta, tyypittelee asioita ja ilmiöitä ja nivoo todellisuuksien eri osat kokonaisuudeksi. Kielen avulla ihmiset tulevat tietoisiksi toisten kokemuksista ja sosiaalisesti jaetut merkitykset mahdollistuvat. (emt. 46–52.) Bergerin ja Luckmannin (1994, 52–54) mukaan kielen kautta rakentuu eräänlainen sosiaalinen tietovaranto, jonka kautta reflektoidaan omaa kokemustamme ja eri ilmiöiden merkityksiä tyypittelyjen kautta.

Kuten aiemmin totesin, ei ole yhdentekevää miten julkisessa keskustelussa määritellään seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa sekä ilmiön taustat ja syyt. Julkinen keskustelu osaltaan luo todellisuutta ja vaikuttaa siihen, minkälaisia poliittisia päätöksiä asian suhteen tehdään, joten on hyvin tärkeää tarkastella lähemmin, minkälaisia määrittelyitä julkinen keskustelu ilmiölle antaa.

Oma lähtökohtani tähän tutkimukseen onkin tarkastella uutisten tarjoamia kehyksiä ensisijaisesti merkkeinä siitä, miten eri ilmiöt on totuttu näkemään ja miten niistä on totuttu puhumaan.

Tarkastelen uutisia ikään kuin heijastuksina ympäröivästä yhteiskunnallisesta, kulttuurisesta ja

sosiaalisesta todellisuudesta. Mitä tässä ympäristössä arvostetaan, painotetaan, miten eri ilmiöt kytetään toisiinsa ja miten asioista puhutaan? Baresch, Shih-Hsien ja Reese (2010, 640–641) kiinnittävät huomion paitsi itse median tuottamiin kehyksiin, myös niitä ympäröivään kontekstiin. Heidän mukaansa ilmeisten kehysten lisäksi olisi hyvä tarkastella myös niitä aineksia, jotka mediateksteihin piiloutuvat. Näiden aineiden avulla on mahdollista tavoittaa jotain siitä, miten jotkut merkitykset luonnollistuvat niin, että tietyistä kehyksistä ja ilmiöiden ja asioiden käsittelytavoista tulee itsestään selviä ja luonnollisia. (ema. 2010, 640–641.) Ajatukseni tämän tutkimuksen taustalla onkin, että näistä asioista tietoisiksi tuleminen on merkityksellistä, jotta voimme kyseenalaistaa jo luonnollisiksi käyneet tavat mieltää jokin ilmiö ja löytää kenties uusia, hedelmällisempiä tapoja lähestyä tätä ilmiötä ja mahdollisesti löytää aiempaa parempia keinoja ratkaista ongelmia.

3.2 Kehyksen käsitteen problematiikkaa

Koin tarpeelliseksi tarkastella keskeisten käsitteiden ja niiden valinnan problematiikkaa tarkemmin, sillä mikään teoreettinen käsite ei ole luonteeltaan neutraali. Käsite paitsi jäsentää tutkittavaa ilmiötä, se myös määrittelee ilmiötä ja ohjaa sen tutkimisen tapoja sekä aineistolta kysyttäviä kysymyksiä. Käsite ei siis ole neutraali kuvaileva representaatio tai todellisuuden heijastuma, vaan aina jollain tavalla normatiivinen ja ohjaava. Käsitteiden lisäksi jo myös tieteen erilaiset käytännöt ja tiedonintressit itsessään ovat latautuneita ja ohjaavat tutkimuksen suuntaa. (Ronkainen ym. 2011, 52–53; Bal 2002, 30–31.)

Teoreettinen käsite on aina sidottu jollain tavalla sen synnyttäneeseen tutkimusperinteeseen ja kantaa mukanaan siihen kietoutuneita merkityksiä. Käsite myös kytkeytyy muihin käsitteisiin ja on osa laajempaa kokonaisuutta, halusi tutkija tai ei. Näistä kytköksistä ja käsitteiden muodostamista kudelmista on tärkeä tulla tietoisiksi valittaessa tutkimuksen keskeisiä käsitteitä. Valinnat ovat aina latautuneita, eikä täydellinen neutraalius ole mahdollista. Voidaan myös sanoa, että tutkimuksen tiedonintressit itsessään määrittelevät sitä, mitkä käsitteet tutkimukseen valikoituvat. Näin tutkija ei vain valitse käsitettä, vaan eräässä mielessä käsite myös valitsee tutkijan. (Ridell & Väliaho 2006, 11–15.)

Kehyksen käsite on liikkunut vilkkaasti tieteenalalta toiselle. Käsite on alun perin kotoisin sosiologiasta, josta se on löytänyt tiensä mediatutkimuksen käyttöön. Kehyksen käsitettä voi mediatutkimuksen alalla pitää jo suhteellisen vakiintuneena käsitteenä. Siihen saatetaankin viitata hyvin pintapuolisesti olettaen, että lukija on perillä käsitteen määrittelystä ja keskeisistä

periaatteista. Tarkempi paneutuminen aiempaan tutkimukseen on kuitenkin osoittanut, että käsite on muuttanut muotoaan liikkeessaan tieteen kentältä toiselle. Ei ole siis aivan itsestään selvää, mitä sillä kulloisessakin kontekstissa tarkoitetaan, eikä käsitys kehyksen käsitteen sisällöstä ole täysin yhtenäinen edes mediatutkimuksen kentällä.

Kun jotakin käsitettä viljellään tiuhaan, vaarana on käsitteen typistymiseksi pelkäksi kuvailevaksi sanaksi. Mieke Bal (2002, 30–34) muistuttaa käsitteiden kulttuurillisen ja historiallisen kontekstin ymmärtämisen tärkeydestä, kun käsitteet matkustavat eri tieteenalojen ja aikakausien välillä. Hänen mukaansa käsite tulisi aina määritellä uudelleen tai ainakin käsitettä tulisi tarkastella kriittisesti uudessa kontekstissa. Bal (2002, 30–34) varoittaaakin itsestään selvistä ja vakiintuneista käsitteistä. Hänen mukaansa on vaarana, että käsitteet typistyvät nimeäviksi teoreettisen määrittelyn sijaan.

Kehyksen käsite ei siis ole yhtä kuin kuvaileva sana ”kehystää” ja esimerkiksi Erkki Karvonen (2000) on tuonut esiin tämän problematiikan. Karvosen mukaan sana ”kehys” ohjaa ajatukset helposti esim. maalauksen kehystämiseen ja ohjaa näin ajattelemaan käsitettä väärältä kantilta, sillä kehysten rooli on itse maalauksen osalta melko merkityksetön. Kehyksen käsite taas saa merkityksensä vasta suhteessa johonkin kokonaisuuteen ja se myös kietoutuu osaksi tätä kokonaisuutta tavalla, jota ei voida typistää arkielämästä tutun sanan ”kehys” sisään aivan täysin. Karvonen onkin esittänyt osuvimmiksi termeiksi ”kehyksen” sijaan sanoja ”kehikko” tai ”runko”. (Karvonen 2000, 78.)

Edellä esiintuomani kehyksen käsitteen nomadisuus ja monitulkintaisuus pakottaa minut huomioimaan myös oman tutkijapositioni ja ajatukseni journalistisesta työstä. Oma positioni tässä tutkimuksessa on sidoksissa paitsi vallitsevaan historialliseen, kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen kontekstiin, myös omaan henkilökohtaiseen historiaani ja kokemuksiini. Tarkastelemalla kehyksen käsitettä kriittisesti tutkimuksessani ja määrittelemällä sen jollakin tavalla en vain muokkaa teoriaa analyysini sopivaksi työkaluksi, vaan otan kantaa ja jollain tavalla osaltani määrittelen, miten ympäröivää todellisuutta tulisi jäsentää ja miten tämän tutkimuksen tuloksia tulisi tulkita.

3.3 Kehyksen käsitteen tausta

Kehyksen käsitteellä tarkoitetaan kognitiivista tulkintakehystä, jonka avulla havainnoidaan, tunnistetaan ja nimetään asioita ja tapahtumia. Kehykset antavat merkityksen asioille, tilanteille ja toiminnalle, ne ovat kulttuurisesti rakentuneita ja luonteeltaan dynaamisia; ne voivat olla rinnakkaisia, päällekkäisiä, sisäkkäisiä ja niitä voidaan yhdistellä toisiinsa. Tietty tilanne tai toiminta voi näyttää täysin erilaiselta eri tulkintakehyksistä tarkasteltuna. (Horsti 2005, 49.)

Kehyksen käsitteen isänä pidetään sosiologi Erving Goffmania, joka määritteli käsitteen teoksessaan *Frame Analysis* (1974). Teoksessa Goffman määrittelee kehyksen käsitteen eräänlaiseksi kokemuksen jäsentämiseksi. Kehystäminen on hänen mukaansa asioiden käsittämistä, ”making sense of events and things”, ja Goffman lähti siitä oletuksesta, että johonkin tilanteeseen tullessaan ihmiset pyrkivät eri vihjeiden avulla määrittämään, ”mitä täällä on meneillään”.

Kehyksen käsitteellä voidaan tavoittaa jotain siitä, miten ihmiset toimivat eri tilanteissa ja miten tuon toiminnan kautta määritellään asioita ja tilanteita. Kehykset antavat siis *merkityksen* asioille, tilanteille ja toiminnalle. Kehyksen käsite antaa mahdollisuuden ymmärtää ihmisen ajattelun ja toiminnan suhdetta kulttuuriin ja toimintaympäristöön. (Goffman 1974, 8-11; Väliaverron 1996, 107.)

Lähtökohta Goffmanin ajattelulle tuli William Jamesin [1869] ajatuksista todellisuuden luonteesta. James pohti sitä, missä olosuhteissa ajattelemme asioiden olevan todellisia ja miten nämä todelliselta tuntuvat asiat ja maailmat, eli aistien varassa koetut kokemukset, muotoutuvat. Jamesin ajatuksia rinnakkaisista maailmoista ja todellisuuksista kehittäi eteenpäin Alfred Schutz [1945]. Hän painotti kokemusta ja asioiden merkitystä yksilölle todellisuuden rakentajana. Näitä ajatuksia kutoi yhteen vielä Harold Garfinkel, joka tarkasteli niitä sääntöjä, jotka mahdollistavat eri maailmojen luomisen, syntymisen ja yksilöiden toimimisen niissä. Garfinkelin mukaan päivittäisten asioiden merkityksellisyys on riippuvaista näistä eri säännöistä ja hän näkikin sosiaalisen elämän sääntöjen tarkastelun hyvin hedelmällisenä. (ks. Goffman 1974, 2-5.)

Goffman oli siis kiinnostunut sosiaalisen elämän säännöistä ja kulttuurisesti annetuista kehyksistä, joiden ansiosta kanssakäyminen voi olla ennakoitavaa ja järjestäytynyttä Hän näki ihmisten omaksuvan nuo säännöt ja kehykset sosiaalisessa kanssakäymisessä toisten kanssa. (Puroila, 2002, 29.)

Itse kehyksen käsitteen Goffman omaksui Gregory Batesonilta [1955], joka tutki eläinten käyttäytymistä. Bateson havaitsi, että eläinten taistelulta vaikuttava käyttäytyminen saattoi olla myös leikkiä tai teatteria. Eri kehysten kautta tulkittuna taistelu sai siis erilaisen merkityksen. Bateson havaitsi, että erilaisten vihjeiden avulla eläimet pyrkivät kertomaan toisilleen, mistä tilanteessa oli kyse. (ks. Goffman 1974, 7-45.) Bateson tutki saukkojen käytöstä, mutta havainnollistan hänen päätelmiään koirien käytöksen avulla, sillä koirat ovat useimmille meistä tutumpia eläimiä kuin saukot. Koirien leikki ei juurikaan eroa taistelusta. Se voi sisältää murinaa, puremista, hyökkäyksiä, painia ja takaa-ajoa. Säännölliset opitut erityiset leikkieleet kuten kumarrukset, huulien lipomiset ja hännän heilutukset kuitenkin korostavat jatkuvasti toiminnan

leikillistä luonnetta. Ne antavat myös ulkopuolisille vihjeen siitä, miten toimintaa tulisi tulkita. (ks. Goffman 1974, 40–45.) Leikki on siis aina tiettyjen sääntöjen sanelemaan toimintaa ja näitä sääntöjä on kaikkien noudatettava ja osattava tulkita. Muuten leikki muuttuu joksikin muuksi toiminnaksi. (Huizinga 1949, 10–11.) Yhteisesti jaetut säännöt ymmärretään tulkitseamalla erilaisia tuotettuja vihjeitä. Bateson kuvasi tätä vihjeiden tuottamista metakommunikaatioksi, joka auttaa tulkitsemaan tilanteen luonnetta. Kehyksen avulla eläimet siis kykenevät tulkitsemaan tilannetta, mutta on tärkeää huomata, kuinka kehys myös osaltaan rakentaa tilanteen ja leikin käsitteen. Leikkiä ei siis ole olemassa ilman sitä tuottavaa tulkintakehystä. (Bateson 1987, 184–185.) Leikki

Esimerkki ei siis tarkoita, että olisi jokin oikea toiminnan tulkinta, jota tilanteeseen tulisi soveltaa, että ikään kuin olisi jokin oikea kehys ja tulkinta muiden takana, vaan esimerkki mielestäni kuvaa hyvin sitä, miten tulkinta muodostuu yhteisesti jaetun kielen kautta ja miten nämä tulkinnat osallistuvat ympäröivän todellisuuden rakentumiseen. Tulkinnat ovat osin opittuja tapoja jäsentää ympäröivää maailmaa ja siinä tapahtuvaa toimintaa. Vaikka koirat osaavat leikkieleet sisäsyntyisesti, ne kuitenkin myös oppivat sosiaalisten tilanteiden avulla tulkitsemaan toisien koirien eleitä ja ikään kuin kasvavat koirien väliseen kieleen ja näin oppivat kielen mukanaan kantamat merkitykset. Samalla tavalla myös ihmiset kasvavat kielen piiriin. (Hall 1997, 21–22.) Samalla tavalla kuin esimerkin koirat, myös ihmiset etsivät jatkuvasti vihjeitä eri tilanteista ja pyrkivät hahmottamaan, miten niitä tulisi tulkita. Samanaikaisesti ihmiset myös rakentavat ja uusintavat tiettyjä tulkintakehyksiä ja näin tuottavat ja uusintavat todellisuuden käsitteellisiä olioita.

Kehykset eivät kuitenkaan ole tietoisesti läsnä joka tilanteessa, vaan suurin osa arkielämästäme sujuu ilman että joudumme jatkuvasti miettimään, mitä tilanteessa on meneillään, mitä siitä tulisi ajatella tai miten tulisi toimia. Tunnistamme sosiaaliset tilanteet rutiininomaisesti ja osaamme toimia esimerkiksi kaupan kassalla tai kahvilassa. Nämä alitajuisesti suoritettut rutiinit tulevat haastetuksi, kun kohtaamme jotain uutta ja yllättävää ja joudumme määrittelemään tilanteen uudella tavalla. Minkälaisen kehysten kautta lähdemme tilannetta määrittelemään? (Karvonen 2002, 79.)

3.4 Kehyksen käsite ja kehysanalyysi mediatutkimuksessa

Vaikka kehyksen käsite on alun perin kehitetty sosiaalisia tilanteita silmällä pitäen, on se osoittautunut erittäin hedelmälliseksi työkaluksi myös mediatutkimuksessa. Samalla tavalla kuin sosiaalisissa tilanteissa, myös julkisessa keskustelussa haetaan jatkuvasti vihjeitä siitä, mistä asiassa on kyse ja mitä tilanteessa on meneillään. Media toimii usein viestintuojana, tiedon jakajana ja asioiden selittäjänä. Media voi täten roolinsa avulla tarjota vihjeitä siitä, mistä uutisoidussa

tapahtumassa on kyse ja mitä siitä tulisi ajatella. (Horsti 2005, 45; Karvonen 2002, 80.) Kehystämisen keinoina media voi käyttää asioiden korostamisen tai häivyttämisen lisäksi erilaisia metaforia, rinnastuksia, nimeämisiä, kuvailuja ja iskusanoja. Etsimällä näitä keinoja ja tapoja tutkija voi nostaa esiin niitä kehyksiä, joita lukijalle tarjotaan. Kehysanalyysin avulla voidaan tavoittaa jotain niistä tekijöistä, jotka journalistisen työn ja valintojen taustalla vaikuttavat. (Horsti 2005, 53–57.) Kehyksen käsitteen avulla katse voidaan kohdistaa niihin sääntöihin, rakenteisiin ja toimintatapoihin, jotka määrittävät asioita ja tapahtumia (Väliaverron 1996, 107).

Kehysanalyysin juuret mediatutkimuksessa juontuvat 1970-luvun yhteiskuntatieteiden kielellis-kulttuuriseen eli lingvistiseen käänteeseen ja kulttuurintutkimuksen nousuun. Kun aiemmin viestin välitys oli ollut mediatutkimuksen keskiössä, esiin nousi viestinnän luonne merkityksiä tuottavana ja tulkitsevana toimintana. (Kantola, Moring ja Väliaverron 1998, 13–15; Horsti 2005, 45–46.)

Vuonna 1964 Birminghamin yliopistoon perustettiin Nykykulttuurin tutkimusyksikkö, jonka johtajaksi valittiin vuosikymmenen lopulla Stuart Hall. Hall kumppaneineen lähestyi mediaa nimenomaan merkitysten tuottamisen näkökulmasta ja tarkasteli journalismia tilana, jossa merkityksistä kamppaillaan. Näin ideologia, yhteiskunnallinen valtakamppailu ja eriarvoisuus nostettiin tarkastelun keskiöön. Kehysanalyysi antaa luonteensa vuoksi mahdollisuuden tarkastella sekä toimijuutta että rakennetta, sillä kehys yhdistää yksilötason laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin. Varhaiset kehittelyt kehyksen käsitteestä mediatutkimuksen parissa hyödynsivätkin vallan ja hegemonian näkökulmaa tutkimuksessa. (Kantola ym. 1998, 17; Horsti 2005, 46–50.)

Varsinaisen sysäyksen kehyksanalyysille mediatutkimuksessa antoi Robert Entmanin vuonna 1993 julkaistu artikkeli *Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm*, jossa Entman määritteli kehyksen käsitettä ja peräänkuulutti hajanaiseen tutkimukseen yhtenäisyyttä. Entmanin aiempaan tutkimukseen pohjautuvan hahmotelman mukaan kehystäminen sisältää aina joidenkin elementtien korostamista ja joidenkin häivyttämistä. Kehykset diagnosoivat, arvioivat ja kuvailevat. Kehysten avulla korostetaan ja annetaan vihjeitä siitä, mikä on merkittävää ja häivytetään sitä, mikä määritellään vähemmän tärkeäksi. Kehykset määräävät sen, mikä määritellään ongelmaksi, mitä määritellään syyksi, mitä moraalisia päätelmiä tehdään ja mitä tarjotaan ratkaisuksi. (Entman 1993, 52–53) Entmanin mukaan kehykset voidaan paikantaa neljään kohtaan viestintäprosessissa: kommunikoijaan, viestiin, vastaanottajaan ja ympäröivään kulttuuriin. (Entman, 52.) Kehysten voima perustuu niiden kykyyn yhdistellä informaatiota eri kategorioiden välillä (Entman, 53). Entmanin (1993) mukaan kehyksanalyysin heikkous on kuitenkin kehyksen käsitteen hajanaisuus ja kehyksanalyysin moninaiset muodot. Hänen mukaansa mediatutkimus hyötyisi siitä, että kehyksanalyysistä päästäisiin yhteisesti jaettuun, vakiintuneeseen käsitykseen.

Vaikka Entmanin peräänkuuluttama yhtenäisyys sai kritiikkiä ja kehysanalyysi on mediatutkimuksen kentällä säilyttänyt hajanaisen luonteensa, on artikkeliin kuitenkin viitattu ahkerasti ja Entmanin määritelmä kehyksen käsitteen ydinluonteesta löytyy monista tutkimuksista, joissa kehyksen käsitettä on hyödynnetty (Vliegenthart & van Zoonen 2011, 105). Tässäkin tutkimuksessa keskeiseksi nousee Entmanin hahmottelema (1993, 52–53) neliosainen kehikko, jossa kehykset määrittelevät ongelman, taustasyyt, moraaliset päätelmät ja ratkaisut.

Yksi Entmanin (1993) peräänkuuluttaman kehysanalyysin yhtenäisyyden kritisoijista oli Paul D’Angelo (2002). Hänen mielestään kehysanalyysi on päinvastoin hyötynyt sen hajanaisesta luonteesta. D’Angelon mukaan juuri moninaiset tavat lähestyä kehyksen käsitettä ja toteuttaa kehysanalyysia ovat tarjonneet laajan määrän tutkimustietoa kehyksen luonteesta. Erilaiset teoreettiset lähestymistavat ovat tuottaneet kehystämisestä laajan kokonaiskuvan hajanaisten, yksittäisten tulosten sijaan. Toisin kuin Entman, D’Angelo ei näe eri teorioiden hyödyntämistä kehysanalyysissa ainoastaan haitallisena, vaan hän pitää sitä hyvin hedelmällisenä ja ehdottoman tarpeellisenä. (ema., 871–873.)

D’Angelon (2002, 873) mukaan erilaisten teorioiden avulla pyritään saavuttamaan jokin tai useampia neljästä eri tavoitteesta: tunnistamaan erilaisia kehyksiä, tutkimaan niitä olosuhteita joissa kehykset syntyvät, tutkimaan miten kehykset aktivoituvat ja kytkevät asioita yhteen sekä tarkastelemaan sitä, miten kehykset muokkaavat ympäröivää yhteiskuntaa ja sosiaalista todellisuutta.

D’Angelo (2002, 875) myös erittelee kolme näkökulmaa, joista käsin kehyksiä on tarkasteltu: kognitiivisen, konstruktionistisen ja kriittisen näkökulman. Kognitiivinen lähestymistapa tarkastelee informaation organisointia luokittelujen ja skeemojen kautta. Kognitiivinen lähestymistapa keskittyy siis erityisesti viestin vastaanottoon. Kriittinen lähestymistapa taas tarkastelee kehyksiä enemmän vallan näkökulman kautta. Journalistinen valta ja valinta sekä yhteiskunnalliset valtasuhteet ovat tämän lähestymistavan keskiössä. Konstruktionistinen lähestymistapa taas näkee journalismin eräänlaisten tulkintapakettien tuottajana, jotka samaan aikaan heijastelevat ympäröivää sosiaalista ja yhteiskunnallista todellisuutta, mutta myös tuottavat sitä. (ema. 875–878.)

D’Angelo (2002, 880) näkee kehysanalyysin refleksiivisenä toimintana, joka paitsi avaa jotain siitä todellisuudesta missä median kehykset syntyvät, myös tarjoaa teoreettisia ja metodologisia työkaluja, joiden avulla voi ymmärtää, miten tietämys kehystämisestä on ylipäätään syntynyt.

Vliegenthart & van Zoonen (2011, 107–110) kokevat ongelmalliseksi, jos kehyksen käsitettä lähestytään vain joko valinnan tai vaikutusten näkökulman kautta. Heidän mukaansa kehystäminen

kohdentuu näin liikaa yksilöön ja ympäröivä yhteiskunta ja sosiaalinen vuorovaikutus jäävät huomiotta. Nämä näkökulmat sisältävät oletuksen yksittäisten journalistien ja yksittäisten yleisön jäsenten vallasta päättää autonomisesti uutisten tuottamisesta ja niiden kuluttamisesta. Vliengenthart & van Zoonen peräänkuuluttavatkin kehyksen käsitteen osittaista palaamista sosiologiselle alkulähteelleen, jossa otetaan huomioon merkitysten muotoutuminen sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Esimerkiksi uutisia tuottava journalisti tuo mukanaan uutistyyhön omaksumansa tiedon, käytännöt, asenteet ja uskomukset ja samalla tavalla uutisten vastaanottaja peilaa mediatekstejä aiemman tiedon kautta. Nämä kehystämismen prosessit eivät muokkaudu vain yksilöllisten erojen ja kokemusten mukaan, vaan ovat aina rakentuneita jossakin sosiaalisessa, kulttuurillisessa ja yhteiskunnallisessa kontekstissa. (ema. 2011, 111–112.)

Vliengenthart & van Zoonen (2011, 103) muistuttavat myös, että alun perin kehyksen käsitteeseen sisältyi ajatus useammista kehyksistä, jotka voivat aktivoitua samanaikaisesti. Van Gorp (2007, 63–63) tähdentää, että ajatus kehystämisestä dynaamisena prosessina koskettaa itse kehystämistä, ei yksittäisiä kehyksiä. Van Gorpin mukaan itse kehystämisen prosessi on dynaaminen sosiologisen alkuajatuksen mukaan, jossa ihminen uuden tilanteen kohdatessaan pyrkii hahmottamaan, mitä tilanteessa on meneillään. Uuden tilanteen kohdatessaan ihmisellä voi olla valittavanaan lukuisia eri kehyksiä, joiden kautta tilannetta tulkita. Kehystämisen prosessissa jokin tai jotkin kehykset nousevat kuitenkin hallitsevaksi, kun taas toiset kehykset jätetään huomiotta. Ajan myötä hallitseva kehys voi muuttua ja tilannetta tarkastellaan toisin. Van Gorp kuitenkin muistuttaa, että dynaamisuus ei kosketa itse kehystä, joka pysyy lähes muuttumattomana.

Van Gorp (2007, 62–65) kiinnittää kehyksen käsitteen vahvasti kulttuuriin. Kehykset muotoutuvat ja saavat merkityksensä kulttuurissa ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja ikään kuin luonnollistuvat siinä. Tähän merkitysten luonnollistumiseen perustuu Van Gorpin mukaan myös kehysten voima. Niiden käyttö voi tuntua niin normaalilta, että kehykset painuvat lähes näkymättömiin.

Van Gorp (2007, 65) määrittelee kehyksen käsitteen Goffmanin ajatuksia mukaillen tulkintapaketi, joka auttaa jäsentämään informaatiota vastaan tulevista tilanteista. Siinä missä Goffman keskittyi sosiaalisen elämän tilanteisiin ja ihmisen päässä viliseviin tulkintakehyksiin, Van Gorp näkee median tarjoavan yleisölle näitä valmiita tulkintakehyksiä. Media ei siis vain tarjoa informaatiota tapahtumista ja ilmiöistä, vaan myös tarjoaa tulkintapaketin tiedon suodattamiseen. Van Gorp kutsuukin kehystämistä eräänlaiseksi metakommunikaatioksi, joka määrittelee ja yhdistelee mediatekstin sisältämät informaation palaset kokonaisuudeksi tavalla, joka tarjoaa

vihjeen siitä, miten mediateksti tulisi ymmärtää. Kehys on ikään kuin kutsu lähestyä mediatekstiä tietyllä tavalla. (ema. 63–65.)

Kehyksen käsitettä läheltä sivuavia käsitteitä ovat representaatio ja diskurssi. Kaikki nämä käsitteet keskittyvät jollain tavalla merkityksen muodostumiseen sosiaalisessa kanssakäymisessä yhteiskunnan sisällä. Käsitteet kuitenkin lähestyvät prosessia hieman eri kulmista. Siinä missä kehyksen käsitteellä viitataan merkitysten muodostumiseen tulkinnassa, representaatio keskittyy enemmän merkityksen rakentumiseen ja merkitysten kiinnittymiseen kielen avulla, eräänlaiseen kerrostumiseen. Diskurssi taas viittaa erilaisten merkityssuhteiden systeemiin, laajempaan puhetapaan, jossa merkitys muodostuu. Siinä missä kehys vastaa kysymykseen, *mitä täällä on meneillään* representaatio ikään kuin kertoo tai vastaa kysymykseen *mikä tämä on* ja diskurssi taas vastaa kysymykseen, *miten tästä puhutaan*. Representaation ja diskurssin käsitteet ovat keskeisiä, kun tarkastellaan merkityksen muotoutumista sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tästä syystä katson niiden sivuavan läheisesti myös kehyksen käsitettä ja koen tärkeäksi esitellä vielä hyvin lyhyesti näiden käsitteiden pääpiirteitä.

Representaation käsitteelle ei ole oikein osuvaa suomennosta, mutta sen tiivistetysti sen voidaan sanoa olevan merkitysten tuottamista kielen kautta. Representaatio on ikään kuin jonkin asian tai olion uudelleen esittämistä. Representaatio ei ole kuitenkaan vain kuvailua, esittämistä tai todellisuuden olioiden heijastelua. Se on merkitysten muotoutumista ja kiinnittymistä tavalla, jolla jokin asia alkaa merkitä jotakin. Konstruktionistisen näkökulman mukaan samalla tavalla kuin kehykset, myös representaatio rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa kielen kautta. (Hall 2013, 2–14.) Representaation käsitteen ytimessä on siis kulttuurisen merkityksen muotoutuminen kielen kautta ja kielijärjestelmän sisällä, erilaiset merkitysten muotoutumisen prosessit, sekä esittäminen ja edustaminen. Representaatio on paitsi merkityksiä rakentava, myös uudelleentuottava elementti. (Sihvonen 2006, 129–130.)

Kehyksen käsitteen tavoin myös representaatio hyödyntää erotteluja ja kategorioita, stereotypioita, myyttejä ja erilaisia tyypittelyjä, joiden kautta eri asioille annetaan merkityksiä. Erilaiset tyypittelyt ja myytit eivät ole heijastumia todellisuudesta vaan ne ovat eri asioihin latautuneita merkityksiä, jotka ovat rakentuneet yhteiskunnallisissa kontekstissa ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Representaation avulla on esimerkiksi rakennettu etnisyyttä ja toiseutta ja oikeutettu vallankäyttöä tiettyjä ryhmiä kohtaan. (Hall 2013, 247–258.)

Diskurssin käsite pitää sisällään ajatuksen merkityssuhteiden systeemistä, jonka kautta todellisuuden eri oliot luodaan ja rakennetaan uudelleen ja jonka kautta eri toimijoiden väliset

suhteet määrittävät. Diskurssi on ikään kuin kokonaisuus erilaisia käsityksiä ja luokitteluita, joilla asioille annetaan merkityksiä. Diskurssin käsitteen kautta sosiaalinen todellisuus voidaan nähdä eri diskurssien kilpailun alueena. Diskurssit ovatkin jatkuvasti muokkautuvia ja tuotettuja. (Kantola ym. 1998, 97–98.) Diskurssin käsitteelle annetaan joskus hyvin yksinkertaistaen myös suomennos *puhetapa*, mutta se typistää käsitteen olemuksen, eikä tavoita sen yhteiskunnallisia ulottuvuuksia. (Laine & Jokinen 2001, 61.)

Laine & Jokinen (2001, 61) ovat tarkastelleet diskurssin käsitettä ympäristöpolitiikan näkökulmasta ja he painottavat, että diskurssin käsitteen ymmärtämisessä olennaista on sen institutionaalinen luonne. Diskurssin institutionalisoitumisella Laine & Jokinen tarkoittavat sellaista prosessia, jossa jokin tapa käsitellä tiettyä asiaa tai ilmiötä muodostuu ikään kuin luonnolliseksi ja se ”upotetaan yhteiskuntaan” ja ”muunnetaan käytännöiksi”. Näin merkitysten muodostuminen kielessä ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muuntuu käytännöiksi ja vakiintuu. (emt. 61.) Institutionaalinen luonne on läsnä myös kehyksen ja representaation käsitteissä.

3.5 Kehyksen käsite tässä tutkimuksessa

Tämän tutkimuksen teoreettinen lähtökohta on konstruktionistinen ote kehyksen käsitteeseen. Näen siis kehyksen käsitteen tulkintapakettina, joka muodostuu sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta. Kehykset aktivoidaan tiettyjen vihjeiden avulla ja ne muokkautuvat ja voimistuvat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja julkisessa keskustelussa. Kehykset ohjaavat sosiaalisten tilanteiden tulkintaa ja helpottavat niissä toimimista. Kehykset ohjaavat samalla tavalla myös julkisessa keskustelussa asioiden ja ilmiöiden tulkintaa ja osallistuvat yhteiskunnallisten ongelmien määrittelyyn, rakentumiseen ja uusintamiseen. Kehykset ovat kulttuuriin ja yhteiskunnalliseen kontekstiin sitoutuneita, osin jopa hyvin luonnollistuneita tapoja lähestyä ja tarkastella asioita. Kehyksen käsite kietoutuu myös hyvin vahvasti merkityksen muodostumiseen.

Edellä kerroin kuinka Laine & Jokinen (2001, 61) kuvailivat diskurssin institutionalisoitumista. Myös aiemmin mainitun Van Gorpin (2007, 62–65) huomio luonnollistuneista merkityksistä on keskeinen ajatus tälle tutkimukselle. Jonkin tulkinta- ja tarkastelutavan vakiintuminen ja luonnollistuminen voi muuntua käytännöiksi ja näillä käytännöillä voi olla suurikin vaikutus yksilöiden elämään.

Tarkastelen tässä tutkimuksessa median tarjoamia tulkintakehyksiä seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvälle ihmiskaupalle ja katson niiden heijastelevan sitä tapaa, jolla ilmiöitä on totuttu lähestymään yhteiskunnassa. En ajattele, että on olemassa joitain vääriä tai oikeita tapoja tulkita eri

ilmiöitä tai tilanteita, vaan pikemminkin uskon, että näistä tulkinnoista tietoiseksi tuleminen on tärkeää kehysten institutionaalisen luonteen takia.

Tavoitteenani on kehysanalyysin avulla havaita ja tuoda näkyväksi niitä tapoja, joilla seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa ilmiönä tulkitaan ja miten tämä tulkinta tulee esiin Ylen Verkkouutisissa.

5 Aineisto ja menetelmät

Perustelen tässä luvussa, miksi valitsin Ylen Verkkouutiset aineistoksi tähän tutkimukseen ja esittelen joitain Ylen ja Ylen Verkkouutisten erityispiirteitä. Tarkastelen lisäksi lyhyesti uutista genrenä.

Kerron myös, miten rajasin aineistoni ja kuinka toteutin varsinaisen aineistohaun. Lisäksi esittelen valitun aineiston ja analyysissa hyödyntämäni menetelmät. Lopuksi esitän kritiikkiä valittuja menetelmiä kohtaan.

5.1 Ylen Verkkouutiset

Valitsin Ylen Verkkouutiset aineistoksi, sillä valtio-omisteisuus, julkisen palvelun tehtävä ja veroihin pohjautuva rahoitus tekevät Ylestä Suomen mediakentällä erityisen toimijan. Vaikka Ylessä seurataankin verkkoklikkauksia tarkkaan siinä missä muissakin medioissa, Ylen rahoitus ei ole varsinaisesti riippuvaista klikkausten määrästä tai mainostajista. Ylen Taloustutkimuksella teettämän tutkimuksen mukaan Yle on kuudenneksi luotetuin merkittävien yhteiskunnallisten toimijoiden listalla. Tutkimuksen mukaan Yle on myös onnistunut julkisen palvelun tehtävässään ja tuottaa luotettavaa tietoa, joka on helposti saavutettavissa. (Yle 2017, 4.)

Työskennellessäni Ylessä seitsemän vuotta sitten opin, että radioon ja televisioon tuotetuista jutuista tehdään lähes aina myös verkkoversio, joten Ylen Verkkouutiset aineistona kattaa hyvin Ylen uutisoinnin käsittelemästäni ilmiöstä. Verkkouutiset ovat myös kaikkien luettavissa, helposti saatavilla ja ilmaisia lukijalle, sillä Yle ei sulje juttujaan maksumuurin taakse.

5.2 Uutisen erityisluonne

Perinteisiksi uutiskriteereiksi mielletään yleensä uutisen merkitys, tuoreus, paikallisuus, poikkeuksellisuus ja kiinnostavuus (Nikkinen & Vacklin 2012, 163). Mikään ilmiö ei kuitenkaan ole itsessään uutisen arvoinen. Ilmiötä arvioidaankin aina jostakin tietystä näkökulmasta lähtöisin ja tarkastellaan, täyttääkö ilmiö tai tapahtuma uutiskriteerit. Uutinen toimii siis tilana, joka osaltaan määrittelee ja tulkitsee sosiaalista todellisuutta. Uutinen onkin rakennettu esitys, joka tiettyjen konventioiden ja elementtien kautta tunnistetaan uutiseksi. (Väliaverron 1996, 90–91.) Pietilä (1995, 82) puhuukin uutisesta *esityksen esityksenä*, joka asioiden kuvausten sijaan pohjautuu erilaisiin lausuntoihin tapahtumista ja ilmiöistä.

Uutisen oletetaan usein olevan objektiivinen heijastuma todellisuudesta, vaikka todellisuudessa ne ovat useiden valintojen tuloksena rakentuneita esityksiä (Pietilä 1995, 96). Tämä uutisen olemus tekee siitä journalismin kentällä erityisen. Uutiset tuottavat jatkuvasti uusia esityksiä julkiseen keskusteluun ja näin merkityksellistävät asioita ja ilmiöitä (Ridell 1998, 21–22.) Uutisen lajityyppi ja kerronnallinen tapa esittää uutinen objektiivisena todellisuuden heijastumana tai kuvauksena hälventää journalistisen työn ja valintaprosessit uutisen taustalta. Tämän takia uutinen usein vastaanotetaan todellisuuden heijastumana rakentuneen esityksen sijaan. Uutisen muoto on ikään kuin lupaus siitä, että asiat esitetään totuudenmukaisesti. (Ridell 1998, 210–212.)

Uutisen erityisluonne journalismin kentällä yhdistettynä mielikuvaan Ylestä luotettavana tiedon välittäjänä tekee aineistostani kiinnostavan. On kiinnostavaa paneutua siihen, millä tavalla Ylen Verkkouutiset rakentavat tulkintaa seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvästä ihmiskaupasta? Minkälainen kuva aineiston avulla ilmiöstä piirtyy ja mitä päätelmiä tästä on tehtävissä?

5.3 Aineiston haku ja rajaus

Tein haun Ylen Verkkouutisista hakusanoilla *ihmiskauppa* ja *seksi* suomeksi ja aikajärjestyksessä. Aluksi lisäsin tarkennetun haun valinnoiksi joko kotimaan tai ulkomaan uutiset, mutta lopullisesta hausta jätin nämä valinnat pois, sillä huomasin näiden valintojen poissulkevan joitakin uutisia, vaikka ne selvästi kuuluivat jompaankumpaan kategoriaan. Hakusanojen valintaa edelsi joukko kokeiluja eri yhdistelmillä ja eri valinnoilla. Vertailin eri hakujen tuloksia keskenään ja totesin, että edellä mainitut hakusanat ja valinnat tuottivat kattavimman otoksen. Toistin haun useamman kerran lokakuusta joulukuun loppuun vuonna 2017. Viimeisen haun tein joulukuun lopussa vuonna 2017.

Halusin tehdä otoksesta mahdollisimman neutraalin, enkä rajannut hakua minkään tietyn tapahtuman ympärille. Haun rajaaminen esimerkiksi lakiesitystä koskevan ajankohdan ympärille olisi mielestäni ohjannut aineistoa liikaa jonkin tietyn kehyksen suuntaan. Kokeilin ensin hakua vuoden ajalta, mutta koin juttujen määrän turhan niukaksi analyysiani varten, joten päätin aikarajaksi kaksi vuotta. Uusin hakusanoilla löytynyt uutisjuttu oli päivätty 24.9.2017, joten rajasin haun ajalle 24.9.2017–24.9.2015. Aineistoon päätyivät kaikki tänä aikana hakusanoilla löytyneet Ylen Verkkouutisiin tuotetut suomenkieliset verkkouutiset. Aineiston ulkopuolelle jäivät jutut, jotka eivät varsinaisesti käsitelleet ihmiskauppaa, vaikka sana jutussa mainittiinkin. Samoin pelkkää seksiä koskevat jutut suljin aineiston ulkopuolelle.

Aineiston ulkopuolelle jäi tarina Pirjosta, jonka asuintalo toimi aikanaan bordellina (26.3.2017), juttu pornoriippuvuudesta (22.7.2016), juttu Venäjän vauvaluukuista (30.6.2016), uutinen Pro-

tukipisteen toimipaikan avaamisesta Turkuun (26.4.2016), juttu naisista turvapaikanhakijoina (21.2.2016) ja juttu paritustuomiosta (1.10.2015). Poisjääneet jutut eivät käsitelleet seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa, vaikka jompikumpi hakusanoista jutuissa esiintyikin.

5.4 Tutkimusaineiston esittely

Aineistoon valikoitui yhteensä 17 Ylen Verkkouutisten juttua. Uusin juttu on julkaistu 24.9.2017 ja vanhin juttu 13.11.2015. Jutut ovat pituudeltaan vaihtelevia. Keskimääräinen pituus on noin 300 sanaa, mutta aineistosta löytyy muutama noin 150 sanan uutinen ja muutama noin 1100 sanan juttu. Yle käyttää muiden medioiden tavoin uutistoimistoja uutistensa lähteinä. Aineistossani vain osassa ulkomaan uutisia oli käytetty uutistoimistolähteitä kuten Reuters tai AP.

Esittelen tässä taulukossa aineiston jutut uusimmasta vanhimpaan. Kerron jutusta julkaisupäivämäärän, pituuden ja otsikon. Numeroin jutut selkiyttämään analyysiosuutta.

Juttu nro	Pvm	Pituus	Otsikko
Juttu 1	24.9.2017	372	<i>Joukko Keskustan kansanedustajia: Hallituksen tehtävä seksin ostosta rangaistavaa.</i>
Juttu 2	10.9.2017	1177	<i>Ensin raiskausleiri Libyassa, sitten seksiorjaksi Eurooppaan - Mercy, 14, joutui ihmiskaupan uhriksi kuten yhä useampi nigerialaisnainen.</i>
Juttu 3	14.4.2017	183	<i>Ranskan uusi seksinostolaki tuo kaksi pidätystä päivässä - nyt rangaistaan ostajia.</i>
Juttu 4	5.2.2017	618	<i>Ihmiskauppa on Suomessa samanlaista kuin muuallakin.</i>
Juttu 5	1.2.2017	163	<i>Kuopiolaislehtorille 11 vuotta vankeutta ihmiskaupasta ja lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä.</i>
Juttu 6	5.10.2016	227	<i>Laaja ihmiskaupparinki kiinni Yhdysvalloissa.</i>
Juttu 7	15.9.2016	334	<i>Raportti: Suomi suhtautuu välinpitämättömästi seksiorjien suojeluun.</i>
Juttu 8	16.8.2016	191	<i>Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään ennätysmäärä tulijoita - Hakemusten määrä lähes kaksinkertaistui.</i>

Juttu 9	3.6.2016	225	<i>Mies paritti ja käytti hyväkseen nuorta tyttöä vuosien ajan - yli yhdeksän vuotta vankeutta.</i>
Juttu 10	25.5.2016	224	<i>Ruotsi tehosti ihmiskaupan ja prostituution uhrien etsintää.</i>
Juttu 11	19.5.2016	357	<i>Kysynnän ja tarjonnan laki toimivat ihmiskaupassa: Euroopasta voi ostaa lapsia, seksiä ja puuttuvia elimiä.</i>
Juttu 12	18.5.2016	258	<i>Ressun lukiolaiset kampanjoivat ihmiskauppaa vastaan.</i>
Juttu 13	25.4.2016	511	<i>Asiantuntijat: Seksin ostamisen lakiuudistuksesta ei ole ollut mitään hyötyä.</i>
Juttu 14	7.4.2016	462	<i>Ranska hyväksyi seksin ostamisen kieltävän lain.</i>
Juttu 15	31.3.2016	132	<i>Libanonissa vapautettiin 75 tyttöä seksiorjuudesta - suurin osa syyrialaisia.</i>
Juttu 16	10.12.2015	148	<i>Yli 200 lasta joutunut ihmiskaupan uhriksi Ruotsissa.</i>
Juttu 17	13.11.2015	1150	<i>Nainen tuli tarjoilijaksi Helsinkiin - palveli kymmentä seksinostajaa joka päivä.</i>

5.5 Tutkimuskysymykset ja menetelmät

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Miten Ylen Verkkouutiset kehystää seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan?
2. Miten Ylen Verkkouutiset kuvaa seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvään ihmiskauppaan välittömästi liittyviä ihmisiä: uhreja, auttajia, ihmiskauppiaita ja seksin ostajia?

Vastaan kysymyksiin tutkimalla aineistosta, mitkä keskeiset teemat nousevat aineistossa esille, mihin muihin ilmiöihin seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa liitetään uutisissa, mitä metaforia mahdollisesti käytetään, miten ilmiö taustoitetaan, kenen ääni nousee kuuluviin ja miten ilmiöön liittyvät henkilöt kuvataan.

Analyysin tueksi loin jokaista juttua varten kysymyslomakkeen, johon kirjasin mm. seuraavat asiat:

- Sijoittuuko ilmiö kotimaahan, ulkomaille vai globaalisti ja missä kerrotaan olevan sen alkulähde?
- Mitä metaforia ja sanavalintoja käytetään itse tekstissä sekä otsikoissa ja ingresseissä?
- Miten uhria, ihmiskauppiaita, viranomaisia, auttajia, seksin ostajia ja muita toimijoita kuvataan? (Esimerkiksi ikä, sukupuoli, käytetyt sanavalinnat, etnisyys jne.)
- Ketkä ovat jutun toimijoita ja miten heitä kuvataan?
- Mitä ilmiöitä seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvään ihmiskauppaan liitetään ja miten näitä ilmiöitä kuvataan?
- Mitä lähteitä jutussa käytetään ja ketkä pääsevät ääneen?
- Ketkä ovat jutussa toiminnan kohteita ja miten heistä puhutaan?
- Kerrotaanko taustasyitä? Mitä kerrotaan ilmiön taustasyiksi?
- Tehdäänkö moraalisia päätelmiä? Mitä moraalisia päätelmiä jutussa tehdään?
- Tarjotaanko ratkaisua? Mitä tarjotaan ratkaisuehdotukseksi?
- Mihin osioon juttu sijoittuu? (Esim. kotimaa, ulkomaat, politiikka jne.)
- Jutun pituus?
- Onko jutussa käytetty uutistoimistolähteitä? Jos on, mitä?
- Mikä on tai mitkä ovat jutun yleisteemat?

Kyselylomakkeen toteutin Google Forms -työkalun avulla ja hyödynsin lomakkeessa monivalintavastauksia, valintaruutuja sekä vapaita kirjoitettavia vastauksia. Lisäsin jokaiseen lomakkeen kohtaan mahdollisuuden kirjoittaa annetuista vaihtoehdoista poikkeavia havaintoja. Tein myös lomakkeen lisäksi muita muistiinpanoja. Lomakkeen rooli oli analyysissa vain analyysia tukeva, eikä lomake itsessään määrittänyt analyysin tuloksia. Lähinnä lomakkeen rooli oli helpottaa aineiston joidenkin osien jäsentämistä.

Koska valitsemani metodi perustuu pitkälti omalle tulkinnalleni, on aineiston huolellinen läpikäynti ollut tärkeää. Aineiston analyysi tapahtuikin laadullisen lähiluvun keinoin usean lukukerran aikana ja jokaisella kerralla ote aineistoon syveni tarkentavien kysymysten avulla. Aluksi luin aineiston huolellisesti läpi tehden marginaaleihin joitakin huomioita esiin nousevista asioista. Seuraavilla

lukukerroilla esitin aineistolle edellä lueteltuja kysymyksiä ja kirjasin vastaukset ylös lomakkeelle. Sitten tarkensin huomion varsinaisiin tutkimuskysymyksiini ja tarkastelin, mitä aineistosta nousee esiin näiden kysymysten kautta ja aiemmin esittämieni kysymysten avulla. Lopuksi tutkin aineistosta niitä asioita, joita kysymykseni eivät mahdollisesti tavoita. Tarkistin havaintoni vielä kriittisellä silmällä muutamaan otteeseen, ja varmistin vielä, ettei minulta ole jäänyt jotakin tärkeää huomaamatta. Huolellisen, moneen kertaan toteutetun lähiluvun keinoin halusin varmistaa, ettei aineistosta jäänyt huomaamatta sellaisiakaan asioita, joita en heti osannut siltä kysyä.

5.6 Menetelmän kritiikki

Balin (2002, 52) mukaan käsitteet ja teoria ovat liikkuvia ja muuttuvia, mutta kuitenkin kontekstiinsa sidottuja niin, että jotakin käsitettä tai teoriaa ei voi vain ottaa ikään kuin hyllystä valmiina työkaluna ja toteuttaa analyysia tämän työkalun avulla. Bal painottaakin vuoropuhelun merkitystä teorian ja käsitteiden ja tutkittavan ilmiön välillä. Hän puhuu käsitteistä *resonoivina*, jotka ikään kuin heijastelevat jotain siitä, mitä tutkittavalla asialla on kerrottavanaan. (Bal 2002, 52.) Haasteena onkin saada kehysanalyysin metodit ja kehyksen käsite keskustelemaan keskenään. Vaarana on teorian typistyminen analyysivaiheessa yksinkertaiseksi kehiäksi, jonka avulla aineisto on suodatettu ja luokiteltu erilaisiksi tuloksiksi.

Kehysanalyysi on menetelmä, joka perustuu pitkälti tutkijan tulkinnalle, joten tutkijan on säilytettävä riittävä kriittisyys omaan työhönsä. Kehysten erittely aineistosta voi myös olla haastavaa, jos aineisto on hyvin monimuotoinen. Kehysanalyysin tarkoitus ei missään nimessä ole painaa aineistoa omiin tarkoituksiin sopivaksi, ja tutkimuskysymysten tulisikin muokkautua aineistoon sopivaksi. (Horsti 2005, 72.) Tulosten tulkinnallisuuden vaara ja aineiston tiettyyn muottiin runnovan väärinkäytön riski ovatkin kehysanalyysin sudenkuopat. Yleinen tapa analysoida tekstiä on toteuttaa analyysi erilaisten apukysymysten avulla. Apukysymysten hyödyntäminen voikin helposti johtaa erilaisiin luokitteluihin ja laskemiseen ja hämärtää myös rajaa tulkintakehyksen ja teeman välillä. Analyysin edetessä onkin tärkeää hahmottaa ero apukysymysten ja varsinaisten tutkimuskysymysten välillä. Tutkijan on myös pidettävä mielessä oman mielensä tuottamat tulkintakehykset ja pyrittävä erottamaan nämä tekstin tarjoamista tulkintakehyksistä. Myös aiemman tutkimuksen viitoittama tie ohjaa katsetta vahvasti ja saa näkemään aineistossa asioita, jotka eivät välttämättä nousisi niin vahvasti esiin, jos katse olisi aiemman tutkimuksen tuottamasta tiedosta vapaa. Pyrin olemaan näistä sudenkuopista tietoinen tutkimusprosessin ajan ja kyseenalaistamaan omia valintojani ja näkemyksiäni riittävän usein.

6 Analyysi

Vastaan tässä luvussa molempiin tutkimuskysymyksiini. Käyn ensin läpi aineistosta esiin nousseet tulkintakehykset ja erittelen niiden ominaispiirteitä ja vertaan niitä aiemman tutkimuksen tuloksiin. Sitten käyn läpi aineistosta löytyneet toimijakuvaukset. Lopuksi esittelen vielä muut esiin nousseet toimijat ja merkillepantavat asiat.

Siteeraan aineistoa analyysissäni kahdella tavalla. Lyhyet yhden tai korkeintaan muutaman sanan sitaatit, joita olen tarvittaessa taivuttanut, on kursivoitu. Suorat pidemmät sitaatit olen kursivoinnin lisäksi laittanut lainausmerkkeihin. Viitaan aineistoon analyysissä aineiston esittelyssä kyseiselle jutulle annetulla numerolla. Esimerkiksi juttu 1 ja 2 jne.

6.1 Seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan kehykset Ylen Verkkouutisissa

Esittelen seuraavaksi aineistosta esiin nousseet kehykset yksi kerrallaan. Löytämäni kehykset olivat osin päällekkäisiä ja näin useasta jutusta oli löydettävissä useampikin kuin yksi kehys. Kuitenkin aina jokin kehyksistä nousi erilaisten kielellisten keinojen kautta hallitsevaksi niin, että se tarjosi tulkintapaketin jutun ymmärtämiseksi. Alla esittelen juttujen kehykset esiintyvyyssjärjestyksessä yleisimmästä ja vahvimhasta kehyksestä aloittaen.

Hallinnan kehys

Hallinnan kehys oli aineiston yleisimmin tarjottu ja vahvin tulkintakehys. Hallinnan kehyksessä lähestyttiin seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa ilmiönä, jota viranomaiset ja poliitikot yrittävät hallita toimillaan (jutut 1, 3, 7, 10, 11, 13, 14 ja 16).

Hallinnan kehyksessä seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa haluttiin saada kuriin lakimuutosten avulla (Jutut 1, 3, 13 ja 14) tai siihen pyrittiin puuttumaan selvitysten ja raporttien avulla (Jutut 7, 10, 11 ja 16).

Jutuissa 1, 3, 13 ja 14 käsiteltiin seksinoston kieltävää lakia. Jutuissa 1, 3 ja 14 lakia kannatettiin ja jutussa 13 sitä kritisoitiin. Esimerkiksi jutussa 1 joukko suomalaisia poliitikkoja halusi Suomen kiristävän lainsäädäntöään ja kieltävän seksinoston kokonaan. Jutussa 13 taas kritisoitiin Suomen lakiuudistusta, jonka mukaan seksin oston yritysikin ihmiskaupan uhrilta on rangaistavaa. Jutussa haastateltiin pitkään ilmiön parissa työskennellyttä poliisia ja auttamisjärjestön edustajaa.

Molemmat kritisoivat lakia sanomalla, että se mahdollisesti vähentää ilmoituksia ihmiskauppaepäilyistä.

Jutuissa 3 ja 14 taas käsiteltiin Ranskan seksin oston kieltävää lakia ja sen seurauksia. Jutut keskittyivät kertomaan lähinnä niistä perusteluista, jotka johtivat lakiuudistukseen. Jutussa 14 kuultiin myös lain vastustajien ääntä, mutta se jäi pintaraapaisuksi lain perusteluiden rinnalla. Jutuissa korostettiin valtion, viranomaisten ja järjestöjen toimia ongelman kitkemiseksi.

Yhteistä jutuille 1, 3, 13 ja 14 oli ilmiön esittäminen viranomaisen taisteluna hyväksikäyttöä vastaan. Seksien osto nähtiin näissä jutuissa aina haavoittuvissa tilanteissa olevien hyväksikäyttönä ja sortona. Vastuuta tästä sorrosta haluttiin lain avulla siirtää seksin ostajan harteille. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan alkulähde sijoittui jutuissa oman maan rajojen ulkopuolelle. Ilmiön taustaksi jutut mainitsivat ihmisen heikon aseman, kuten köyhyyden, altistavan hyväksikäytölle ja ratkaisuksi jutut tarjosivat tiukempia lakeja ja ostajien rankaisua. Ihmiskauppa kuvattiin kansainvälisenä bisneksenä ja liiketoimintana. Yhteistä kaikille näille jutuille oli, että ne yhdistivät yhteen vapaaehtoisen prostituution ja seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan niin, että oli vaikea erottaa, kummasta puhutaan milloinkin. Juttujen toimijat olivat kaikki länsimaisia viranomaisia.

Jutuissa 7, 10, 11 ja 16 ilmiötä käsiteltiin selvitysten ja raporttien kautta. Jutuissa 10 ja 16 Ruotsi oli selvittänyt seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa ja raportoi siitä, jutussa 11 selvityksen tekijänä oli EU-komissio, ja jutussa 7 Suomen ihmisoikeusraportoija oli selvittänyt seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhrien oleskelulupapäätöksiä ja kritisoi Maahanmuuttoviraston toimintaa. Myös jutussa 10 esitettiin kritiikkiä turvapaikkasäädöksiä kohtaan. Kaikki nämä jutut esittivät viranomaiset tahona, joka aktiivisesti toimii, puuttuu ja yrittää kitkeä ilmiötä. Jutut olivat osin raportinomaisia luetteloita uhrimääristä ja selvityksiä viranomaisen toiminnasta. Ilmiön alkulähde paikannettiin jutuissa pääsääntöisesti EU:n ulkopuolisiin maihin, mutta jutussa 11 EU-komission edustaja totesi, että kyse on enimmäkseen *eurooppalaisesta bisneksestä*. Jutuissa ei kerrottu ilmiölle taustasyitä, mutta ratkaisuksi tarjottiin parempaa viranomaisvalvontaa, ilmiön tunnistamista ja oikeanlaista puuttumista viranomaisten taholta. Vastuu ilmiöstä säilytti näin viranomaisten harteille.

Hallinnan kehyksessä seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa näyttäytyy siis kansainvälisenä verkostoituneena bisneksenä, johon viranomaiset, järjestöt ja poliitikot yrittävät toiminnallaan puuttua. Hallinnan kehyksessä uutisointi on hyvin tapahtumavetoista, kun ilmiötä lähestytään viranomaistoiminnan tulosten kuten raporttien kautta. Ilmiö itsessään ei siis ole uutisen keskiössä, vaikka sitä käsitelläänkin.

Hallinnan kehyksessä uhreja kuvaillaan ja heistä puhutaan ja myös ostajien olemassaolo huomioidaan pintapuolisesti. Ihmiskauppiaat sen sijaan jäävät pimentoon. Ihmiskauppiaat niputetaan kansainvälisen rikollisuuden alle, yhtenäiseksi kasvottomaksi massaksi, bisnekseksi, jonka olemassaolo on jotenkin väistämätöntä ja luonnollista. Ilmiön taustasyiksi hallinnan kehys tunnistaa yksiön haavoittuvan aseman, mutta taustasyihin ei paneuduta sen laajemmin. Tarjotut ratkaisut eivät myöskään ole linjassa esitettyjen taustasyiden kanssa. Johnston ym. (2015, 247) havaitsivat tutkimuksessaan, että hallinnan kehyksessä harvoin tarjottiin taustasyitä ilmiölle tai pohdittiin ilmiön tuottamia seurauksia. Sen sijaan ratkaisuja tarjottiin useita, joista yleisimmin ehdotettiin lakimuutosta. Lisäksi ratkaisuksi tarjottiin tiukempia rangaistuksia ja auttamisjärjestelmän resurssien lisäämistä.

Hallinnan kehykselle tunnusomaista ovat viranomaislähteet ja viranomaispuheen toistuminen jutuissa. Aiemman tutkimuksen mukaan on myös yleistä, että median uutisointi keskittyy hyvin keskeisesti viranomaistoiminnan ympärille (Gulati 2010, 370–375; Sanford ym. 2016, 146). Viranomaispuheen päätyminen mediaan melko kriittittömästi johtuu osaltaan median tavasta hyödyntää viranomaislähteitä. Viranomaiset koetaan helpoiksi ja luotettaviksi lähteiksi. (Horsti 2005, 141–142.) Vahva institutionaalinen asema yhteiskunnassa myös edesauttaa pääsyä julkiseen keskusteluun määrittelemään käsiteltäviä kysymyksiä. Medialla on myös usein kiinteät suhteet viranomaisten edustamiin instituutioihin, jotka tuottavat medialle paljon valmista lähdemateriaalia. (Väliaverronen 1996, 91–93.)

Horsti (2015, 214) tarkasteli tutkimuksessaan turvapaikanhakijoita koskevaa uutisointia ja uutisoinnin tuottamia kehyksiä. Hänen mukaansa hallinnan kehyksen korostuminen uutisoinnissa ”tuottaa hallinnan katsetta ja suhdetta turvapaikanhakijoihin”. Turvapaikanhakijoista tulee viranomaisten hallinnan ja kontrollin kohde ja uutisoinnista ennustavaa ja raportoivaa. Horsti (2015, 215) havaitsi myös, että hallinnan kehyksessä turvapaikanhakijoihin ei suhtauduta rationaalisina toimijoina, vaan ”kielenkäyttö painottuu epähenkilöviin sanavalintoihin: turvapaikanhakijat metaforisoituvat tavaraksi tai eläimiksi, joita voidaan siirrellä ja kontrolloida ilman, että heillä olisi omaa tahtoa ja rationaalisuutta”. Vaikka seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhreilta on monelta osin riistetty mahdollisuus toimintaan, kuvaavat Horstin havainnot mielestäni hyvin sitä tapaa, jolla uhreista puhutaan hallinnan kehyksen kautta. Uhrit ovat hallinnan kehyksessä kasvotonta massaa, jota ihmiskauppiaiden verkosto liikuttelee ja jota viranomaiset yrittävät toimillaan pelastaa.

Rikollisuuden kehys

Rikollisuuden kehys oli aineiston toiseksi vahvin kehys. Rikollisuuden kehys oli hallitsevana aineiston neljässä jutussa (jutut 5, 6, 9 ja 15) ja se nousi esiin myös aineiston muista jutuista. Rikollisuuden kehys oli osittain päällekkäinen hallinnan ja auttamisen kehyksen kanssa. Rikollisuuden kehyksessä poliisit vangitsivat rikollisia ihmiskauppiaita (jutut 6 ja 15) tai hyväksikäyttäjää tuomittiin oikeudessa vankeuteen rikoksistaan (jutut 5 ja 9). Kaikki jutut olivat lyhyitä 132–227 merkkiä pitkiä uutissähkeitä. Rikollisuuden kehyksessä kieli oli hyvin neutraalia ja raportoivaa, ja ainoa käytetty metafora oli *seksiorjuus* (jutut 6 ja 15). Hallinnan kehyksen tavoin rikollisuuden kehys näytti ilmiön tapahtumavetoisesti viranomaisvetoisen toiminnan kautta. Viranomaiset olivat rikollisuuden kehyksessä vahvoja toimijoita, joilla on valta pidättää, pelastaa, tuomita ja rangaista.

Jutut 6 ja 15 olivat molemmat ulkomaan uutisia ja molemmissa oli käytetty lähteenä uutistoimistoa. (AP juttu 6 ja Reuters juttu 15.) Juttu 6 kertoi Yhdysvaltain viranomaisten napanneen laajan ihmiskaupparingin, joka houkutteli ja kuljetti maahan thaimaalaisia naisia ja pakotti heidät seksityöhön valtaisan velan avulla. Juttu 15 kertoi Libanonin turvallisuusviranomaisten vapauttaneen 75 syyrialaista tyttöä ja pidättäneen ihmiskauppaverkoston jäseniä. Molemmissa jutuissa seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa kuvataan sanalla *seksiorjuus* ja ihmiskauppiat ovat käyttäneet keinoina *houkuttelua* ja *pakottamista*. Turvallisuusviranomaiset kuvataan vahvoina toimijoina, jotka *pidättävät* ja *vapauttavat*. Uhrit ovat heikossa asemassa olevia tyttöjä tai naisia, joita *houkutellaan*, *pakotetaan*, *kontrolloidaan*, *uhataan* ja jopa *kidutetaan*. Taustasyiksi tarjotaan köyhyyden aiheuttamaa haavoittuvaista asemaa.

Jutut 5 ja 9 olivat uutisia oikeusjutusta, jossa suomalainen mies tuomittiin vankeuteen ja vahingonkorvauksiin törkeästä ihmiskaupasta ja lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Juttu 9 kertoi käräjäoikeuden tuomion ja juttu 5 kertoo tuomion koventumisesta hovioikeudessa. Jutut olivat muuhun aineistoon verrattuna hyvin poikkeuksellisia, sillä niissä ihmiskauppaaja ja siis hyväksikäyttäjäksi on suomalainen mies, ja uhrista kerrottaessa oletukseksi syntyy myös uhrin suomalaisuus. Juttujen 5 ja 9 mukaan kuopiolainen noin 50-vuotias mies on käyttänyt seksuaalisesti hyväkseen ja parittanut alaikäistä tyttöä eri puolilla Suomea usean vuoden ajan. Molemmissa jutuissa tyydytään lähinnä kertomaan oikeuden antama tuomio ja sen perustelut. Jutussa 5 kerrotaan lisäksi tuomitun koko nimi ja kerrotaan hänen toimineen Itä-Suomen yliopistossa lehtorina. Molemmat jutut ovat hyvin lyhyitä n. 200 merkin mittaisia ja viranomaiskieli kuuluu tekstissä vahvana.

Rikollisuuden kehys on hallinnan kehysten tavoin hyvin tapahtumavetoinen. Se antaa seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvästä ihmiskaupasta kuvan yksittäisinä tapauksina, joka näyttäytyy pidätysten, kiinniottojen ja tuomioiden kautta.

Ongelmaksi määritetty ihmiskauppiain rikollinen toiminta ja uhrien kärsimys. Taustasyiksi rikollisuuden kehyksessä tunnistetaan uhrin haavoittuvainen asema. Esimerkiksi jutussa 5 taustasyistä kerrotaan, että kuopiolaismiehen hyväksikäyttämä tyttö oli *moniongelmaisesta perheestä ja olosuhteidensa ja terveydentilansa vuoksi erityisen altis hyväksikäytölle*. Jutuissa 6 ja 15 uhrien taas kerrotaan tulevan köyhistä oloista. ”*Rutiköyhät pakolaiset ovat helppo kohde erilaiselle hyväksikäytölle*” (Juttu 15). Aiemman tutkimuksen mukaan rikollisuuden kehyksessä tunnistetaan harvoin ilmiön taustasyitä (Johnston ym. 2014, 429; Johnston ym. 2015, 247; Pajnik 2010, 49). Vaikka taustasyitä tämän tutkimuksen aineistossa tunnistetaankin, niin ratkaisukeinoja ei ongelmalle tarjota. Ainoaksi ratkaisukeinoksi voidaan katsoa viranomaisten toiminta rikollisten kiinniottamiseksi. Ratkaisuehdotusten puuttuminen rikollisuuden kehyksessä on linjassa aiemman tutkimuksen kanssa. Esimerkiksi Johnston ym. (2015, 247) havaitsivat, että rikollisuuden kehyksessä tarjottiin harvoin ratkaisukeinoja ongelmalle. Pajnik (2010, 49) puolestaan huomauttaa, että median tapa käsitellä seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa vahvistaa ajatusta, että ilmiössä on ennen kaikkea kyse järjestäytyneestä rikollisuudesta, jolloin rikollisten kiinniottaminen ja uhrien pelastaminen nousevat ratkaisukeinoissa keskiöön.

Kuten hallinnan kehyksessä, myös rikollisuuden kehyksessä yhdistettiin seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa ja prostituutio toisiinsa. Räikeimmin tämä tuli esille jutuissa 5 ja 9. Jutussa 9 kuopiolaismiehen hyväksikäyttämän tytön paritusta kuvataan seuraavasti: ”*Tyttö oli myynyt seksiä joulukuusta 2011 kesäkuuhun 2014. Hän ei ollut pitänyt kirjaa asiakkaista, mutta hän arvioi ottaneensa vastaan 640 asiakasta.*” Jatkojutussa 5 taas tapahtumia kuvataan näin: ”*Mies harrasti tytön kanssa väkivaltaista seksiä usean vuoden ajan ja välitti tyttöä myös prostituutioon Kuopioon sekä Tampereelle, Helsinkiin, Imatralle, Joensuuhun, Savonlinnaan, Ouluun ja Lahteen.*” Jatkojutussa 5 tapahtumia kuvataan hieman toisella tapaa kuin jutussa 9, mutta molemmissa sanavalinnat hämärtävät rajaa seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan ja prostituution välillä.

Kuten hallinnan kehyksessä, myös rikollisuuden kehyksessä uhrien ääni tuli kuuluviin ainoastaan viranomaisten kautta. Keskiössä rikollisuuden kehyksessä oli viranomaisten toiminta rikollisten rankaisemiseksi. Uhrien kärsimystä ja heidän avuttomuuttaan korostettiin ja viranomaistoiminta näyttäytyikin uhrien urheana pelastamisena. Ihmiskauppiat olivat osittain kasvotonta massa, pois

lukien jutut 5 ja 9, jossa hyväksikäyttäjistä kerrottiin tarkat tiedot. Ostajat jäivät rikollisuuden kehyksessä täysin pimentoon. Kuten hallinnan kehyksessä, myös rikollisuuden kehyksessä uhreista muodostui kuva kasvottomana ja tahdottomana massana, joka on ihmiskauppiain ja viranomaisten liikuteltavana.

Auttamisen kehys

Auttamisen kehys nousi esiin neljässä jutussa (jutut 2, 4, 8 ja 17). Auttamisen kehys oli päällekkäisenä kehyksenä myös aineiston muissakin jutuissa, mutta auttamisen kehys ei noussut esiin yhtä vahvana kuin edellä esitelty rikollisuuden kehys. Näin auttamisen kehys oli aineistosta esiin nousseista kehyksistä kolmanneksi vahvin.

Auttamisen kehyksessä seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa kuvattiin lähinnä uhrien auttamisen ja kautta ja selviytymistarinoiden avulla niin, että auttamisjärjestelmä ja sen toiminta nousivat jutuissa keskiöön.

Jutut 2 ja 17 kertoivat seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhrin tarinan ja kuvailivat auttamisjärjestelmän toimia. Jutut 4 ja 8 puolestaan kertoivat auttamisjärjestelmän toimista raportoinnin ja lukujen kautta. Jutuissa 8 ja 17 uhrin kuvattiin passiivisina, joita auttamisjärjestelmän osaavat toimijat pyrkivät auttamaan. Myös jutuissa 2 ja 4 uhrin olivat osin passiivisia olentoja ja lähinnä toiminnan kohteita, mutta molemmissa jutuissa kuvattiin myös uhrien aktiivista toimintaa itsensä auttamiseksi. Pääpaino ja aktiivisin toimijuus näissäkin jutuissa oli kuitenkin auttamisjärjestelmällä ja sen toimijoilla.

Juttu 2 kertoi seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvästä ihmiskaupasta, jossa nigerialaisia naisia tuodaan Eurooppaan hyväksikäytettäväksi. Tarina kerrottiin Mercy-nimisen tytön ja hänen auttajansa, sisilialaisen turvakodin työntekijän ja entisen hyväksikäytetyn Antonia Godwinin kautta. Uhrien ääneen pääsystä huolimatta painotus jutussa 2 oli auttamisjärjestelmässä ja sen toimissa seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa vastaan. Mercy ja Antonia Godwin olivat osa ihmiskaupattujen massaa, jotka esimerkiksi nostettiin tarinassa esiin.

Jutussa 17 taas kerrottiin suoraan, että jutussa kuvatun itäeurooppalaisen naisen tarina ei ole kenenkään henkilökohtainen tarina, vaan se perustuu auttamisjärjestelmän työntekijöiden kokemuksiin. Uhri kuvataan jutussa passiivisena, tietämättömänä ja heikkona, kun taas auttamisjärjestelmän toimintaa kuvataan asiantuntevaksi ja hyvin organisoituneeksi: *”Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän tiloissa Lappeenrannassa ollaan valmiita. Täällä tiedetään, mitä uhrin*

auttamiseksi on tehtävissä.” Auttamisjärjestelmän toimintaa kuvataan jutussa 17 mm. viranomaisyhteistyön, palaverien ja suunnitelmien kautta. Käytäntöjä kuvataan hioutuneiksi ja auttamisjärjestelmän toimijoita ammattitaitoisiksi ja kokeneiksi. Näillä keinoilla jutussa 17 voimistetaan mielikuvaa auttamisjärjestelmän toimijoiden vahvuudesta suhteessa heikkoon avuntarvitsijaan.

Jutut 4 ja 8 taas käsittelevät ilmiötä erilaisten tilastojen ja lukujen kautta. Molemmissa jutuissa kerrotaan auttamisjärjestelmään tulleiden ihmisten määrä viime vuosien ajalta ja ilmiö taustoitetaan maahanmuuton avulla. Jutussa 4 esitetään auttamisjärjestelmän huoli siitä, että kaikki uhrit eivät saa apua, koska ilmiön tunnistaminen on vaikeaa. Keskiöön nousee siis uhrien auttaminen ja auttamisjärjestelmän toiminta. Jutut ovat raportinomaisia luetteloita auttamisjärjestelmään päätyneistä ihmisistä ja tilastoja heidän taustastaan, kuten kotimaasta, sukupuolesta ja iästä.

Kuten hallinnan ja rikollisuuden kehyksissä, myös auttamisen kehyksessä uhreista puhuttiin paljon, mutta he eivät päässeet itse ääneen, vaan heistä puhuttiin muiden suulla. Vain yhdessä jutussa uhri pääsi itse ääneen. Kuten siis hallinnan ja rikollisuuden kehyksessä, myös auttamisen kehyksessäkin uhrit olivat kasvotonta massaa, jota ihmiskauppiaat, auttajat ja viranomaiset liikuttelevat. Ostajat jäivät auttamisen kehyksessä kasvottomiksi ja heistä puhuttiin hyvin vähän.

Auttamisen kehys korostaa seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan vaikutuksia uhrille. Kehyksessä myös korostuu auttamisjärjestelmän rooli; uhrin ainoa mahdollisuus vapautua hyväksikäytöstä on auttamisjärjestelmän kautta ja sen avulla. Myös aiempi tutkimus tunnistaa tämän asetelman. (Barnett 2016, 212-213; Pajnik 2010, 56-57.)

Vaikka auttamisen kehyksessä jutut tarjosivat ilmiölle taustasyitä kuten köyhyyttä (juttu 2) ja maahanmuuttoa (juttu 4), ei ratkaisuehdotuksia kuitenkaan kerrottu. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa kuvattiin hallinnan ja rikollisuuden kehyksen tavoin jotenkin väistämättömänä ja luonnollisena ilmiönä ja ihmiskauppiaat jäivät kasvottomiksi olennoiksi. Vain jutussa 17 yksilöitiin ihmiskauppiaat *mieheksi*.

Tietoisuuden kehys

Tietoisuuden kehyksessä seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa lähestyttiin tiedon levittämisen ja valistamisen näkökulmasta. Tietoisuuden kehys oli hallitseva kehys vain jutussa 12. Kehys nousi esiin myös muutamassa muussa aineiston jutussa, kuten jutussa 11, jossa ”*Unioni yrittää herättää EU-maita tunnistamaan uhrit, estämään kauppaa ja auttamaan erityisesti*

lapsia, jotka ovat rikollisten käsissä.” Osittain voidaan myös tulkita uutisoinnin erilaisista raporteista ja selvityksistä viittavan tietoisuuden kehykseen, mutta tämä tulkinta ei saanut aineistosta tukea niin paljoa, että olisin kytkenyt tietoisuuden kehyksen varsinaiseksi osaksi muita aineiston juttuja.

Aineiston ainoassa tietoisuuden kehyksen kautta kerrotussa jutussa 12 kerrottiin lukiolaisista, jotka olivat suunnitelleet ihmiskaupan vastaisen kampanjan mainostoimiston avulla. Jutussa kerrottiin lähinnä näiden lukiolaisten ajatuksia kampanjasta ja kampanjan suunnittelusta. Ongelmaksi jutussa 12 tarjottiin sitä, että apua ei ole saatavilla kaikille ihmiskaupan uhreille. *”Jopa satojen naisten, miesten ja lasten arvioidaan joutuvan Suomessa ihmiskaupan uhriksi vuosittain, ja heistä avun piiriin pääsee vain pieni osa.”*

Taustasyitä ei jutussa 12 pohdittu, eikä ratkaisuja tarjottu suoraan, mutta eräänlaiseksi ratkaisuksi voidaan katsoa yleisen tietoisuuden lisääntyminen. Esiin nousi myös kampanjan tekijöiden oman ymmärryksen laajentuminen ilmiöön tutustumisen ansiosta. *”Opimme, että ihmiskauppa koskettaa monia ihmisiä Suomessa taustaa, sukupuolta tai ikää katsomatta, eikä se rajoitu pelkästään seksityöhön. Nämä asiat ovat yhteiskunnalta piilossa, kuten monet muutkin asiat, mutta tiedottamalla voimme valottaa myös näitä aiheita.”* Tietoisuuden kehyksessä keskeisen toimijan valaistuminen nouseekin vahvasti esiin. Tyypillistä on, että länsimainen nainen havahtuu ilmiön olemassaoloon ja karmeuteen ja aloittaa toimet ilmiön hillitsemiseksi. Keskiöön nousee tietoisuuden levittäminen ja auttaminen, ja samalla ilmiön taustatekijät jäävät pimentoon. Tietoisuuden kehys tuottaakin ilmiöstä helposti sankaritarinoita, joissa länsimaiset vahvat naiset auttavat heikommassa asemassa olevia. (Barnett 2016, 214.)

Tietoisuuden kehyksessä ongelmaksi siis määrittyy se, että ilmiöstä ei olla riittävän tietoisia. Ratkaisuksi tietoisuuden kehys tarjoaa yleisen tietoisuuden lisääntymistä ja ilmiön tunnistamista yhteiskunnassa. Taustasyitä kehys ei pohdi eikä puhu uhrien lisäksi ilmiön muista toimijoista mitään. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa näyttäytyy näin tietoisuuden kehyksen kautta ilmiönä, joka on valistuksen keinoin selätettävissä.

6.2 Seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvään ihmiskauppaan liittyvät ihmiset Ylen Verkkouutisissa

Tässä luvussa esittelen ilmiöön kytkeytyvien toimijoiden, uhrien, ihmiskauppiaiden, ostajien sekä auttajien ja viranomaisien kuvaukset aineistoni uutisissa ja kerron myös, mitä muita toimijoita aineistosta nousi esiin.

Uhrit

Uhrien kuvaus oli läsnä jokaisessa aineiston jutussa. Heistä puhuttiin paljon ja heidän kärsimyksiään kuvattiin, mutta he pääsivät itse ääneen vain yhdessä jutussa (juttu2). Suurin osa aineiston jutuista siis kuvasi seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan vaikutuksia uhriin ja korosti uhrin kärsimyksiä, mutta uhrien ääntä jutuissa ei kuulunut. Tämä on linjassa aiemman tutkimuksen havaintojen kanssa; uhreista puhutaan paljon ja ilmiön ongelmallisuutta perustellaan uhrien karmeiden kokemusten kautta, mutta uhrit itse eivät varsinaisesti tule kuulluiksi (Sobel 2014, 323–327; Sobel 2016, 161).

Aineistossa uhrin kuvataan olevan haavoittuvassa asemassa oleva köyhä nainen tai tyttö, joka on tietämätön, viaton ja olosuhteidensa takia altis hyväksikäytölle (jutut 1-6, 9, 10 ja 13–17). Uhrin etnisyys korostuu useissa jutuissa ja suurimman osan uhreista kerrotaan olevan oman maan rajojen ulkopuolelta kotoisin (jutut 1-4, 6-8, 10 ja 13–17). Nigeria ja Itä-Eurooppa sekä jotkin Aasian maat korostuvat lähtöalueina (jutut 2–4, 6, 7, 10, 13, 14, 16 ja 17). Vaikka aineiston joissakin jutuissa paikannetaan uhrin kotimaa myös Pohjoismaihin (jutut 5, 9 ja 16), kuitenkin esimerkiksi jutussa 1 korostetaan, että seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhri tai seksiä myyvä prostituoitu ei ole Pohjoismaista kotoisin, vaan tulee köyhästä maasta. *”Kyse on toiminnasta, missä rikas käyttää hyväksi köyhää. Eivät ulkomaiset prostituoidut tule Ruotsista tai Norjasta. He tulevat meitä köyhemmistä maista.”* (Juttu 1). Jutussa 13 taas opastetaan, miten seksinostaja voi tunnistaa ihmiskaupan uhrin: *”hälytyskellojen tulisi soida esimerkiksi siinä tapauksessa, jos seksityöläinen ei osaa mitään muuta kieltä kuin oman äidinkieltensä”*. Jutussa 13 haastateltu poliisi toki vielä lisää tarkennukseksi, että tietysti jos *”tämä seksityöläinen esimerkiksi puhuu englantia tai suomea ja näyttää, että toimii omillaan, niin silloin asiakkaan on vaikea tehdä päätelmiä”*.

Uhrin etnisyyttä korostetaan myös kuvailulla ulkonäöstä: *”Kolme tatuoitua viivaa molemmissa poskissa kertovat, miltä Nigerian alueelta ja mistä heimosta hän on kotoisin.”* (Juttu 2) Etnisyyttä ja kouluttamattomuutta tuodaan esiin myös kertomalla uhrien taikauskoisuudesta: *”Usein sukulaiset vievät tytöt ennen lähtöä myös paikallisen juju-papin, eräänlaisen noitatohtorin luokse. Tytöille vakuutetaan, että heille tapahtuu jotakin pahaa, elleivät he tottele.”* (Juttu 2)

Uhrin nuori ikä nousee esiin useassa jutussa, mutta erityisesti se korostui jutuissa 2, 5, 9, 15 ja 16. Nuoren iän avulla korostetaan uhrin viattomuutta ja avuttomuutta. Nuorta ikää rakennetaan jutuissa paitsi suorien ikäkuvausten avulla, myös kuvailemalla uhrin vaatetusta. Erimerkiksi jutussa 2 kerrotaan, kuinka seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhri *”Mercy sanoo*

olevansa 16-vuotias, mutta rusetilla koristeltuun siniseen shortsihaalariin pukeutunut tyttö näyttää nuoremalta.” Juttu myös kuvaa, kuinka *”yhä nuoremmat tytöt joutuvat ihmiskaupan uhreiksi. Osa heistä on vain 13-vuotiaita.*” Jutussa 11 taas painotetaan alaikäisten uhrien pelastamisen merkitystä: *”Unioni yrittää herättää EU-maita tunnistamaan uhrit, estämään kauppaa ja auttamaan erityisesti lapsia, jotka ovat rikollisten käsissä*” Aiemman tutkimuksen mukaan on tyypillistä, että jos uhrin ikä mainitaan, uhrin alaikäisyys korostuu (Johnston 2015, 249; Johnston 2014, 427; Sanford 2016, 150). Nuoren iän avulla korostetaan myös uhrin viattomuutta, kuten esimerkiksi jutussa 2: *”Libyassa tytöt menettävät viattomuutensa.*” ja *”Monilla tyttöillä ei ole kokemusta sukupuolielämästä, kun heidät lähetetään perheistään.*”

Uhrien sukupuoli nousee vahvasti esiin aineistossa. Yhteensä 12 juttua puhuu uhreista lähes yksinomaan naisina. Vain jutut 3, 13, 14 ja 16 jättävät sukupuolen kokonaan mainitsematta, kun taas jutussa 12 viitataan kaikkiin sukupuoliin. Ylen Verkkouutisissa toistuu siis aiemman tutkimuksen kautta noussut havainto, että seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhri on useimmiten nainen. (Barnett 2016, 215; Sanford 2016, 150; Sobel 2016, 157; Pajnik 2010, 59.) Uhrin sukupuolen korostuminen voi osaltaan vahvistaa patriarkaalista näkemystä heikoista naisista, joita vahvojen miesten tulee suojella. (Sobel 2016, 160; Pajnik 2010, 59) Jutussa 1 todetaankin osuvasti kuinka Suomeen *”on alkanut kertyä kahden kerroksen väkeä. Toisia saa ostaa. Mutta lähellä olevia naisia suojellaan. Heihin ei saa koskea.*”

Suurimmassa osassa aineiston jutuissa uhri on passiivinen olosuhteidensa orja: *”Monesti salakuljettajat ovat jättäneet naiset ja tytöt oman onnensa nojaan ajelehtimaan merelle, mistä avustusjärjestöt tai Italian rannikkovartiosto pelastaa tulijat.*” (Juttu 2) *”Naisella ei ole kielitaitoa, eikä hän oikein osaa hahmottaa missä päin Eurooppaa Suomi sijaitsee. Hän ei tiedä Suomesta mitään.*” (Juttu 17) *”Nainen on itkuinen. Hän kertoo häpeävänsä sitä, että on ollut hyväuskoinen ja tullut hyväksikäytetyksi.*” *”Nainen ei ole koskaan matkustanut lentäen ja hän pelkää, ettei osaa kielitaidottomana toimia lentokentällä.*” (Juttu 17)

Uhrien toimijuuden puuttuminen useimmista aineiston jutuista ja uhrin passiivisuuden korostuminen on linjassa aiemman tutkimuksen kanssa. Median kuvauksissa uhrilla ei ole valtaa omaan elämäänsä eikä hänelle tarjoudu toiminnan mahdollisuuksia. (Pajnik 2010, 57; Sobel 2016, 162–163.)

Uhrille annetaan toimijuus vain kahdessa aineiston jutussa (jutut 2 ja 4). Jutussa 4 toimijuutta kuvataan mainitsemalla, kuinka osa uhreista hakeutuu itse avun piiriin. Juttu 2 on taas koko aineiston ja aiemman tutkimuksen valossa hyvin poikkeuksellinen. Jutussa 2 mainitaan kaksi

seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhria, jotka toimivat itse aktiivisesti pelastumisensa eteen ja he saavat myös äänensä kuuluviin haastattelun muodossa. Toinen jutun 2 päähenkilöstä, ihmiskaupattu Mercy, osoitti jutun mukaan poikkeuksellista avoimuutta kertoessaan pelastuslaivan henkilöstölle, että ei ole menossa Italiaan vapaaehtoisesti. *”Vain harva tyttö tai nainen on yhtä rohkea kuin Mercy, joka uskalsi pyytää apua”* jutussa todetaan. Myös entinen ihmiskaupattu, nykyään auttamistyötä tekevä Antonia Godwin pelasti itse itsensä. *”Godwin kertoo, kuinka hänen onnistui paeta ”madameltaan” myytyään itseään kadulla kolmen kuukauden ajan. Godwin löysi italialaisen miehen, ja meni tämän kanssa naimisiin.”* Johnston ym. (2014, 431)

korostavatkin, että uhrien äänen kuuleminen ja heidän haastattelemisensa sekä uhrien selviytymistarinoiden kertominen on tärkeää, sillä se antaa uhreille toimijuutta ja valtaa päättää omasta elämästään. Barnett (2016, 212) tekee saman huomautuksen ja lisää, että median tulisi kuitenkin paremmin sanavalinnoillaan ottaa huomioon uhrien toimijuus uhrikertomusten yhteydessä. Suosituksena onkin, että puhuttaisiin selviytyjistä uhrien sijaan.

Myös jutuista 5 ja 9 on tulkittavissa, että uhrille annetaan sanavalintojen kautta jonkinlaista toimijuutta. Tämä toimijuudesta kertominen on hyvin kiinnostava valinta, sillä jutuissa kerrotaan tapauksesta, jossa kuopiolainen mies sai vankeustuomion *törkeästä ihmiskaupasta, lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja raiskauksesta*. Juttu 9 kuvailee tapahtumia mm. näin *”Vuoden 2011 syksyllä tyttö muutti asumaan miehen luokse..”* ja *”Tyttö oli myynyt seksiä joulukuusta 2011 kesäkuuhun 2014. Hän ei ollut pitänyt kirjaa asiakkaista, mutta hän arvioi ottaneensa vastaan 640 asiakasta.”* Jutussa 5 taas sanotaan kuinka *”mies harrasti tytön kanssa väkivaltaista seksiä usean vuoden ajan ja välitti tyttöä myös prostituutioon Kuopioon sekä Tampereelle, Helsinkiin, Imatralle, Joensuuhun, Savonlinnaan, Ouluun ja Lahteen.”* Jutuissa 5 ja 9 uhri on siis samaan aikaan aktiivinen toimija, mutta myös hyvin rankan hyväksikäytön kohde. Vaikka sanavalinnat ja toimijuuden antaminen uhrille kyseisessä tapauksessa tuntuvat erittäin kyseenalaiselta valinnalta, koska kyseessä on lapsi, on toimijuuden mainitseminen kuitenkin tärkeä huomio. On hyvin tavallista, että hyväksikäyttö voi perustua myös uhrin osittaiseen suostumukseen. Uhri on siis voinut suostua työskentelemään esimerkiksi prostituoituna, mutta joutunut lopulta hyväksikäytetyksi. Kuitenkin tässä tapauksessa, kun kyseessä on lapsi ja erityisen haavoittuvassa asemassa oleva ihminen, voi jutuissa esiintuodun suostumuksen ja toimijuuden kyseenalaistaa perustellusti. Viittaaminen prostituutioon alaikäisen yhteydessä on paitsi kyseenalaista, myös mahdollisesti erittäin haitallista. Sanavalinnat antavat ymmärtää, että kyse on ollut alaikäisen uhrin omasta valinnasta. Tämä voi johtaa siihen, että uhri kantaa mukanaan prostituution stigmaa vielä

vuosia tapahtuneen jälkeenkin, hyväksikäytön aiheuttamien traumojen lisäksi. (Johnston ym. 2015, 245.)

Aineiston uhrikuvauksissa korostuu hyvin vahvasti ideaalin uhrin käsite. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhri on viaton, tietämätön ja heikko nuori nainen, joka on suuren kasvottoman ihmiskauppaorganisaation armoilla. Uhri odottaa avuttomana pelastajaansa, joka tuntee myötätuntoa hänen kärsimyksiään kohtaan. (ks. Hoyle ym. 2011, 315.) Ideaalin uhrin kuvauksilla saadaan toki tehtyä myyviä uutisjuttuja ja herätettyä empatiaa (Laiho & Nikunen 2012, 118), mutta uhri kuvausten typistymisen ideaalin uhrin käsitteeseen voi olla myös haitallista.

Aineistossa nousee toistuvasti esiin viranomaisten ja auttamisjärjestelmän huoli siitä, että kaikkia uhreja ei tunnisteta tai saada muuten avun piiriin. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhrin kuvaaminen ideaalin uhrin määritelmän kautta luo hierarkiaa uhrien välille ja vaikuttaa myös uhrien kokemukseen omasta asemastaan. Sekä aineistosta että ilmiötä koskevista julkaisuista nousee esiin uhrien häpeä. Häpeää ei koeta ainoastaan hyväksikäytön kokemuksista, vaan myös omasta toiminnasta. Osa uhreista häpeää hyväuskoisuuttaan ja typeryyttään ja he syyttävät itseään tapahtuneesta. *”Nainen on itkuinen. Hän kertoo häpeävänsä sitä, että on ollut hyväuskoinen ja tullut hyväksikäytetyksi”* (juttu 17). Osa uhreista on jopa tiennyt tarjotun työn luonteesta ja alun perin suostunut prostituutioon, mutta joutunutkin hyväksikäytetyksi. Esimerkiksi jutussa 10 todetaan, kuinka osa hyväksikäytetyistä nigerialaisista naisista *”tietää, että todellinen työ on prostituoituna, mutta heitäkin huijataan lupaamalla enemmän rahaa ja paremmat olosuhteet kuin millaisiksi ne sitten osoittautuvat.”*

Näiden uhrien voi olla vaikeaa tunnistaa itseään ideaalin uhrin kuvauksesta, jossa nuori, täydellisen viaton ja tietämätön yksilö joutuu tuntemattoman pahan hyväksikäyttämäksi. Uhrit voivat päätyä toistamaan tuttua kuvausta ideaalista uhrista ja näin valehtelemaan todellisista kokemuksistaan, koska toimijuus voi vähentää heidän uskottavuuttaan uhrina. (Hoyle ym. 2011, 322-326; Wilson & O’Brien 2016, 38-41 .) Uhrien kärsimysten korostaminen saattaa aiheuttaa myös sen harhan, että seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa sisältää aina väkivaltaa tai pakottamista. Joissain tapauksissa taas uhrin vapautta liikkua ei ole rajoitettu fyysisesti, vaan vapauden rajoittaminen tapahtuu uhkailun avulla. Uhrin kuvaaminen voimattomana olentona, joka *viruu ihmiskauppaajien kynsissä* voi vaikeuttaa näiden uhrien tunnistamista sekä viranomaisten taholta, mutta myös uhrien itsensä identifioitumista hyväksikäytön uhriksi. (Hoyle ym. 2011, 323.)

Seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa koskevan julkisen keskustelun painottuminen uhriin ja uhrin kärsimykseen voi olla vahingollista myös siksi, että tällä painotuksella

katse kääntyy yksinomaan uhriin ja ilmiön muista tekijöistä poispäin. Näin vastuu ilmiöstä ikään kuin kasaantuu uhrin harteille. Ilmiön seuraukset kohdistuvat yksilöön ja näin ilmiön ratkaisumahdollisuudetkin kohdistuvat vain ja ainoastaan yksilöön. (Barnett 2016, 212; Johnston ym. 2015, 250.)

Aineiston joissakin uutisissa nousi esiin uhrin haavoittuvaisen aseman, kuten köyhyyden altistavan hyväksikäytölle. Esimerkiksi jutussa 2 kerrotaan ihmiskaupan taustaksi, kuinka Etelä-Nigerian Edon *”köyhällä ja väkirikkaalla alueella ei koulutusta tai töitä ei millään riitä kaikille.”* Ja jutussa 4 auttamisjärjestelmän työntekijä on huolissaan paperittomista, jotka *”jäävät maahan vailla oikeutta työntekoon tai opiskeluun.”* Juttu 15 taas kuvaa Syyrian sodan seurauksia: *”Rutiköyhät pakolaiset ovat helppo kohde erilaiselle hyväksikäytölle.”* Jo näiden taustatekijöiden huomioiminen jutuissa oli merkittävää, sillä ne jäivät aiemman tutkimuksen mukaan usein pimentoon, kun ilmiötä keskitytään kuvaamaan viranomaistoiminnan kautta. Kuitenkin myös esimerkiksi Sobel (2016,160) havaitsi tutkimuksessaan, että Baltic Times lehti huomion Baltian alueen naisten alhaisten palkkojen ja rajoittuneiden työmahdollisuuksien asettavan heidät haavoittuvaiseen asemaan.

Vaikka taustasyitä tuodaan esille, niihin viitataan hyvin pintapuolisesti. Vain aineiston jutussa 5, jossa käsitellään Suomessa tapahtunutta hyväksikäyttöä, taustasyyt esitellään poikkeuksellisen painokkaasti: *”Hovioikeus piti tekoa erittäin vakavana, koska se kohdistui lapseen, joka oli olosuhteidensa ja terveydentilansa vuoksi erityisen altis hyväksikäytölle, mitä vastaajan katsottiin suunnitelmallisesti hyödyntäneen.”* Kiinnostavaa kuitenkin on, olisiko tekoa pidetty yhtä vakavana, jos hyväksikäyttö olisi kohdistunut vastaavassa heikossa asemassa olevaan aikuiseen?

Ostajat

Ostajat mainittiin aiempaan tutkimukseen verrattuna yllättävän monessa aineiston jutussa. Ostajista puhutaan yhteensä yhdeksässä jutussa. Heihin kuitenkin viitattiin yleensä hyvin pintapuolisesti ja lyhyesti, ja näin tarkka kuva ostajista jäi piirtymättä. Neljä juttua (jutut 1, 2, 13 ja 14) teki ostajista jonkinmoisia päätelmiä, loput tyytyivät joko kertomaan ostajien lukumäärän tai vain toteamaan ryhmän olemassaolon.

Juttu 1 ei kertonut varsinaisesti ostajista mitään, mutta juttu kuitenkin antoi olettaa, että mahdollinen ostaja on mies. *”Tuskin kukaan seksin ostaja haluaisi oman äitinsä, vaimonsa, tyttärensä tai poikansa työskentelevän prostituoituna.”* Edellä olevan sitaatin sanoo jutussa keskustan kansanedustaja Ulla Parviainen. Hän myös sanoo myöhemmin jutussa näin: *”Toisia saa*

ostaa. Mutta lähellä olevia naisia suojellaan. Heihin ei saa koskea.” Juttu 1 siis antaa olettaa, että seksin myyjä on useimmiten nainen ja ostaja mies. Ensimmäisessä sitaatissa haastateltu voi toki puhua myös naisesta seksin ostajana, mutta sitaatti antaa ymmärtää, että *vaimolla* ei tarkoiteta kahden naisen välisen avioliiton toista osapuolta.

Juttu 2 puhuu ostajista hieman suuremmin. Jutussa kuvataan kuinka nigerialaistytöt joutuvat matkansa aluksi *”raiskausleirille Libyaan”* jossa *”viruvat naiset ja lapset valmennetaan työskentelemään prostituoituna”*. Libyassa *”Arabimiehet tulevat ja harrastavat muutamasta lantista seksiä heidän kanssaan”*. Ostajiin siis viitataan tässä kohtaa juttua hyvinkin suoraan. He ovat *arabimiehiä*, jotka maksavat seksistä mitättömän hinnan. Tämä suoruus on kiinnostavaa, sillä jutun lopussa kerrotaan ostajista hyvin toisella tavalla, epäsuorasti vihjaten. Jutun 2 loppupuolella kuvataan nigerialaisnaisten hyväksikäyttöä Italiassa. Aluksi kuvataan nigerialaisia katuprostituoituja Sisiliassa, Catanian kaupungin ulkopuolella ja kerrotaan, kuinka naiset ansaitsevat alueella vain muutamia euroja asiakkaalta. Sitten asiakkaisiin viitataan epäsuorasti: *”Nigerialaisten prostituoitujen oleskelu alueella ei ole sattumaa. Lähellä on Naton sotilastukikohta, jossa toimii Yhdysvaltain laivasto ja myös Italian ilmavoimia.”* Kiinnostavaa onkin, miten eri tavalla saman jutun sisällä kuvataan seksin ostajia seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhrilta. Arabimiesten kerrotaan osallistuvan raiskausleirin *koulumiseen* muutamasta lantista, kun taas länsimaiset sotilaiden toiminnasta vain vihjataan. Juttu 2 luo selvän hierarkian ostajien välille, jossa vastuun taakka ei jakaudu tasaisesti. Siinä missä arabimiehet ovat brutaaleja raiskaajia *Libyan raiskausleireillä*, länsimaiset sotilaat saattavat ehkä hyödyntää halpoja naismarkkinoita. Jutun ostajakuvaukset toisintavat osaltaan näin myyttiä rationaalisesta länsimaalaisesta toimijasta ja villistä viettiensä varassa olevasta etnisestä. (Hall 1997, 257–263.)

Juttu 13 kertoi Suomen lakiuudistuksessa, jossa aiempi laki, joka kriminalisoi seksin oston ihmiskaupan uhrilta tai alaikäiseltä, oli uudistettu koskemaan myös seksin oston yritystä. Laki siis rankaisee ostajaa siitä huolimatta, oli hän tietoinen ihmiskaupasta tai ei. Jutussa poliisi ja seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhreja auttavan järjestön edustaja kritisoivat lakia, sillä heidän mielestään laki voi vähentää ostajien ilmoituksia epäilyistä ihmiskaupasta rankaisun pelossa. Juttuun haastateltu poliisi kertoo, että pääkaupunkiseudulla ostajia ei rangaista, jos he ilmoittavat ihmiskauppaepäilyistä. Poliisin mukaan *”ostajilla riittää moraalialmoittaa ihmiskaupasta”*. Ostajat ovat siis jutun 13 mukaan valveutuneita ja moraalisia ihmisiä, jotka kieltäytyvät seksin ostosta ihmiskaupan uhrilta ja ilmoittavat epäilyistään poliisille.

Jutut 3 ja 14 käsittelevät Ranskan lakiuudistusta, joka kieltäisi seksin oston kokonaan. Jutussa 14 kerrotaan tuoreesta laista ja kerrotaan sille perusteita, kun taas jutussa 3 kerrotaan lain seurauksista pidätysten ja sakkorangaistusten muodossa. Jutussa 3 seksin ostajia kuvataan hyväksikäyttäjiksi ja kerrotaan heidän saamistaan sakkorangaistuksista. Juttu 14 taas kerrotaan uuden lain seurauksista ostajille näin: *”Lain rikkomisesta voidaan määrätä jopa 3750 euron suuruinen sakko. Lisäksi lainrikkokat määrätään kurssille, jossa heille kerrotaan seksityöntekijöiden kohtaamista uhista ja työoloista sekä vaaroista, joita prostituutioon sisältyy.”* Jutun lopussa kerrotaan uuden lain vastustajien ajatuksia ja kerrotaan heidän huolestaan, että laki *”pakottaa prostituoidut piiloutumaan ja jättää heidät entistä pahemmin parittajien ja väkivaltaisten asiakkaiden armoille.”* Jutut 3 ja 14 siis kuvaavat ostajia rikollisen toiminnan ja rankaisun kautta ja näin jutuissa asetetaan vastuu ilmiöstä ostajalle.

Loput jutuista viittasivat ostajiin vain hyvin lyhyesti ja pintapuolisesti. Jutuissa 9 ja 17 ostajiin viitattiin vain numeroina. Juttu 9 kertoi, että hyväksikäytetty tytön vuosien 2011–2014 asiakasmääristä. *”Hän ei ollut pitänyt kirjaa asiakkaista, mutta hän arvioi ottaneensa vastaan 640 asiakasta. Käräjäoikeus arvioi tarkemman selvityksen puutteessa tytön ottaneen vastaan yhteensä 400 asiakasta.”* Juttu 17 taas tyytyi toteamaan ostajista, kuinka *”seksin ostajia on noin kymmenen joka päivä”*. Juttu 6 kertoi ihmiskaupparingin kiinniotosta Yhdysvalloissa ja siinä viitattiin asiakkaisiin vain hyvin lyhyesti ja epämääräisesti: *”Naisia myös kannustetaan usein ottamaan rintaimplantit, jotka lisäisivät heidän houkuttelevuutta mahdollisille asiakkaille.”* Sanavalinta mahdollisille asiakkaille on erityisen kiinnostava, kun samaan aikaan kerrotaan laajasta ihmiskaupparingistä, joka houkuttelee ja kuljettaa nämä naiset Thaimaasta Yhdysvaltoihin ja pakottaa heidät myymään seksiä maksaakseen valtavan velkansa.

Juttu 11 viittaa ostajiin mielestäni kaikkein merkittävimällä tavalla. Jutussa todetaan lyhyesti ja ytimekkäästi yksi keskeinen ihmiskauppaa ylläpitävä tekijä. *”Jos on ostajia, on myyjiä. Kun on kysyntää, on tarjontaa.”*

Verrattuna aiemman tutkimuksen tuloksiin, jossa ostajista puhuttiin hyvin vähän (Barnett 2016, 211; Sobel 2014, 326; Sobel 2016, 158) ostajista puhutaan yllättävän paljon Ylen Verkkouutisissa, vaikkakin heihin viitataan hyvin pintapuolisesti. Ostajille annetaan myös vastuuta ilmiöstä niissä jutuissa, joissa käsitellään seksin ostamisen kieltävää lakia. Ostajat nähdään näissä jutuissa hyväksikäytön mahdollistajina. Vastuusta huolimatta kuva ostajista jää hyvin pintapuoliseksi verrattuna esimerkiksi siihen yksityiskohtaisuuteen, jolla uhreista puhutaan.

Ihmiskauppiat

Ihmiskauppiaisiin viitataan yhteensä kymmenessä jutussa. Yleisimmin ihmiskauppiaisiin viitataan ostajien tapaan hyvin lyhyesti ja pintapuolisesti. Ihmiskauppiat ovat *salakuljettajia* ja *rikollisjoukkioita* (juttu 2) tai *osa järjestäytyntä verkostoa* ja *kansainvälistä liiketoimintaa* (juttu 1, 3, 6, 10 ja 14).

Vain kahdessa jutussa kuvattiin ihmiskauppiaita hieman tarkemmin. Juttu 15 kertoi, kuinka Libanonissa vapautettuja syyrialaistaistytöjä oli vartioinut *8 naista ja 10 miestä oli pidätetty ihmiskauppaverkoston pyörittämisestä*. Juttu 17 taas kuvasi ihmiskauppiasta muutamaa otteeseen. Jutussa poliisi ei tiennyt ”*rikoksen tekijöiden olinpaikka.*” ja jutun loppupuolella kuvataan *saattajaa*, joka oli pelotellut uhria Suomen viranomaisilla. ”*Nainen kertoo pelkäävänsä saattajaa. Mies on käyttäytynyt häntä kohtaan hyvin aggressiivisesti, huutanut ja ollut väkivaltainen.*”

Ihmiskauppioiden kuvaaminen jutuissa on mielenkiintoista. Siinä missä aiemman tutkimuksen mukaan ihmiskauppiat kuvataan useimmiten vahvoiksi ja viekkaiksi miehiksi (Pajnik 2010, 52; Sobel 2016, 162-163) aineistoni jutuissa ihmiskauppiasta piirtyy kuva kasvottomana massana, jonka olemassaolo on jotenkin itsestään selvää ja jota vastaan viranomaiset yrittävät taistella.

On mielenkiintoista, kuinka ihmiskauppaorganisaatioiden kuvauksissa toistuivat talouden termit ja puhe kansainvälisestä kaupasta. Ihmiskauppa oli esimerkiksi *bisnestä, järjestäytyntä, kansainvälisten toimijoiden käsissä* (juttu 1), *salakuljetusbisnestä* (juttu 2), *liiketoimintaa* (juttu 3) *järjestäytyntä kansainvälisen organisaation toimintaa* ja *eurooppalaista bisnestä* (juttu 11).

Ihmiskaupatuista puhuttiin *kauppatavarana* ja ihmiskaupan arvon arvioitiin olevan *n. 50 miljardia vuodessa* (juttu 11). Myös aiempi tutkimus on havainnut bisnespuheen toistumisen ihmiskauppiasta puhuttaessa (Barnett 2016, 210–211; Pajnik 2010, 51-52; Sobel 2016, 162). Ihmiskauppiasta puhuminen talouden termein vahvistaa aiemman tutkimuksen tuloksia ihmiskauppiasta vahvoina ja viekkaina toimijoina ja vahvistaa eroa suhteessa heikkoon uhriin. Myös ideaalin uhrin käsitteeseen kuuluu olennaisena ajatus rikoksen tekijän voimakkuudesta ja ideaalin uhrin käsitteessä korostuu myös rikoksentekijän tuntemattomuus uhrille (Hoyle ym. 2011, 315).

Ihmiskauppiaisiin viittaamisen pintapuolisuus aineistossa on kiinnostavaa. Luulisi, että ihmiskauppiat ovat hyvin keskeisessä roolissa itse ilmiössä. Olisi myös oletettavaa, että ihmiskauppioiden tunnistaminen, heidän taustansa tunteminen ja toimintatapojen ymmärtäminen olisi olennaisessa osassa ilmiön kitkemisessä ja hallinnassa.

Auttajat ja viranomaiset

Auttajat ja viranomaiset olivat aineistossa aktiivisia toimijoita, jotka auttoivat, selvittivät, raportoivat ja puuttuivat ilmiöön. Viranomaiset mainittiin aktiivisena toimijana 15 jutussa ja avustusjärjestöt 4 jutussa. Yleisimmin jutuissa mainittu auttaja tai viranomainen oli länsimaalainen toimija. Vain kahdessa jutussa auttaja tai viranomainen oli ei-länsimaalainen toimija. Jutussa 2 toinen mainituista auttajista oli nigerialainen entinen seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhri ja jutussa 15 toimijoina olivat Libanonin turvallisuusviranomaiset. Juttujen lähteinä käytettiin useimmiten viranomaisia tai auttamisjärjestelmän edustajia. Aiemman tutkimuksen mukaan media nojaa seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uutisoinnissa vahvasti viranomaislähteisiin ja ilmiö kuvataan usein viranomais toiminnan kautta (Gulati 2010, 370; Johnston 2014, 428; Johnston 2015, 248; Sobel 2014, 323).

Auttajien ja viranomaisten toiminnassa kuvastuu aktiivisuus ja asiantuntemus. Auttajat ja viranomaiset ovat asiantuntevia luotettavia toimijoita, jotka monin eri tavoin pyrkivät hillitsemään seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa: *”Thesslund on tehnyt kymmenen vuotta ihmiskaupan vastaista työtä”*. (juttu 4) *”(Ruotsin) Maahanmuuttovirasto on tehostanut uhrien etsimistä.”* (juttu 10) Jutussa 11 EU-komissio *selvittää ihmiskauppaa, tarttuu ihmiskauppaan ja yrittää herättää EU-maita tunnistamaan uhrin ja estämään kauppaa*. Jutussa 13 taas puhutaan *asiantuntijoista*. Toinen asiantuntijoista on *lähes kaksikymmentä vuotta seksityöläisten parissa työskennellyt rikosylikonstaapeli* ja toinen asiantuntijoista on *seksi- ja erotiikka-alalla toimivien oikeuksia edistävän Pro-tukipisteen toiminnanjohtaja*. Jutussa 2 taas korostuu auttajien aktiivisuuden kuvaus suhteessa uhrien passiivisuuteen: *”Monesti salakuljettajat ovat jättäneet naiset ja tytöt oman onnensa nojaan ajelehtimaan merelle, mistä avustusjärjestöt tai Italian rannikkovartiosto pelastaa tulijat.”* Myös juttu 17 vahvistaa tätä eroa uhrin ja auttajien välillä kuvaamalla passiivista ja pelokasta uhria ja kertomalla, kuinka taas puolestaan *”auttamisjärjestelmän tiloissa Lappeenrannassa ollaan valmiita. Täällä tiedetään, mitä uhrin auttamiseksi on tehtävissä.”*

Aineistossa korostuu myös aiemmasta tutkimuksesta esiin noussut ilmiö, jossa viranomaislähteet painottuvat ja ilmiö kuvataan auttajien ja viranomaisten äänellä. On myös hyvin tyypillistä, että uhrien tarina kerrotaan viranomaisten suulla. Viranomaislähteiden käyttö kytkeytyy osaltaan median rutiineihin ja yleisiin ajatuksiin viranomaislähteiden luotettavuudesta ja uhrien haastattelujen vähyys taas kertoo osaltaan siitä, kuinka vaikea uhreja on tavoittaa. Kuitenkin viranomaislähteiden painottuminen median uutisoidessa seksuaaliseen hyväksikäyttöön

kytkeytyvästä ihmiskaupasta voi luoda myös kuvan, että uhrien ääni on vähemmän tärkeä. (Johnston 2014, 429.)

Muut esiinnousseet toimijat

Kolme juttua mainitsi jonkin muun toimijan, joka oli olennaisesti läsnä seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvässä ihmiskaupassa. Jutussa 2 kerrottiin nigerialaisesta työstä, jonka täti pakotti hänet lähtemään Eurooppaan. Jutussa kerrottiin, kuinka on hyvin yleistä, että juuri sukulaiset lähettävät nigerialaistyttöjä Eurooppaan ansaitsemaan perheelle rahaa, vaikka sukulaiset ovat tietoisia niistä oloista joihin tytöt joutuvat. *”Monissa tapauksissa perheet kannustavat tyttäriään matkaan, vaikka tietävätkin tyttöjen päätyvän työskentelemään prostituoituina.”*

Juttu 2 kertoi myös *madamesta*, joka hallitsee tyttöjä Italiassa ja jolle tytöt ovat velkaa suuria summia. *”Mercy on madamelleen velkaa 30 000 euroa matkastaan Eurooppaan.”* Kiinnostavaa on, miten *madamea* kuvataan. Hän on selvästi hyväksikäyttäjä, mutta kuitenkin häntä ei kuvata osaksi ihmiskauppaorganisaatiota. Madamen kerrotaan jutussa olevan nigerialainen entinen seksityöläinen, joiden *”tehtävänä on ottaa uudet Eurooppaan saapuvat tytöt vastaan, sijoittaa heidät ahtaisiin asuntoihin ja vaatia heitä päivittäin hoitamaan ison joukon asiakkaita.”*

Juttu 15 kertoi Libanonissa vapautetuista tytöistä, jotka vapautettiin ihmiskauppiaiden käsistä. Jutussa kerrottiin, kuinka toiset syyrialaiset olivat myyneet tyttöjä ihmiskauppiaille.

Juttu 17 kuvasi ihmiskaupatun naisen matkan Suomeen. Jutussa kerrottiin, kuinka nainen oli työskennellyt eroottisena tanssijana Itä-Euroopassa ja kuinka eräs nainen oli suositellut hänelle tarjoilijan ja eroottisen tanssijan työtä Suomessa. Nainen oli kertonut, kuinka Suomessa voi ansaita hyvät rahat. Nainen oli yhteistyössä ihmiskauppiaiden kanssa ja houkutteli sopivia uhreja hyväksikäyttäjien matkaan.

Näiden ihmisten kuvaus oli kiinnostavaa, sillä vaikka heidät kuvattiin aktiivisina osallistujina ihmiskauppaan, heidän osansa ihmiskaupassa jäi silti jutuissa sivurooliin. Nämä ihmiset houkuttelivat, luovuttivat ja myivät ihmisiä ihmiskauppiaille ja toimivat näin prosessin alkulähteenä. Nämä ihmiset myös jollain tavalla hyötyivät toiminnastaan rahallisesti, kuten saivat myyntipalkkion (juttu 15) tai saivat tuloja uhrin tienäämistä rahoista Euroopassa (juttu 2). Olisikin ollut kiinnostavaa, että näiden ihmisten motiiveihin olisi paneuduttu syvemmin. Mikä saa ihmisen myymään esimerkiksi tyttärensä tai muun sukulaisensa? Tämän tarkastelun avulla olisi

mahdollisesti ollut löydettävissä lisätulkintoja ilmiön taustasyihin sekä ilmiötä ruokkiviin ja ylläpitäviin asioihin.

6.3 Muut analyysissa esiinnousseet asiat

Analyysissa nousi vahvasti esiin kaksi sellaista asiaa, joita varsinaiset tutkimuskysymykseni eivät tavoittaneet, mutta jotka koin tärkeäksi nostaa esiin. Vaikka nämä asiat nousivat aineistossa merkittävään rooliin, ne eivät kuitenkaan täysin mielestäni täyttäneet tulkintakehyksen tunnusmerkistöä, joten esittelen ne tässä omassa osiossaan luvun 6.1. sijaan.

Ensinnäkin aineistossa sekoitetaan jatkuvasti seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa ja prostituutio toisiinsa. Prostituutioon viitataan jopa kymmenessä aineiston uutisessa. Joissakin jutuissa viittaaminen on selkeästi tarkoituksellista. Ihmiskauppa ja prostituutio halutaan niputtaa yhteen. Esimerkiksi jutuissa 1, 3 ja 14, joissa perustellaan seksinostolakia, kuvataan kaikkea seksin ostamista *riistoksi, hyväksikäytöksi ja häpäisyksi*. Jutussa 1 todetaan kuinka *”Prostituoitu on alisteisessa asemassa ja häpäistyy silloinkin, kun hän on näennäisesti omasta tahdostaan ajautunut alalle.”* Juttu 14 taas siteeraa Ranskan seksin oston kieltävän lakialoitteen tehnyttä parlamentaarikkoa kertomalla, että *”prostituoidut pitäisi nähdä uhreina, eikä enää rikollisina.”*

Muissa aineiston jutuissa kytkös prostituutioon tapahtuu sanavalintojen kautta. Esimerkiksi jutussa 2 kerrotaan, kuinka *Libyan raiskausleireillä* nigerialaisia tyttöjä *”valmennetaan työskentelemään prostituoituina”*. Juttu 5 ja 9 taas kertovat, kuinka kuopiolainen mies *”välitti tyttö prostituutioon”* ja kuinka *”tyttö oli myynyt seksiä”*. Juttu 10 taas puhuu jo otsikossa *prostituution uhreista* ja jutussa kerrotaan kuinka *”Tukholman viranomaisten tekemän kartoituksen mukaan katuprostituoituja on etenkin Romaniasta ja Nigeriasta. Poliisin mukaan valtaosa on järjestäytyneen rikollisuuden tai jopa ihmiskaupan uhreja.”* Muita aineistossa käytettyjä prostituutiota ilmentäviä sanavalintoja olivat *seksikauppa, seksityö, seksibisnes, prostituutioala ja seksityöläisyys*.

Puhe seksityöstä ja prostituutiosta seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan yhteydessä on ongelmallista kahdesta syystä. Ensinnäkin se liittyy hyväksikäyttöön ajatuksen vapaaehtoisuudesta. Tämä on ongelmallista erityisesti puhuttaessa alaikäisistä uhreista. Prostituutio kantaa mukanaan myös vahvaa stigmaa, joka julkisen keskustelun sanavalinnoilla kiinnitetään myös seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan uhriin. (Johnston 2105, 245; Kontula 2008, 56–58; Sobel 2016, 161.)

Toiseksi näiden kahden ilmiön toisiinsa kytkeminen on ongelmallista niiden prostituoitujen kannalta, jotka toimivat alalla täysin vapaaehtoisesti. Kytkemällä hyväksikäyttöön perustuva ihmiskauppa ja prostituutio yhteen, media vahvistaa prostituoituihin kytkettyä uhrimyyttiä. Uhrimyytissä prostituoitu kuvataan heikkona, yleensä köyhästä maasta kotoisin olevana voimattomana seksiorjana, joka sivistyneen yhteiskunnan tulee pelastaa. Uhrimyytissä prostituoidulta riistetään toimijuus ja kyky päättää itseään koskevista asioista. (Kontula 2008, 58.) Vain jutussa 14 kuullaan prostituoitujen ääntä. Jutussa käsitellään Ranskan seksin oston kieltävää lakia ja jutussa siteerataan lakia vastaan mieltään osoittavia seksityöntekijöitä: *”Älkää vapauttako minua, osaan huolehtia itsestäni!”*

Myös maahanmuutto nousi esiin ilmiönä, joka liitettiin vahvasti seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvään ihmiskauppaan. Usein tämä kytkös tuli esiin huolena paperittomien siirtolaisten asemasta yhteiskunnassa ja heidän altistumisestaan hyväksikäytölle. Maahanmuutto liitettiin ilmiöön myös uhrien etnisyyden korostamisen avulla. Maahanmuuton kytkeminen ilmiöön nousi esiin myös aiemmissa tutkimuksissa (Johnston 2015, 244; Sanford ym. 2016, 149). Pajnik (2010, 54–55) havaitsi tutkimuksessaan, että maahanmuuttokytkestä käytettiin julkisessa keskustelussa rajavalvonnan tiukentamisen perusteluun. Tässä aineistossa vastaavaa ei kuitenkaan noussut esille. Lähinnä maahanmuutto esitettiin taustasyiksi. Esimerkiksi jutussa 4 kerrottiin, että ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään tulneiden ihmisten määrä oli kaksinkertaistunut maahan tulneiden siirtolaisten määrän kasvun takia. Juttu 7 taas käsitteli Maahanmuuttoviraston oleskelulupapäätöksiä ja juttu 8 kertoi, kuinka suuri osa auttamisjärjestelmään ohjautuneita on turvapaikanhakijoita.

”Luvattomasti unionin alueelle tulevien naisten ja lasten määrä on kasvanut viime vuodesta. Arvioiden mukaan noin joka viides unioniin salakuljetettava pakolainen on ihmiskaupan uhri.” (juttu 7) *”Valtaosa auttamisjärjestelmään ohjautuneista oli turvapaikanhakijoina Suomessa.”* (juttu 8) *”Ruotsin maahanmuuttoviraston tietoon on tullut tänä vuonna aiempaa enemmän prostituoiduiksi ja varkaiksi pakotettuja turvapaikanhakijoita.”* (juttu 10)

Pajnik (2010, 55–60) huomauttaa, että maahanmuuton kytkeminen ihmiskauppaan kytkee samalla maahanmuuton rikolliseen toimintaan tai voi tehdä kaikista maahanmuuttajista uhreja. Pajnik muistuttaa, että usein maahanmuutossa on pohjimmiltaan kyse paremman elämän ja mahdollisuuksien tavoittelusta, ja että ihmisillä tulisi olla oikeus tähän. Maahanmuuton ja ihmiskaupan yhdistäminen voi kuitenkin johtaa tilanteeseen, jossa ihmisten liikkumista halutaan rajoittaa ihmiskaupan kitkemisen varjolla.

7 Johtopäätökset

7.1 Yhteenveto

Ylen Verkkouutiset kuvaa aineiston mukaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa ensisijaisesti hallinnan ja rikollisuuden kehityksen kautta. Ilmiö näyttäytyy yksittäisten tapahtumien ja viranomaisten toiminnan, kuten pidätysten, tuomioiden, selvitysten ja raporttien kautta. Myös uhrien auttamisjärjestelmän rooli nousee uutisoinnissa keskiöön. Ilmiön ongelmallisuus perustellaan kertomalla hyväksikäytön vaikutuksia uhrille, mutta uhrit eivät pääse itse ääneen. Uutisointi korostaa viranomaisten toimia ilmiön hallitsemiseksi ja keskiöön nousee ilmiön tunnistaminen ja ilmiön laajuuden hahmottaminen. Taustasyiksi nostetaan yksilön haavoittuvainen asema ja köyhyys. Ongelman ratkaisuksi tarjotaan viranomaistoiminnan tehostamista ja lakimuutoksia, joiden seksin ostajia rangaistaan tai uhreja tunnistetaan ja saatetaan auttamisjärjestelmän piiriin.

Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta Ylen Verkkouutisten tapa kuvata seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa myötäili aiemman tutkimuksen tuloksia. Siinä missä aiemman tutkimuksen mukaan ihmiskauppiaat kuvataan useimmiten vahvoiksi ja viekkaiksi miehiksi, tämän tutkimuksen aineistossa ihmiskauppiaat jäivät usein kasvottomiksi olennoiksi. Ostajista puhuttiin aineistossa melko usein ja ostajien vastuuta ilmiötä ylläpitävänä tekijänä korostettiin. Aiemman tutkimuksen mukaan ostajista puhutaan hyvin harvoin, joten ostajien esiin nouseminen oli poikkeuksellinen havainto.

Aineiston mukaan uhrien kuvaukset noudattelevat ideaalin uhrin määritelmää. Uhri on viaton, tahdoton ja passiivinen olento, jota voimakas ja kasvoton kansainvälinen ihmiskauppaorganisaatio liikuttelee ja viranomaiset yrittävät pelastaa. Uhrin sukupuoleksi määritetty usein nainen ja uhrin nuori ikä ja etnisyys korostuvat usein. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa määritellään Ylen Verkkouutisissa usein ongelmaksi, jonka alkulähde on Euroopan ulkopuolella.

Aineiston mukaan Ylen Verkkouutisissa seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa sekoittuu usein prostituution kanssa, ja ilmiö yhdistetään myös maahanmuuttoon ja turvapaikanhakijoihin.

Aineiston analyysissa en huomannut eroavaisuuksia ulkomaan ja kotimaan uutisoinnin välillä. Näin eroavaisuuksia ei noussut esiin myöskään niiden juttujen kohdalla, joissa oli hyödynnetty uutistoimistolähteitä. Juttujen tyyliä oli näkyvä ero ainoastaan kahden yli 1000 merkin jutun yhteydessä. Nämä jutut 2 ja 17 käyttivät enemmän kuvailuja ja tarinallista tunteisiin vetoavaa

kerrontaa kuin muut jutut. Muita juttuja kuvaa hyvin raportinomaisen, uutislajityypille tunnusomainen kerronta.

7.2 Kritiikkiä

Vaikka yritin suhtautua aineistooni mahdollisimman objektiivisesti, on aiempi tutkimus kuitenkin ohjannut ajatteluani ja katsettani tiettyyn suuntaan. Koska tavoitteenani oli vertailla analyysini tulosten mahdollisia yhteneväisyyksiä aiemman tutkimuksen tulosten kanssa, väistämättä aiemman tutkimuksen kehykset olivat läsnä jo analyysivaiheen alusta lähtien. Aiemman tutkimuksen tuloksista tulikin keskeinen osa analyysiani. Vertaaminen aiemman tutkimuksen tuloksiin on toki suotavaa ja parhaimmillaan hyvin hedelmällistä, mutta se voi myös koitua analyysia rajoittavaksi tekijäksi. Pyrinkin analyysin edetessä olemaan kriittinen itselleni ja tarkastelemaan valitsemaani aineistoa ikään kuin puhtaalta pöydältä esiin nousevia tulkintakehyksiä etsien. On kuitenkin myönnettävä, että tulkintaani ovat paikoin ohjanneet aiemman tiedon muokkaamat tulkintakehykset.

Aineiston analyysin edetessä nousi esiin tutkimuskysymysten asettama haaste; miten erottaa kehys ja toimijan kuvaus toisistaan? Osittain nämä kaksi limittyivätkin analyysissa päällekkäin. Esimerkiksi kuvattaessa hallinnan tai rikollisuuden kehyksen ominaispiirteitä, esiin nousi vahvasti viranomaisten toiminta. Siksi analyysia tehdessä tuntui välillä, että kirjoitan samaa lausetta yhä uudelleen ja uudelleen.

Haastavaksi elementiksi nousi myös tulkintakehyksen olemus. Tämän tutkimuksen lähtökohtana on ollut tarkastella niitä tulkintakehyksiä, joita Ylen Verkkouutiset tarjoavat seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvään ihmiskauppaan. Ajatuksena on ollut, että nämä kehykset heijastelevat tapaa tulkita ilmiötä siinä yhteiskunnallisessa kontekstissa, jossa julkista keskustelua käymme. Ajatuksena ei siis ole ollut verrata tulkintakehyksiä johonkin todelliseen *oikeaan* tapaan kuvata ilmiötä, vaikka analyysissa nouseekin esiin tiettyjen tulkintakehysten mukanaan tuoma problematiikka.

Vaikka aineistoni käsitti 17 uutisartikkelia kahden vuoden ajalta, on se silti perin suppea katsaus uutisointiin ilmiöstä. Osa aineiston jutuista myös puhui ihmiskaupasta yleisesti, ei siis vain seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvästä ihmiskaupasta. Joissain jutuissa käsittelemäni ilmiö siis mainittiin osana laajempaa kokonaisuutta ja oli oman tulkintani varassa, milloin puhuttiin seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvästä ihmiskaupasta. Kriittisestä otteestani huolimatta, nämä ilmiöiden väliset rajat ovat väistämättä hämärtyneet analyysissani jonkin verran.

7.3 Pohdintaa

Tämän tutkimuksen teoreettisena lähtökohtana on ollut konstruktionistinen ajatus journalismista erilaisten tulkintakehysten tuottajana ja tarjoajana sekä yhteiskunnallisen todellisuuden heijastelijana. Yhteiskunnallinen ja sosiaalinen todellisuus on aina kontekstiinsa sidottua, jatkuvaa merkitysten ja tulkintojen tuottamisen prosessia. Tähän prosessiin journalismi osallistuu erilaisten mediatekstien tuotannollaan, mutta journalismi on samalla myös kietoutunut tähän prosessiin niin, että sitä ei voida pitää objektiivisena ulkopuolisena tarkkailijana, vaan journalismia ympäröivä konteksti heijastelee kaikissa median tuotoksissa.

Kuten luvussa 3. kerroin, kehyksen käsitteen olemukseen kuuluu vahvasti niiden ominaisuus informaatiota jäsentävänä tekijänä. Kehysten voima piilee niiden kyvyssä yhdistellä asioita eri kategorioiden välillä ja niiden luonnollistumisessa näkymättömiksi osaksi arkielämää. (Entman 1993, 52; Van Gorp 2007, 62-65.) Kehysten avulla voidaan nostaa esiin sitä, mikä koetaan tärkeäksi ja taas häivyttää näkyvistä niitä elementtejä, jotka ovat vähemmän merkityksellisiä. Kehykset myös määrittelevät ongelman ja tarjoavat taustasyitä sekä ratkaisuja. (Entman 1993, 52-53.)

Kehys on siis metakommunikaatiota, joka paitsi auttaa tulkitsemaan eri ilmiöitä, myös osaltaan tuottaa, rakentaa ja uusintaa niitä. Median tarjoamat kehykset paitsi heijastelevat sitä tapaa, jolla yhteiskunnassa on totuttu lähestymään ilmiöitä, samalla ne myös osallistuvat ilmiön määrittelyprosessiin ja erilaisten merkitysten kytkemiseen tuon ilmiön pintaan.

Koska yhteiskunnalliset ongelmat syntyvät ja ne määritellään julkisessa keskustelussa, tämän tutkimuksen tavoitteena onkin ollut hahmottaa sitä, millaiseksi ilmiöksi ja ongelmaksi seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvä ihmiskauppa ylipäättään tulkitaan ja miten sitä pyritään ratkaisemaan.

Aiemman tutkimuksen ja tämän tutkielman analyysin perusteella media kuvaa seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvää ihmiskauppaa yksittäisten tapahtumien kautta. Väliwerrosen (1996, 91) mukaan jonkin ilmiön ympärille keskittyvän uutisoinnin tapahtumakeskeisyys on osittain *näköharha*. Hänen mukaansa asioiden esittäminen yksittäisten tapahtumien kautta on journalismille hyvin tyypillistä ja kytkeytyy journalistisiin käytäntöihin ja median ajallisiin sykleihin. Yksittäiset tapahtumat kiinnittyvät lopulta osaksi laajempaa kokonaisuutta. Olen Väliwerrosen kanssa samaa mieltä siitä, että journalistiset rutiinit ja uutisen mukanaan kantamat konventiot varmasti osaltaan muokkaavat uutisointia tapahtumavetoiseksi. Koska kuitenkin näen uutisoinnin heijastelevan yleistä julkista keskustelua ja yhteiskunnan tapaa tulkita ja merkityksellistää ilmiöitä ja asioita, koen tämän tapahtumavetoisuuden ongelmalliseksi. Median rutiinit ja uutisen konventiot voivat muokata

julkista keskustelua niin, että monimutkainen ilmiö typistyy yksiulotteiseksi tapahtumien ja viranomaistoiminnan jatkumoksi.

Esimerkiksi seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan tulkitseminen hallinnan rikollisuuden kehyksen kautta typistää ongelman rikollisten järjestöjen ja niitä vastaan taistelevien viranomaisten ongelmaksi. Ilmiön taustasyyt jäävät tällöin pimentoon. (Pajnik 2010, 49.) Myös auttamisen kehys tuottaa samankaltaisen ongelman. Auttamisen kehyksessä ongelmaksi muodostuu uhrien tunnistaminen ja auttamisjärjestelmän resurssit ja jälleen hyväksikäytön mahdollistavat ja hyväksikäyttöä ylläpitävät olosuhteet jäävät pimentoon. (Barnett 2016, 214.) Myöskin uhrien, ihmiskauppaajien ja ostajien kasvottomuus kuvaa hyvin ilmiön hahmottumisen viranomaisvetoisuutta julkisessa keskustelussa. Uhrien hyväksikäytölle altistavat olosuhteet jäävät pimentoon ja myös ihmiskauppaajien ja muiden ihmiskauppaan osallistuvien motiivit ja taustatekijät jäävät kertomatta.

Vaikka tämän analyysin ja aiemman tutkimuksen mukaan yksilön haavoittuvaisen aseman katsotaan altistavan hyväksikäytölle, ratkaisukeinoiksi tarjotaan yksinomaan hyväksikäytön uhrien pelastamista auttamisjärjestelmän piiriin ja rikollisten rankaisua. Tarjotut ratkaisut eivät siis korreloi tunnistettujen taustasyiden kanssa.

Carrie N. Baker (2014, 223–234) on tarkastellut seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvän ihmiskaupan kuvauksia elokuvissa ja hänen mukaansa elokuvissa toistuu kuvaus, jossa avuttomat uhrin ovat ihmiskauppiaiden armoilla ja jotka odottavat sankarimaaisia pelastajia saapuviksi. Bakerin mukaan ilmiön esittäminen tällä tapaa kyllä herättää myötätuntoa uhrien kärsimyksiä kohtaan ja nostattaa tarpeen toimia ilmiön kitkemiseksi, mutta samalla se myös häivyttää näkyvistä ilmiön monimutkaisen luonteen. Bakerin mukaan vaarana on, että jos ilmiön monimutkaista luonnetta ei ymmärretä eikä oteta huomioon, ilmiön kitkemiseksi tarkoitetut toimenpiteet voivat johtaa olosuhteisiin, joissa ihmiset ovat entistä haavoittuvaisempia hyväksikäytölle. Baker (2014, 224) siteeraa artikkelinsa lopuksi antropologi David Feingoldia, joka toteaa osuvasti: *”Viattoman ja säälin tunteita herättävän tytön pelastaminen on houkuttelevampaa kuin niiden olosuhteiden muuttaminen, jotka loivat tilanteen. Mutta jos haluamme ymmärtää ihmiskauppaa ilmiönä ja pysäyttää sen, meidän täytyy tarkastella noita olosuhteita ja muuttaa niitä.”*

Olisikin tärkeää kysyä, mitkä olosuhteet altistavat ihmisen hyväksikäytölle ja miten nämä olosuhteet olisivat muutettavissa ja näin hyväksikäyttö ennaltaehkäistävissä. Olisi myös hyvin tärkeää pohtia sitä, mikä saa ihmisen hyväksikäyttämään toista ihmistä ja olemaan osa ihmiskauppiaiden joukkoa. Olennaista olisi myös pohtia niitä tekijöitä, jotka saavat ihmisen

esimerkiksi myymään läheisensä ihmiskauppiaille tai ostamaan seksiä välittämättä siitä, että kyseessä on ihmiskaupan uhri.

Ajatus kehysten muotoutumisesta sosiaalisen vuorovaikutuksen, sen metakommunikaation ja kielen sekä tulkinnan kautta on kohdistanut katseeni erityisesti niihin käsitteisiin ja termeihin, joilla ilmiöstä puhutaan. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvään ihmiskauppaan liitetään usein tunnistamisen ongelma. Aineistossa ja aihetta käsittelevissä asiantuntijalausunnoissa tämä teema toistuu usein; ihmiskauppaa on vaikea hahmottaa. Tämä hahmottamisen vaikeus näkyy aineistoni uutisten kielessä. Vaikka asiantuntijoiden suosittama ydintermi *hyväksikäyttö* onkin jo osin vakiintunut julkiseen keskusteluun, on sanavalinnoissa silti vielä paljon hajontaa. Esimerkiksi sanojen *seksityö* ja *prostituutio* toistuminen uutisoinnissa häivyttää ilmiön hyväksikäyttölottuvuutta.

Termien hajanaisuus, ilmiön taustasyiden jääminen pimentoon ja keskeisten toimijoiden kasvottomuus kuvaakin mielestäni hyvin sitä, kuinka julkinen keskustelu ei kykene tavoittamaan ilmiön monimutkaisuutta. Valitut sanavalinnat ja kuvaustavat paitsi yksinkertaistavat ilmiötä, ne voivat myös tuoda kantaa mukanaan sellaisia merkityksiä, joista on haittaa ilmiön hahmottamiselle, sen ymmärtämiselle ja ratkaisukeinojen löytymiselle. Pahimmillaan sanojen mukanaan kantama painolasti voi esimerkiksi stigmatisoida uhrin vuosikausiksi ja saada hänet tuntemaan syyllisyyttä kokemastaan hyväksikäytöstä.

Luvussa 3.2 kerroin teoreettisten käsitteiden latautuneisuudesta. Teoreettiset käsitteet kantavat mukanaan aina paitsi sitä historiallista kontekstia, jossa ne ovat syntyneet, mutta myös niihin kietoutuneita kytköksiä ja merkitysulottuvuuksia. (Bal 2002, 30-31; Ridell & Väliaho 2006, 11-15.) Samalla tavalla merkitykset ovat kiinnittyneet arkikieleen ja termeihin. Puhuttaessa niinkin ihmisoikeuksia syvällä tavalla loukkaavasta ilmiöstä kuin seksuaaliseen hyväksikäyttöön kytkeytyvästä ihmiskaupasta, olisi mielestäni äärimmäisen tärkeää tulla tietoiseksi kielellisten valintojen mukanaan kantamista merkityksistä. Nyt julkinen keskustelu ei mielestäni tavoita, eikä osaa kielellistää ilmiön monimutkaisia ulottuvuuksia. Koska ymmärrys yhteiskunnallisista ongelmista rakentuu ja muotoutuu julkisen keskustelun kautta, oikeanlaisten termien puuttuminen ilmiötä koskevasta keskustelusta vaikuttaa väistämättä siitä syntyvään tulkintaan. Ajatukseni onkin, että ongelmaan ei voida löytää ratkaisukeinoja, ennen kuin pystymme ylipäättään kielellisesti hahmottamaan ongelman monimutkaiset ulottuvuudet ja erilaisten tulkintojen problematiikan.

7.4 Lopuksi

Tämän tutkimuksen edetessä olen haudutellut muutamia mahdollisia jatkotutkimuksen aiheita. Ensinnäkin olisi tietysti kiinnostavaa paneutua samaan aiheeseen laajemman aineiston ja hieman laajennetun teoreettisen viitekehyksen avulla. Toiseksi olisi kiinnostava tutkia median tuottamia sukupuolen representaatioita ilmiötä koskevan uutisoinnin yhteydessä.

Kolmas ja ehkä haastavin tutkimusaihe olisi paneutua kunnolla itse kehyksen käsitteeseen. Tämän tutkimuksen teoreettista viitekehystä kirjoittaessani ja kehyksen teoretisointiin ja kehysanalyysin hyödyntämiseen perehtyessäni huomasin, kuinka kehyksen käsite on vieläkin hieman hajanainen ja mielestäni vaikeasti hahmotettavissa. Kehyksen käsite paikantuu vahvasti kognitioon, mutta samalla se on jotain, joka rakentuu kielen kautta ja avulla ja on läsnä kaikessa vuorovaikutuksessa ympäröivän maailman kanssa. Kehykset ovat ikään kuin kiinnittyneenä yksilön ja ympäröivän maailman väliseen pintaan ja ne ovat osittain jaettuja ja yhteisesti tunnistettuja, mutta ne voivat olla myös hyvin henkilökohtaisia. Kehyksen käsitteen vahva kiinnittyminen kieleen ja kokemukseen tekee siitä erityisen kiinnostavan. Millä tavalla kehys muodostuu? Missä kehykset sijaitsevat? Miten kehysanalyysin toteuttamisen tavat ja itse kehyksen käsite kohtaavat? Näihin kysymyksiin en ole vielä löytänyt täysin tyydyttävää vastausta ja niihin haluaisin mahdollisesti paneutua tulevaisuudessa.

Alun johdanto-osuudessa siteerasin Juha Hurmetta, joka sanoi, että kirjailijan tehtävä on purkaa stereotyyppisiä tarinoita. Mielestäni myös tutkijan olisi osaltaan pyrittävä samaan. Purkaminen ei ole kuitenkaan yhtä kuin kumoaminen. Enemminkin olisi pyrittävä purkamaan nämä tutut tarinat osiin ja ymmärtämään sitä, miten ja miksi ne ovat rakentuneet sellaisiksi kuin ne ymmärrämme.

Tässä yhteydessä olisi myös tärkeää tarkastella ja yrittää ymmärtää niitä prosesseja, joiden myötä jokin tulkintakehys luonnollistuu ja jopa institutionalisoituu niin, että yhdestä tavasta tulkita jotakin ilmiötä tulee vakiintunut osa käytäntöjä.

Purkaminen voi tapahtua myös uudelleen rakentamisen kautta. Vaihtoehtoiset, stereotyyppisiä tarinoita purkavat uudet tulkinta- ja lähestymistavat voivat parhaimmillaan avata uudenlaisia ratkaisukeinoja ongelmiin, joiden hahmottaminen on ollut vaikeaa.

Lähteet

Lähdekirjallisuus

Baker, Carrie N. (2014) An Intersectional Analysis of Sex Trafficking Films. *Meridians: feminism, race, transnationalism* 12(1): 208–226.

Bal, Mieke (2002) *Travelling Concepts in the Humanities. A Rough Guide*. Toronto: University of Toronto Press.

Baresch, Brian, Shih-Hsien, Hsu & Reese, Stephen D. (2010) The Power of Framing: New Challenges for Researching the Structure of Meaning in News. Teoksessa Allan, Stuart (2010) *The Routledge Companion to News and Journalism*. New York: Routledge.

Barnett, Barbara (2016) Dividing women: the framing of trafficking for sexual exploitation in magazines. *Feminist Media Studies* 16(2):205–222.

Bateson, Gregory (1987) *Steps to an ecology of mind*. Uudelleenpainos [1972]. Lontoo: Jason Aronson Inc.

Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas (1994) *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*. Helsinki: Gaudeamus.

D'Angelo, Paul (2002) News Framing as a Multiparadigmatic Research Program: A Response to Entman. *Journal of Communication* 52(4): 870–888.

Entman, Robert (1993) Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication* 43(4): 51–58.

Goffman, Erving (1974) *Frame Analysis: An essay on the organization of experience*. London: Harper and Row.

Gulati, Girsih J. (2011) News frames and story triggers in the media's coverage of human trafficking. *Human Rights Review* 2011(12):363–379.

Hall, Stuart (toim.) (1997) *Representation. Cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage.

Hall, Stuart (toim.) (2013) *Representation. Second Edition*. London: Sage.

Horsti, Karina (2005) *Vierauden rajat. Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Hoyle, Carolyn, Bosworth, Mary & Dempsey, Michelle (2011) Labelling the Victims of Sex Trafficking: Exploring the Borderland between Rhetoric and Reality. *Social & Legal Studies* 20(3):313–329.

Huizinga, Johan (1949) *Homo Ludens. A Study of the Play-Element in Culture*. Englanninkielinen painos [1938]. Lontoo: Routledge & Kegan Paul.

Höijer, Birgitta (2004) The discourse of global compassion: the audience and media reporting of human suffering. *Media, Culture & Society* 26:4, 513–531.

Johnston, Anne, Friedman, Barbara & Shafer, Autumn (2014) Framing the Problem of Sex Trafficking. *Feminist Media Studies* 14(3):419–436.

Johnston, Anne, Friedman, Barbara & Sobel, Meghan (2015) Framing an emerging issue: How U.S. print and broadcast news media covered sex trafficking 2008–2012. *Journal of Human Trafficking* 1(3):235–254.

Karvonen, Erkki (2000) Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. *Tiedotustutkimus* 2000(2):78–84.

Kantola, Anu, Moring, Inka & Väliaverronen, Esa (toim.) (1998) *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Kontula, Anna (2008) *Punainen eksodus. Tutkimus seksityöstä Suomessa*. Helsinki: Like.

Laiho, Marianna & Nikunen, Kaarina (2012) Uhreista parhaat? Lapset Irakin sodan ja Gazan kriisin lehtikuvissa. *Media & viestintä* 35(2012): 3–4.

Laine, Markus & Jokinen Pekka (2001) Poliitiikan ulottuvuudet. Teoksessa *Ympäristöpolitiikka – Mikä ympäristö, kenen politiikka*. (toim.) Yrjö Haila & Pekka Jokinen Vastapaino, Tampere, 47–65.

Nikkinen, Are & Vacklin, Anders (2012) *Television runousoppia. Toisenlainen katse tv-ohjelmiin*. Helsinki: Like.

Pajnik, Mojca (2010) Media framing of trafficking. *International Feminist Journal of Politics* 12(1):45–64.

Pietilä, Veikko (1995) *Kertomuksia uutisista, uutisia kertomuksista: kirjoituksia kolmelta vuosikymmeneltä*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Puroila, Anna-Maija (2002) *Kohtaamisia päiväkotiarjessa – Kehysanalyttinen näkökulma varhaiskasvatustyöhön*. Oulu: Oulun yliopisto.

Ridell, Seija (1998) *Tolkullistamisen politiikkaa. Televisiouutisten vastaanotto kriittisestä genrenäkökulmasta*. Tampereen yliopisto: Tampere.

Ridell, Seija & Väliaho, Pasi (2006) Mediatutkimus käsitteiden kudelmana. Teoksessa Ridell, Seija, Sihvonen, Tanja & Väliaho Pasi (toim.) *Mediaa käsittämässä*. Tampere: Vastapaino.

Ronkainen, Suvi, Pehkonen, Leila, Lindblom-Ylänne, Sari & Paavilainen, Eija (2011) *Tutkimuksen voimasanat*. Helsinki: WSOYpro Oy.

Sanford, Rachealle, Martinez, Daniel E. & Weitzer, Ronald (2016) Framing human trafficking: A content analysis of recent U.S. newspaper articles. *Journal of Human Trafficking* 2016(2):139–155.

Sihvonen, Tanja (2006) Representaatio/simulaatio. Teoksessa Ridell, Seija, Sihvonen, Tanja & Väliaho Pasi (toim.) *Mediaa käsittämässä*. Tampere: Vastapaino.

Sobel, Meghan R. (2014) Chronicling a crisis: media framing of human trafficking in India, Thailand, and the USA. *Asian Journal of Communication* 24(4):315–332.

Sobel, Meghan R. (2016) Confronting sex trafficking: Gender depictions in newspaper coverage from the Former Soviet Republics and the Baltic states. *European Journal of Communication* 31(2):152–168.

Suoranta, Juha (1998) Kriittinen pedagogiikka ja mediakasvatus. *Tiedotustutkimus* 21(1): 32–45.

Tuomaala, Vaula & Thesslund, Essi (toim.) (2009) *Toiveiden ja todellisuuden törmäyspintoja. Ihmisoikeudet ja uhrilähtöisyys ihmiskaupan vastaisessa toiminnassa*. Seminaariraportti. Helsinki: Pro-tukipiste ry.

Van Gorp, Baldwin (2007) The Constructionist Approach to Framing: Bringing Culture Back In. *Journal of Communication* 57:60–78.

Vliengenthart, Rens & van Zoonen, Liesbet (2011) Power to the Frame: Bringing sociology back to frame analysis. *European Journal of Communication* 26(2): 101–115.

Vähemmistövaltuutettu (2014) Kansallinen ihmiskaupparaportti. Valtioneuvosto 2014, julkaisusarja 16.

Väliaverronen, Esa (1996) *Ympäristöuhkan anatomia. Tiede, mediat ja metsän sairaskertomus*. Jyväskylä: Vastapaino.

Wilson, Michael & O'Brien, Erin (2016) Constructing the ideal victim in the United States of America's annual trafficking in persons reports. *Crime Law Soc Change* 65:29–45.

YK:n huumeiden ja rikollisuuden torjunnasta vastaava toimisto UNDOC (2014) Global report on trafficking in persons. UNDOC 2014.

Verkkolähteet

Palermion sopimuksen lisäpöytäkirja

http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2006/20060071/20060071_2

Yle (2017) Ylen arvo suomalaisille tutkimus. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/12/04/suomalaisista-80-prosenttia-luottaa-yleen>

Ylen toiminnan peruseriaatteet <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/11/28/yle-pahkinankuoressa>

Yle julkisen palvelun tuottajana <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/01/05/mita-julkinen-palvelu-tarkoittaa>

Laki Yleisradio Oy:stä <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931380>

Aineisto

JUTTU 1

24.9.2017 politiikka/kotimaa, *Joukko keskustan kansanedustajia: Hallituksen tehtävä seksin ostosta rangaistavaa.* <https://yle.fi/uutiset/3-9848859>

JUTTU 2

10.9.2017 ihmiskauppa/ulkomaat, *Ensin raiskausleiri Libyassa, sitten seksiorjaksi Eurooppaan – Mercy, 14, joutui ihmiskaupan uhriksi kuten yhä useampi nigerialaisnainen.* <https://yle.fi/uutiset/3-9817930>

JUTTU 3

14.4.2017 ulkomaat *Ranskan uusi seksinostolaki tuo kaksi pidätystä päivässä – nyt rangaistaan ostajia.* <https://yle.fi/uutiset/3-9566588>

JUTTU 4

5.2.2017 kotimaa *Ihmiskauppa on Suomessa samanlaista kuin muuallakin.* <https://yle.fi/uutiset/3-9442846>

JUTTU 5

1.2.2017 rikokset/kotimaa *Kuopiolaislehtorille 11 vuotta vankeutta ihmiskaupasta ja lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä.* <https://yle.fi/uutiset/3-9435365>

JUTTU 6

5.10.2016 ulkomaat *Laaja ihmiskaupparinki kiinni Yhdysvalloissa.* <https://yle.fi/uutiset/3-9210011>

JUTTU 7

15.9.2016 kotimaa *Raportti: Suomi suhtautuu välinpitämättömästi seksiorjien suojeluun.* <https://yle.fi/uutiset/3-9168899>

JUTTU 8

16.8.2016 kotimaa *Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään ennätysmäärä tulijoita – Hakemusten määrä lähes kaksinkertaistui.* <https://yle.fi/uutiset/3-9098713>

JUTTU 9

3.6.2016 kotimaa *Mies paritti ja käytti hyväkseen nuorta tyttöä vuosien ajan – yli yhdeksän vuotta vankeutta.* <https://yle.fi/uutiset/3-8929693>

JUTTU 10

25.5.2016 ulkomaat *Ruotsi tehosti ihmiskaupan ja prostituution uhrien etsintää.* <https://yle.fi/uutiset/3-8905400>

JUTTU 11

19.5.2016 ulkomaat *Kysynnän ja tarjonnan laki toimivat ihmiskaupassa: Euroopasta voi ostaa lapsia, seksiä ja puuttuvia elimiä.* <https://yle.fi/uutiset/3-8894563>

JUTTU 12

18.5.2016 Yle Uutisluokka *Ressun lukiolaiset kampanjoivat ihmiskauppaa vastaan.* https://yle.fi/uutiset/osasto/uutisluokka/ressun_lukiolaiset_kampanjoivat_ihmiskauppaa_vastan/8889559

JUTTU 13

25.4.2016 kotimaa *Asiantuntijat: Seksin ostamisen lakiuudistuksesta ei ole ollut mitään hyötyä.* <https://yle.fi/uutiset/3-8831467>

JUTTU 14

7.4.2016 ulkomaat *Ranska hyväksyi seksin ostamisen kieltävän lain.* <https://yle.fi/uutiset/3-8793646>

JUTTU 15

31.3.2016 ulkomaat *Libanonissa vapautettiin 75 tyttöä seksiorjuudesta – suurin osa syyrialaisia.*

<https://yle.fi/uutiset/3-8780653>

JUTTU 16

10.12.2015 ulkomaat *Yli 200 lasta joutunut ihmiskaupan uhriksi Ruotsissa.*

<https://yle.fi/uutiset/3-8517555>

JUTTU 17

13.11.2015 kotimaa *Nainen tuli tarjoilijaksi Helsinkiin – palveli kymmentä seksinostajaa joka päivä.* <https://yle.fi/uutiset/3-8435186>